

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва
Фундаментальна бібліотека

*КАЛЕНДАР ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ХНАУ
на 2022 рік*

**ВИДАТНІ НАУКОВЦІ-ЮВІЛЯРИ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ім. В. В. ДОКУЧАЄВА**

Харків – 2021

УДК 378.093(477.54)(059)
В42

Укладачі: І. П. Жидких, О. Д. Кандаурова, Т. Л. Петриченко

- В 42** Видатні науковці-ювіляри та пам'ятні дати Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва : календар пам'ятних дат на 2022 р. / уклад.: І. П. Жидких, О. Д. Кандаурова, Т. Л. Петриченко. – Харків : ХНАУ, 2021. – 95 с. : фото.

У виданні наведено хронологічний перелік ювілейних дат і пам'ятних подій в історії Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва які відзначатимуть 2022 року.

Календар містить 90 дат, поданих за друкованими й електронними джерелами. Також містить алфавітний покажчик ювілярів і хронологічний покажчик пам'ятних дат.

Видання стане в нагоді бібліотекарям, викладачам і студентам, які у своїй діяльності або навчанні потребують інформації про ту чи іншу подію з історії ХНАУ ім. В. В. Докучаєва, а також усім тим, кого цікавить внесок науковців і випускників агроуніверситету в розвиток сільськогосподарської науки та практики.

УДК 378.093(477.54)(059)

©Харківський національний аграрний
університет ім. В.В. Докучаєва, 2021
©Фундаментальна бібліотека, 2021

Серед провідних закладів вищої освіти України чільне місце належить Харківському національному аграрному університету ім. В. В. Докучаєва, який засновано 5 жовтня 1816 р. як Інститут землеробського господарства, практичної ветеринарії та школи рукоділля в Маримонті, неподалік від Варшави.

ХНАУ – найстаріший в Україні та четвертий у Європі вищий сільськогосподарський навчальний заклад. Пройшовши складний шлях становлення й утвердження своїх принципів, професійного росту і примноження здобутків, виш перетворився на потужний центр підготовки аграрних кадрів.

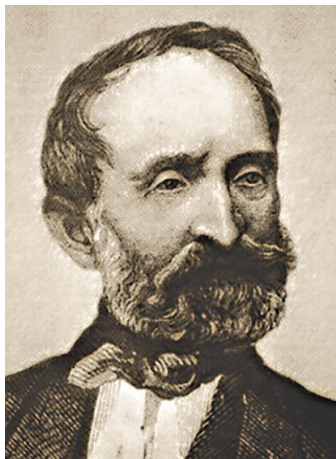
Історія нашого університету – це невичерпне животворче джерело аграрної освіти і науки сучасних України, Польщі та Росії. За понад 200 років існування у виші підготовлено більше 100 тис. фахівців – аграрників, лісівників, землевпорядників.

Гордістю університету завжди були люди. Славетна когорта всесвітньо відомих учених-педагогів не тільки готувала фахівців для аграрного сектора, але й видатними науковими досягненнями та відкриттями значно збагатила світову аграрну науку, освіту і практику.

Фото І. І. Власенка

ВИДАТНІ НАУКОВЦІ-ЮВІЛЯРИ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ 2022 р.
Харківського національного аграрного університету
ім. В. В. Докучаєва

220 років від дня народження
ЗДІТОВЕЦЬКОГО ЙОСИПА-СЕВЕРИНА
СТАНІСЛАВОВИЧА
(1802–1879)

Директор Маримонтського інституту сільського господарства і лісівництва (1853–1860), професор

Професор Йосип-Северин Станіславович Здітовецький народився 6 (18) січня 1802 р. у Сідлецькій губернії. Початкову шкільну освіту здобув у Холмі. Із 1813 р. навчався в Любліні, у 1818 р. вступив на філософське відділення Варшавського університету, яке закінчив у 1822 р., діставши ступінь магістра філософії. Був призначений викладачем Люблінського училища. У 1825 р. увійшов до числа кандидатів на посаду професора Варшавського політехнічного інституту.

У 1828 р. Йосип-Северина Станіславович відряджений за кордон із метою вивчення металургії: він слухав лекції у Віденському політехнічному технікумі; ознайомився з найважливішими металургійними підприємствами Угорщини, Австрії, Чехії та Саксонії. У Парижі відвідував лекції кращих професорів того часу. Вивчав залізорудне виробництво на рудниках Бельгії і металургійне – на заводах в Ельзасі.

У 1828 р. Й.-С.С. Здітовецький виїхав до Геттінгену, де навчався у професора Штроемера. Оглянувши рудники в Гарці, повернувся до Варшави і почав читати лекції з хімії та металургії у політехнічному училищі, яке передбачалося реорганізувати в інститут. Невдовзі Йосип Северин Станіславович був запрошений на кафедру металургії Варшавського університету, але його професорська діяльність тривала недовго. Польський визвольний рух 1830–1831 рр. призвів до закриття обох навчальних – університету і політехнічного інституту.

У 1833 р. Й.-С.С. Здітовецького призначено викладачем у Люблінську гімназію, але в 1837 р. він знову повернувся до Варшави, де працював у гімназії, а також був членом екзаменаційного комітету. У 1840 р. науковця запрошують викладати хімію і гірничорудну справу у Варшавському училищі. Йосип-Северин Станіславович стежив за успіхами науки й освіти на Заході. Час від часу він з науковою метою здійснював поїздки за кордон. У 1843 р. у Гессені вчений працював у лабораторії професора Ю. Лібіга.

Перед призначенням на посаду директора сільськогосподарського інституту побував у закладах Німеччини і Франції для знайомства з матеріальною базою і постановкою викладання в навчальних закладах вищезгаданих країн. У тому ж році Й.-С.С. Здзітовецького призначено директором інституту сільського господарства і лісівництва в Маримонті. В інституті, крім ведення адміністративної роботи, Йосип-Северин Станіславович викладав нову дисципліну, яка лише зароджувалася – агрохімію.

У 1857 р. він відвідав сільськогосподарські навчальні заклади в Гогенхеймі, Поппельсдорфі, Хемніце, Бадерслебені. У зв'язку з тим, що кошти, які виділялися державною скарбницею на навчальні заклади, були досить обмежені, його головною турботою як адміністратора було укріплення і розширення матеріальної бази інституту, у тому числі поповнення бібліотеки інституту підручниками і працями вчених.

У 1860 р. Й.-С.С. Здзітовецький вийшов у відставку, але не припинив наукової діяльності і взяв на себе редагування сільськогосподарських «Річників», головною метою яких було розповсюдження в суспільстві наукових основ землеробства. Для цього ж ним ще раніше було видрукувано декілька оригінальних праць і перекладів. Крім цього, Й.-С.С. Здзітовецький протягом багатьох років вивчав мінеральні багатства Польщі.

**165 років від дня народження
БУДРІНА ПЕТРА ВАСИЛЬОВИЧА
(1857–1939)**

Учений агроном, один із організаторів сільськогосподарської дослідної справи Росії, України, Польщі ;директор Ново-Олександрійського інституту сільського господарства та лісівництва (1902–1905), професор; піонер розробки сидеральної системи землеробства

Народився 18 (30) червня 1857 р у с. Нерва Пермської губернії (Росія). У 1879 р. закінчив Санкт-Петербурзький університет. У 1879–1882 рр. – стипендіат, потім позаштатний консерватор агрономічного кабінету Санкт-Петербурзького університету. Із 1882 р. – завідувач навчально-дослідної ферми (нині Інститут ґрунтознавства, агротехніки і добрив у Пулавах, Польща); у 1891–1905 рр. – засновник і завідувач першої у світі кафедри рослинництва; у 1895–1900 рр. – помічник директора, а в 1902–1905 рр. – директор Ново-Олександрійського інституту сільського господарства та лісівництва (нині – ХНАУ ім. В.В. Докучаєва).

З іменем П.В. Будріна пов'язана перебудова академічного життя інституту. Система управління стала виборною. Одночасно було вирішено ввести предметну систему викладання, яка дала порівняно з курсовою свободу

у виборі студентами занять, допомагала виявляти індивідуальні особливості та схильності студентів. Багаторічна науково-педагогічна й організаційна діяльність професора П.В. Будріна новоолександрійського періоду отримала державне визнання. Учений був нагороджений орденами Святого Станіслава II ступеня, Святого Володимира IV ступеня, здобув чин дійсного статського радника.

Протягом 1905–1907 рр. П.В. Будрін завідував Енгельгардтівською сільськогосподарською дослідною станцією, у 1908–1912 рр. – засновник і директор першої в царській Росії державної селекційної установи – Харківської сільськогосподарської обласної селекційної дослідної станції (нині Інститут рослинництва імені В.Я. Юр'єва УААН).

У 1913 р. учений очолив навчальну частину Санкт-Петербурзьких сільськогосподарських курсів, у пореволюційний час – завідувач кафедри рослинництва Ленінградського сільськогосподарського інституту. Крім того, викладав у ленінградських інститутах: прядивних культур та боротьби зі шкідниками сільського та лісового господарства. У 1916–1931 рр. – завідувач, науковий консультант відділу рослинництва Сільськогосподарського музею в Ленінграді. Одночасно директор Миколаївської дослідної станції (1919–1923), засновник і перший директор Детськосельської лляної дослідної станції (1923–1927). Організатор і керівник I Всеросійського з'їзду діячів із селекції сільськогосподарських рослин, насінництва та розповсюдження насінневого матеріалу в Харкові (1911).

За роки наукової діяльності професора П.В. Будріна в Польщі, Україні та Росії накопичено значний матеріал щодо застосування добрив і сівозмін. Розроблено основні наукові підходи до ведення кормовиробництва у західних районах України. Усі ці результати ввійшли до видатних наукових праць кінця XIX – початку XX ст. в галузі агрохімії, ґрунтознавства та агрофізики. Опублікував 250 наукових праць.

160 років від часу заснування Політехнічного і землеробсько-лісного інституту в Ново-Олександрії (1862–1869)

Інститут сільського господарства і лісівництва переведено з Маримонту на південний схід Польщі до повітового містечка Пулави (Ново-Олександрія) Люблінської губернії. За новим Статутом 1862 р. Інститут сільського господарства і лісівництва об'єднувався з Варшавською реальною гімназією і дістав нову назву. Повстання 1863 р. та участь студентів і викладачів у національному русі призвели до його закриття на сім років.

У 1912 р. Ново-Олександрійський інститут сільського господарства і лісівництва було виведено з підпорядкування Міністерства народної освіти та передано Головному управлінню землевпорядкування і землеробства Міністерства сільського господарства.

**155 років від дня народження
ГЛІНКИ КОСТЯНТИНА ДМИТРОВИЧА
(1867–1927)**

Другий завідувач докучаєвської кафедри, керував дослідженнями генезису, географії та класифікації ґрунтів у період Століпінських реформ (1906–1912). Основоположник палеоґрунтознавства, перший академік АН СРСР (1927). Його ім'я присвоєно Воронежському аграрному університету (Росія).

Народився 23 червня 1867 р. у с. Коптево (нині Духовщинський район Смоленської області). У 1889 р. закінчив фізико-математичний факультет Петербурзького університету і залишений асистентом при кафедрі мінералогії, професором якої був В.В. Докучаєв. У 1895 р. асистент кафедри геології і мінералогії Ново-Олександрійського сільськогосподарського інституту, а після захисту магістерської дисертації (1896) – ад'юнкт-професор цієї кафедри. Одночасно керував єдиною тоді в Росії кафедрою ґрунтознавства того ж інституту. У 1906 р. захистив докторську дисертацію, присвячену дослідженням вивітрювання у галузі ґрунтознавства.

Протягом 1906–1910 рр. під керівництвом К.Д. Глінки проведено ґрунтові дослідження з якісної оцінки земель Вологодської, Новгородської, Псковської, Тверської, Смоленської, Калузької, Володимирської, Ярославської, Нижегородської, Симбірської та інших губерній. У 1908–1914 рр. організував і очолив роботу ґрунтово-ботанічних експедицій Головного переселенського управління в Західному і Східному Сибіру, на Далекому Сході і в Середній Азії. Були одержані матеріали щодо характеристики земельних фондів.

Науковець написав підручник з ґрунтознавства, який витримав шість видань, зокрема англійською мовою. Із 1913 р. К.Д. Глінка – директор Воронежського сільськогосподарського інституту, із 1922 р. – Ленінградського сільськогосподарського інституту, де одночасно очолював кафедру ґрунтознавства. У 1927 р. – директор Ґрунтового інституту АН СРСР.

На I Міжнародному конгресі ґрунтознавців (1927) К.Д. Глінку обрано президентом Міжнародного товариства ґрунтознавців. проводив ґрунтові дослідження паралельно з геохімічними і мінералогічними; вони охоплюють широке коло питань фізичної географії і ґрунтового вивітрювання. Науковець вніс багато нового в розуміння закономірностей географічного розподілу ґрунтів, генезису, солонцевого процесу, підзолотворення й утворення бурих напівпустельних ґрунтів.

**155 років від дня народження
КАЛУГІНА ІВАНА ІВАНОВИЧА
(нар. 1867 р.)**

*Директор Ново-Олександрійського інституту
сільського господарства і лісівництва (1911–1915),
професор*

Народився у 1867 р. Закінчив Московський сільськогосподарський інститут. У 1894 р. був запрошений керівництвом до Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва ад'юнкт-професором на кафедру загальної зоотехнії.

У 1911 р. І.І. Калугіна призначено директором Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва. На період його адміністративної діяльності в інституті було здійснено перепідпорядкування закладу з Міністерства народної освіти до Головного управління землевпорядкування і землеробства Міністерства сільського господарства.

Під час Першої світової війни з ініціативи І.І. Калугіна за наказом військового командування інститут евакуйовано до м. Харкова.

Польська громадськість майже повністю ігнорувала Ново-Олександрійський інститут сільського господарства і лісівництва. У зв'язку з цим директор і вчена рада інституту неодноразово ставили перед Міністерством народної освіти і Головним управлінням землевпорядкування і землеробства питання про переведення навчального закладу до однієї із центральних губерній Росії. У відповідь щоразу надходили відмови і лише Перша світова війна принесла зміни. Інститут опинився у зоні військових дій і за наказом військового командування був евакуйований до м. Харкова.

Як відомо, ще з 1876 р. залишилося невирішеним важливе питання про спеціальні виплати-допомоги для малозабезпечених студентів. Завдяки постійній увазі директора інституту 8 жовтня 1912 р. затверджено Статут «Товариства допомоги малозабезпеченим студентам Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва». Фактично товариство почало функціонувати з 22 лютого 1913 р.

Учений І.І. Калугін вів активну наукову діяльність. Найважливіші з його друкованих праць – «Силосований корм і його господарське значення», «Основи годування сільськогосподарських ссавців», «Найголовніші моменти в галузі теорії мистецтва скотарства» (1904), «Дослідження сучасного стану свинарства в губерніях Волинській і Подольській» і «Штучне виведення курчат» (1905). Багато своїх праць І.І. Калугін розміщав у російських і закордонних періодичних виданнях, в «Енциклопедії російського сільського

господарства» А.Ф. Деврієна і в російській пресі. Із 1896 р. він був редактором журналу «Записки Ново-Олександрійського інституту».

**150 років від дня народження
АЛОВА ОЛЕКСАНДРА ОЛЕКСІЙОВИЧА
(1872–1938)**

Ректор Харківського (Ново-Олександрійського) інституту сільського господарства (1915–1938), професор; відомий харківський вчений і педагог, який присвятив своє життя розвитку вищої сільськогосподарської освіти в Україні

Народився 21 листопада 1872 р. у м. Вологді. У 1906 р. О.О. Алов, після опублікування у видавництві Імператорського вільного економічного товариства перших значних праць («Американские самоподаватели при молотилках» і «О травматических повреждениях рабочих при работах на сельскохозяйственных машинах»), затверджено в званні професора.

Поряд із основним курсом лекцій «Наука про сільськогосподарські машини та знаряддя» О.О. Алов читав курси сільськогосподарського будівництва та гідротехніки, основ вищої математики і механіки. Із відкриттям у 1913 р. при інституті машинно-випробувальної станції почав викладати курс «Експериментальна справа із сільськогосподарських машин».

Майже щорічно протягом 1901–1912 рр. учений відвідував Німеччину та Австро-Угорщину, де знайомився з науковими досягненням в галузі сільськогосподарського машинобудування, викладанням у вищих навчальних закладах та роботою машинобудівних заводів.

Зростав авторитет професора О.О. Алова в наукових школах. Він активно співпрацював у «Известиях бюро по сельскохозяйственной механике», які видавалися Вченим комітетом департаменту землеробства, редагував наукові праці Ново-Олександрійського інституту. Ці роки діяльності вченого позначені кар'єрним зростанням. Його обрано членом правління інституту, секретарем ученої ради. Він був учасником з'їздів дослідників природи і лікарів у Санкт-Петербурзі (1902) і Москві (1910).

У 1914 р. О.О. Алов став помічником директора, а в 1915 р. – директором Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва, який з початком Першої світової війни переїхав до Харкова.

Протягом 1900–1938 рр. він працював у Харківському (Ново-Олександрійському) сільськогосподарському інституті на посадах завідувача кафедри, декана, ректора.

**150 років від дня народження
ТРЕТЬЯКОВА СЕРГІЯ ФЕДОРОВИЧА
(1872–1918)**

Учений-агроном, директор Полтавського дослідного поля (1905–1918), випускник Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва

Народився у с. Дядькове Брянського повіту Орловської губернії в родині робітників. Після закінчення з відзнакою Єлецької гімназії навчався на природничому відділенні фізико-математичного факультету Московського університету і отримав диплом I ступеня. У 1895 р. вступив до Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва, був зарахований на третій курс, успішно захистив звіт про проходження практики і одержав звання вченого-агронома I розряду.

Наукова діяльність С.Ф. Третьякова в напрямі сільського господарства розпочалася 1899 р. на Полтавському дослідному полі, де він проводив дослідницьку і організаторську роботу. Науковець сприяв удосконаленню рілницького досліду як основи наукової праці в рослинництві. Він доповнив польовий метод дослідницької роботи лабораторними хімічними дослідженнями, заснувавши одну з перших серед дослідних полів країни хімічну лабораторію та розробив програму її діяльності.

Обіймаючи посаду хіміка, у 1900 р. учений розробив і подав для затвердження нову програму роботи хімічної лабораторії Полтавського дослідного поля і тоді ж був призначений помічником директора цієї наукової установи.

Оцінюючи здобутки вченого і його внесок у розвиток установи, у 1905 р. С.Ф. Третьякова обрано директором Дослідного поля, а також завідувачем відділу рілництва. На Полтавському дослідному полі (із 1910 р. – станції) учений став гідним послідовником керманичів установи Б.П. Черепакіна, В.М. Дьякова, Ю.Ю. Соколовського, відродивши та значно перевершивши їх славу, відпрацювавши нові напрями наукових досліджень

Учений був членом редакційних комітетів журналів «Хуторянин» і «Хозяин», мав численні зв'язки з провідними науковими установами. У 1910 р. Полтавським Товариством сільського господарства його було відзначено золотою медаллю «За лучшие работы по опытному делу», у 1912 р. – нагороджено орденом Святої Анни III ступеня. У 1922 р. був створений Фонд імені С.Ф. Третьякова. У 1995 р. за рішенням Полтавської міськради один із провулків м. Полтави названо іменем Сергія Федоровича Третьякова.

**140 років від дня народження
ПЕТРЕНКА ЯКИМА ІВАНОВИЧА
(1882–1963)**

Доктор технічних наук, професор, відомий астроном-геодезист, досвідчений організатор великих комплексних досліджень, талановитий педагог і вихователь наукових кадрів, широко відомий у геодезичних колах України та країнах СНД

Народився у с. Троїцьке Приморського краю в сім'ї селянина-переселенця з України. У 1909 р. закінчив астрономо-геодезичний факультет Московського межового інституту за спеціальністю «астроном-геодезист». Деякий час працював у Головному переселенському управлінні в Петербурзі на посаді астронома-картографа.

У складі ґрунтово-ботанічної експедиції, яку очолював відомий ґрунтознавець професор К.Д. Глінка, Я.І. Петренко працював на Далекому Сході і в Туркменістані. У цій експедиції декілька років керував картографо-геодезичними загонами, які виконували роботи з визначенням опорних астрономічних пунктів.

Після відкриття в 1913 р. Воронежського сільськогосподарського інституту Я.І. Петренко майже 25 років працював у цьому виші, пройшовши шлях від викладача і ад'ютант-професора до професора і завідувача кафедри геодезії. Діяльність ученого тісно пов'язана з підготовкою інженерних кадрів для аграрного сектора, зокрема інженерів-землевпорядників. Він був одним із фундаторів землевпорядних факультетів при сільськогосподарських інститутах.

У 1944 р. за його активної участі було засновано факультет інженерів землевпорядкування в Харківському сільськогосподарському інституті імені В.В. Докучаєва, деканом якого він був протягом 1944–1951 рр. У 1944–1960 рр. працював завідувачем кафедри геодезії.

Учений проводив велику роботу із забезпечення кафедри геодезичними приладами. За його ініціативи в 1947 р. у навчоспі «Комуніст» створено навчально-показовий геодезичний полігон, де проводилися навчальні практики і планово-експериментальні роботи. Для виконання лабораторних робіт і проведення наукових досліджень було створено геодезичну лабораторію. Саме тоді кафедра геодезії під керівництвом Я.І. Петренка проводила наукові дослідження за такими напрямками: дослідження перспективно-конічних координат і проєкцій; розробка методики створення сільськогосподарських карт і атласів; створення геодезичної основи при землеустрої радгоспів і колгоспів і планування сільських населених місць; градієнти і лінії положення в

геодезії; дослідження із сільськогосподарського картографування і створення геодезичної основи для землеустрою та планування сільських населених місць.

Перу Я.І. Петренка належать понад 150 наукових і навчально-методичних праць. Під керівництвом ученого підготовлено п'ять докторів та 14 кандидатів технічних наук. Він був співавтором більше 10 інструкцій із виконання геодезичних, картографічних, астрономо-геодезичних робіт. Яким Іванович брав участь у виконанні топографо-геодезичних і проектних робіт, складанні планів будівельних майданчиків, виконував геодезичні зйомки міст Курська, Орла, Тамбова, Уфи та ін.

Тривалий час науковець був членом методичної комісії при Народному комісаріаті землеробства, членом експериментальної комісії із землевпорядкування при ВАК Міністерства вищої освіти СРСР, очолював геодезичну секцію Харківського відділення Всесоюзного астрономо-геодезичного товариства. За сумлінну науково-педагогічну працю нагороджений медаллю «За трудову доблесть».

140 років від часу заснування кафедри загальної хімії (1882)

Кафедру загальної хімії створено у 1882 р. Першим завідувачем кафедри став Є.Є. Вагнер, один з найбільш талановитих учнів О.М. Бутлерова.

Кафедру органічної хімії в різні роки очолювали: професор П.С. Пищимука (1914–1950), професор І.Т. Стрелков (1950–1954), доцент Л.Ф. Шпеєр (1954–1957), професор П.С. Пищимука (1957–1965), доцент Л.Ф. Шпеєр (1965–1971).

Кафедру неорганічної й аналітичної хімії в різні роки очолювали професор І.С. Телетов (1914–1947), професор І.С. Галінкер (1947–1971).

У 1971 р. в результаті об'єднання кафедр органічної і неорганічної хімії виникла кафедра загальної хімії. У наступні роки кафедру загальної хімії очолювали: доцент В.П. Чиненко (1971–1978), доцент В.І. Гордієнко (1978–1983), доцент Л.А. Сисоєв (1983–1999), доцент О.М. Дубина (1999–2009), професор О.Є. Васюков (2009–2011). Із грудня 2011 р. завідувачем кафедри стала кандидат хімічних наук, доцент Я.О. Свіщова.

Останні 30 років на кафедрі продовжувалися традиційні дослідження в галузі фізико-хімії розчинів та електрохімії, а також здійснювався пошук нових підходів до викладання хімічних дисциплін в аграрному ЗВО.

140 років від часу заснування кафедри тваринництва та безпеки життєдіяльності (1882)

Кафедру тваринництва засновано в 1882 р. У дореволюційний час навчання студентів в інституті проводилося на трьох зоотехнічних кафедрах:

фізіології сільськогосподарських тварин (завідувач академік А.В. Палладін), загального тваринництва (завідувач професор Н.І. Калугін) і приватного тваринництва (завідувач професор І.І. Широких).

Протягом 1916–1930 рр. кафедрою загального тваринництва завідував випускник нашого вишу професор І.В. Бельговський, який перший в Росії одержав науковий ступінь доктора наук у галузі тваринництва. Він розробив актуальні проблеми годівлі тварин, організував навчально-дослідну ферму інституту.

У 1930 р. зоотехнічні кафедри було ліквідовано. У 1934 р. в інституті поновили роботу кафедри тваринництва, яку свого часу очолювали доценти Г.А. Бабічев, В.К. Ключніков, Є.Г. Подоба. Під їх керівництвом проводилися дослідження з питань годівлі сільськогосподарських тварин. У 1950-ті роки лекції з дарвінізму на кафедрі читав професор І.М. Поляков – видатний генетик, дарвініст, цитолог.

Із 1945 до 1988 рр. кафедру тваринництва очолював професор Є.Г. Подоба. У цей період наукові дослідження на кафедрі проводились у напрямі збільшення ефективності використання поживних речовин корму тваринами. Під його керівництвом шляхом відбору та цілеспрямованого добору тварин з високим ступенем використання корму було сформовано високопродуктивне стадо симентальської худоби в навчгоспі «Комуніст». На лекціях і лабораторних заняттях викладачі кафедри знайомили студентів з науковими дослідженнями і досягненнями в галузі тваринництва.

**135 років від дня народження
РОЛА ЯКІВА ВОЛОДИМИРОВИЧА
(1887–1961)**

Український гідробіолог, ботанік, член-кореспондент АН УРСР, заслужений діяч науки УРСР

Народився 2 листопада 1887 р. у м. Луганську. Закінчив Харківський університет. Із 1915 до 1930 рр. – викладач Харківського інституту сільського господарства і лісівництва (із 1920 р. – професор).

Із 1934 р. працював на Гідробіологічній станції у Києві, яку у 1939 р. було реорганізовано в Інститут гідробіології АН УРСР. Я.В. Ролл був його першим директором (1940–1959) та одночасно професором Київського лісогосподарського інституту і Київського університету.

Учений опублікував понад 80 праць, досліджував флору прісноводних водоростей і фітопланктон річок України. Займався розробкою методики прогнозу біологічного режиму новостворених водоймищ.

**130 років від дня народження
ВІЛЕНСЬКОГО ДМИТРА ГЕРМОГЕНОВИЧА
(1892–1960)**

Геоботанік, завідувач секції геоботаніки науково-дослідної кафедри ґрунтознавства Харківського сільськогосподарського інституту (1924–1930)

Народився 1 серпня 1892 р. у м. Шепетівці Ізяславського повіту Волинської губернії в сім'ї священика. Закінчив сільськогосподарське відділення Київського політехнічного інституту (1917). Із 1917 до 1921 рр. працював викладачем на кафедрі рільництва агрономічного факультету Саратовського державного університету.

Свою наукову роботу як геоботанік розпочинає з дослідження рослинності ґрунтів і флори Новоузенського повіту Самарської губернії. Після переїзду до Грузії отримує посаду асистента кафедри ботаніки Тифліського (Тбіліського) політехнічного інституту. Із 1922 р. – доцент кафедри загального рільництва цієї установи.

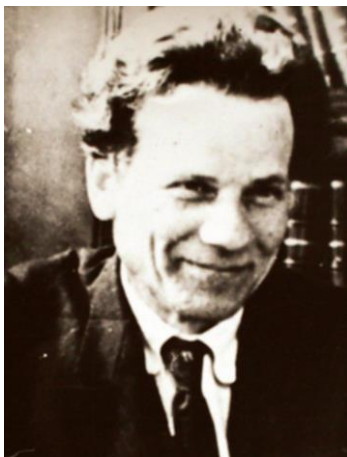
Після повернення в Україну 1924 р. очолює секцію геоботаніки науково-дослідної кафедри ґрунтознавства Харківського сільськогосподарського інституту. У 1930 р. Д.Г. Віленський переїжджає до Києва і очолює кафедру ґрунтознавства та гідрології Київського інженерно-меліоративного інституту й одночасно працює заступником директора з наукової роботи, а з червня 1933 р. – директором цього інституту й керівником сектора Всеукраїнського науково-дослідного інституту агроґрунтознавства та хімізації сільського господарства. Займається дослідженнями виробничо-генетичної класифікації ґрунтів і рослинного покриву УРСР.

У 1933 р. Д.Г. Віленський переїжджає до Москви і працює в Московському державному університеті імені М.В. Ломоносова, де у 1939 р. створює кафедру географії ґрунтів, яку очолює до кінця свого життя. У 1935 р. його обрано Президентом Міжнародної комісії з класифікації, картографії і географії ґрунтів і віце-президентом Міжнародної солонцевої комісії, у 1933 р. – членом Американського географічного товариства, у 1947 р. – членом-кореспондентом Академії с.-г. наук Чехословаччини.

Учений став популяризатором і пропагандистом здобутків радянського ґрунтознавства, зокрема системно займався історією галузі. Основні напрями діяльності: розробка теорії походження солонців у зв'язку з історією четвертинного періоду, вивчення географії цих ґрунтів, проведення перших польових дослідів із штучного створення солонців та організація перших стаціонарних досліджень з меліорації солонців на Півдні України; розробка класифікації ґрунтів на основі аналогічних генетичних рядів розвитку

грунтотворного процесу. Крім того, низку робіт ученого присвячено вивченню ґрунтової структури і природи фізичної зрілості ґрунтів, розроблено нові методи вивчення ґрунтової структури та її щільності.

Наукова спадщина професора Д.Г. Віленського налічує понад 195 праць, зокрема 23 вийшли іноземною мовою. Нагороджений орденом «Знак Почета» і медаллю «За доблестный труд в Великой Отечественной войне».

**130 років від дня народження
ПОЛЯКОВА МИКОЛИ КОНОНОВИЧА
(1892–1962)**

Учений-плодоовочівник, професор

Народився у 1892 р. в Ізмаїльській області УРСР. Закінчив плодоовочевий факультет Уманського СГІ (1924), працював співробітником Краснокутського опорного пункту садівництва. Із 1947 р. – викладач плодівництва в Харківському сільськогосподарському інституті імені В.В. Докучаєва.

У 1949 р. М.К. Поляков захистив кандидатську дисертацію, у 1959 р. – докторську на тему «Основи підвищення урожайності яблуні». У 1961 р. йому присвоєно вчене звання професора.

Учений опублікував 20 наукових робіт. Розробив методику визначення площі листя плодкових культур, прийоми ліквідації періодичності плодоношення саду і шляхи подальшого підвищення врожаю плодкових рослин.

Микола Кононович вмів поєднувати дослідницьку діяльність з викладацькою, залучаючи до цієї роботи молодь і виховуючи таким чином молоді кадри плодоовочівників. Йому були властиві виключна дисциплінованість, любов до своєї професії, великий досвід і багата ерудиція.

**125 років від дня народження
МАЦКОВА ФЕДОРА ПИЛИПОВИЧА
(1897–1977)**

Видатний український вчений фізіолог рослин і педагог, доктор біологічних наук, професор, член-кореспондент АН УРСР, заслужений діяча науки УРСР; завідувач кафедри фізіології рослин і мікробіології ХСГІ імені В.В. Докучаєва (1934–1975)

Народився 1897 р. у м. Острогожську Воронежської губернії. У 1915 р. вступив на природниче відділення фізико-математичного факультету Московського університету, але був мобілізований до армії. У 1922 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут і одержав спеціальність «агроном-хімік». Із 1924 р. навчався в аспірантурі на кафедрі загального землеробства Харківського СХІ у професора М.А. Єгорова.

Першу наукову роботу Ф.П. Мацков опублікував у 1925 р. Ученим розроблено оригінальний для того часу швидкий метод визначення жаростійкості рослин за появою бурих плям після дії на них розчином сірчаної кислоти.

Восени 1933 р. був прийнятий на роботу професором II групи на кафедру ботаніки Харківського СГІ. Протягом 1934–1975 рр. завідував кафедрою фізіології рослин і мікробіології, був деканом агрономічного факультету (1939–1940), заступником директора з навчальної і наукової роботи (1940–1944). У 1937 р. за сукупністю праць Ф.П. Мацкову присуджено науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук без захисту дисертації.

Паралельно з працями агрофізіологічного напрямку він проводив дослідження фотоперіодизму. У 1939 р. захистив докторську дисертацію на тему «Досвід застосування історичного методу аналізу явищ фотоперіодизму у рослин». У 1945–1949 рр. очолював відділ Українського науково-дослідного інституту лісового господарства імені Г.М. Висоцького. У подальшому зосередився на вивченні фізіологічних основ позакореневого живлення рослин.

У 1948 р. професора Ф.П. Мацкова обрано членом-кореспондентом АН УРСР. Протягом 1949–1961 рр. він обіймав посаду завідувача лабораторії Українського науково-дослідного інституту рослинництва, селекції та генетики в Харкові.

У 1950–1960 рр. учений виконав серію фундаментальних досліджень з фізіології і біохімії гетерозису кукурудзи. У 1957 р. видав працю «Позакоренеve живлення рослин». Під його керівництвом здійснено дослідження метаболізму елементів мінерального живлення із застосуванням радіоактивних ізотопів, із 1960 р. – стабільних ізотопів.

Він автор і співавтор понад 100 праць, із них 80 – експериментальних. Створив визнану наукову школу фізіологів рослин, підготував чотири доктори і 31 кандидата наук.

Федір Пилипович був членом ради журналу «Физиология растений», членом ради з проб лемі фотосинтезу при ВАСГНІЛ. Нагороджений двома орденами Леніна, Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», медалями. У 1967 р. йому присвоєно звання «Заслужений діяч науки УРСР».

**125 років від дня народження
ІЛЛІНСЬКОЇ-ЦЕНТИЛОВИЧ МАРТИ АНСОВНИ
(1897–1979)**

*Відома учена-селекціонерка, докторка
сільськогосподарських наук, професорка, послідовниця
академіка В.Я. Юр'єва*

Народилася 1897 р. у м. Шауляй (Литва). Закінчила Харківський сільськогосподарський інститут (1927) за фахом агронома-рослинника. Працювала на Центральній контрольно-насінницькій станції в м. Харкові.

Із 1937 р. – асистентка кафедри селекції та насінництва Харківського сільськогосподарського інституту. У 1943–1945 рр. – директорка Українського науково-дослідного інституту соцземлеробства. Із 1962 р. – професорка, завідувачка кафедри селекції та насінництва ХСГІ імені В.В. Докучаєва. Із 1972 р. – професорка-консультантка цієї ж кафедри.

Основний напрям наукової діяльності М.А. Іллінської-Центилович – селекція озимої пшениці на господарсько-корисні ознаки. Ученою розроблено ряд селекційного виробництва, спрощено метод анатомічної оцінки селекційного матеріалу на стійкість проти вилягання. Створено ранньостиглі продуктивні та стійкі проти вилягання сорти озимої пшениці ХСГІ-2, Рання-2.

Результати своїх наукових досліджень науковиця виклала у монографії «Полягання озимої пшениці» (1962). У 1964 р. захистила докторську дисертацію на тему «Стійкість до вилягання як проблема селекції озимої пшениці». Звання професорки їй присвоєно в 1965 р.

Науковиця активно працювала як педагог, готувала висококваліфікованих фахівців для сільськогосподарського виробництва. Як талановита керівниця науково-педагогічного колективу, вона постійно удосконалювала методи викладання і навчання студентів, використовувала найновіші, найоригінальніші навчальні демонстрації під час читання курсу «Селекція та насінництво». Багато сил і енергії Марта Ансовна віддала вихованню і підготовці наукових кадрів. Під її науковим керівництвом підготовлено 20 кандидатів наук.

М.А. Іллінська-Центилович опублікувала 48 наукових праць, зокрема «Полегание озимой пшеницы», «Способы определения морозостойкости растений исходного материала озимой пшеницы». Тривалий час була вченим секретарем об'єднаної ради агрономічних спеціальностей ХСГІ. Нагороджена Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР, відзнакою «Відмінник соціалістичного сільського господарства».

**125 років від дня народження
РАБИНОВИЧА ВІТАЛІЯ МОЙСЕЙОВИЧА
(1897–1980)**

*Учений-селекціонер,
сільськогосподарських наук*

доктор

Випускник агрономічного факультету Харківського сільськогосподарського інституту (1924). Закінчив вищі селекційні курси при Харківській селекційно-дослідній станції (1925) і обійняв посаду старшого наукового співробітника.

В.М. Рабинович організував збір і вивчення колекції багаторічних трав і вперше в Україні міжстанційне сортовипробування люцерни та еспарцету. У 1932 р. його перевели завідувачем лабораторії селекції і насінництва багаторічних трав Українського науково-дослідного інституту кормів (м. Полтава). До лабораторії науковець привіз понад 500 зразків багаторічних трав, зібраних у попередні роки у Харкові. У результаті вивчення кращих зразків трав і їх поліпшення масовими доборами ним створено ряд сортів люцерни. Два з них – Полтавська 256 і Зайкевича – довгі роки посідали провідне місце в колишньому СРСР. Крім селекційної роботи, учений вивчав методику і техніку схрещувань люцерни й еспарцету, дав оцінку сортам за зимостійкістю.

В.М. Рабинович вивчав біологічні особливості люцерни, агротехніку, насінництво, вплив строків осінніх підкосів на врожай і зимостійкість багаторічних трав у наступні роки. У 1936 р. йому присвоєно науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук без захисту дисертації.

У 1941 р. Полтавську філію кормів евакуйовано до Краснокутської селекційної станції Саратовської області, де учений розмножує цінний селекційний матеріал. У 1944 р. його призначено заступником директора з наукової роботи.

Після Другої світової війни В.М. Рабинович повертається до Полтави. У 1956 р. на базі Української філії Всесоюзного інституту кормів створено обласну дослідну станцію і Віталія Мойсейовича призначено старшим науковим співробітником відділу селекції. У 1966 р. захистив докторську дисертацію.

Наприкінці 1960-х рр. ученим створено лабораторію селекції люцерни та інших багаторічних трав. В останні роки роботи на дослідній станції, крім селекційної роботи, він плідно виконував договірну тематику з насінництва люцерни.

В.М. Рабинович є автором і співавтором п'яти сортів кормових трав. Ним опубліковано більше 230 наукових праць, зокрема 20 книг.

Нагороджений двома орденами Трудового Червоного Прапора, медалями ВДНГ СРСР, присвоєно почесне звання «Заслужений агроном УРСР».

**125 років від дня народження
СОКОЛОВА БОРИСА ПАВЛОВИЧА
(1897–1984)**

Доктор сільськогосподарських наук, професор, академік ВАСГНІЛ і УААН, Герой Соціалістичної Праці, лауреат Ленінської і Державної премій СРСР

Народився у 1897 р. Після закінчення ХСГІ Б.П. Соколов у 1924–1938 рр. працював агрономом у Сумській області, практикантом відділу селекції, науковим співробітником Дніпропетровської обласної дослідної станції, завідувачем відділу селекції НДІ кукурудзи. Протягом 1956–1984 рр. – завідувач відділу селекції і насінництва кукурудзи Українського НДІ зернового господарства.

Учений вивчав генетичні основи селекції рослин, одним із перших довів можливість використання гетерозису в селекції кукурудзи. Вивів перші вітчизняні гібриди цієї культури. Б.П. Соколов є автором і співавтором понад 30 сортів і гібридів кукурудзи. Експериментально довів переваги першого покоління гібридів кукурудзи, провів велику роботу з дослідження цитоплазматичної чоловічої стерильності в кукурудзі.

Науковець розробив методикау переводу насінництва на стерильну основу, що дало змогу підвищити врожайну якість гібридного насіння і скоротити витрати праці на полях гібридизації. Під керівництвом Бориса Павловича виведені високопродуктивні гібриди для різних ґрунтово-кліматичних умов.

Опублікував понад 250 наукових праць, серед них «Гібриды кукурузы», «Селекция и семеноводство гибридной кукурузы», «Стерильность в селекции и семеноводстве кукурузы», «Основы селекции и семеноводства гибридной кукурузы».

Учений опублікував 148 робіт, більшість яких є авторськими, зокрема 14 наукових праць у періодичних виданнях АН СРСР.

**120 років від дня народження
ВАРШАВСЬКОГО БОРИСА ЯКОВИЧА
(1902–1997)**

Доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився 5 вересня 1902 р. у м. Новогеоргіївському Кіровоградської області. Трудове життя Борис Якович розпочав рано. Уже в 1913 р. він – тракторист дослідного господарства, із 1918 р. – робітник лісопильного комбінату. Протягом 1922–1924 рр. – навчався на робфаці, із 1924 р. – студент Харківського сільськогосподарського інституту. Працював агрономом-буряківником у Харківському цукротресті, заступником директора цукрокомбінату, агрономом-методистом Союзголовацукру (1928–1930), проректором Київського сільськогосподарського інституту (1930–1932), агрономом Київського бурякорадгосптресту (1933–1936), у партійних органах (1936–1948).

У 1949 р. Б.Я. Варшавського направлено до Інституту цукрових буряків і вся його подальша діяльність до виходу на пенсію була тісно пов'язана з цим науковим закладом. В Інституті він працював заступником директора з наукової роботи (1949–1963), виконувачем обов'язків директора (1952–1954), провідним науковим співробітником (1963–1987). У 1950 р. Борис Якович захистив кандидатську дисертацію на тему «Густота насадження как фактор підвищення урожайности, сахаристости сахарной свеклы», у 1967 р. – докторську дисертацію на тему «Повышение урожайности и сахаристости сахарной свеклы».

Характерною рисою роботи Б.Я. Варшавського було вмiле поєднання глибоких теоретичних досліджень з ефективним упровадженням отриманих результатів у виробництво, активна пропаганда передових методів роботи у сільському господарстві. Протягом усього життя Борис Якович був активним пропагандистом наукових досягнень, часто виступав у пресі, брав активну участь у проведенні науково-практичних семінарів буряківників. Опублікував 160 наукових праць, автор чотирьох винаходів. Із 1951 р. здійснював наукове керівництво аспірантами і докторантами. Ним підготовлено 18 кандидатів і шість докторів наук. Б.Я. Варшавський нагороджений орденами Вітчизняної війни II ступеня, Трудового Червоного Прапора, сімома медалями, Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР. Неодноразово нагороджувався медалями ВДНГ СРСР.

**120 років від дня народження
МОЖЕЙКА ОЛЕКСІЯ МИХАЙЛОВИЧА
(1902–1986)**

Учений в галузі ґрунтознавства, професор

Народився 22 лютого 1902 р. у м. Мінську (Білорусь) у родині службовця. Учасник громадянської війни. Після закінчення Харківського сільськогосподарського інституту (1927) О.М. Можейко всю свою багаторічну діяльність присвятив питанням ґрунтознавства і землеробства.

Як учений і педагог відбувся завдяки своїм учителям – видатним ученим-ґрунтознавцям професору В.Г. Віленському та академіку О.Н. Соколовському. Під їх керівництвом він закінчив у 1931 р. аспірантуру в Українському науково-дослідному інституті агроґрунтознавства і продовжив свої дослідження у ґрунтознавстві протягом багатьох років.

Професор О.М. Можейко є одним із початківців у галузі хімічної меліорації і розробки прийомів підвищення родючості солонцевих ґрунтів України. Незаперечним є його вагомий науковий внесок у сільськогосподарську науку і, зокрема, у ґрунтознавство. В опублікованих ним наукових роботах творчо розвивав учення академіка К.К. Гедройця про солонцевий процес ґрунтоутворення. Теоретичні розробки Олексія Михайловича відносно причин утворення солонцевих ґрунтів послужили основою для розробки раціональних прийомів окультурення солонцевих ґрунтів Середньої Наддніпрянщини за допомогою хімічних меліорантів і добрив.

У період роботи на кафедрі землеробства професор О.М. Можейко вніс видатний вклад у розробку режимів зрошення польових культур, ефективного використання безпідстилкового гною та осадків стічних вод. Наукову роботу він тісно пов'язував з педагогічною. Із 1931 р. – асистент, із 1937 р. – доцент кафедри ґрунтознавства Харківського сільськогосподарського інституту.

Завдяки винятковим заслугам О.М. Можейка у формуванні навчального та наукового потенціалу очолюваного ним підрозділу й університету загалом 2007 р. кафедрі присвоєно його ім'я.

Протягом 12-ти років учений працював деканом агрономічного факультету і заочного відділення. Наукова та педагогічна діяльність ученого високо оцінена державою. Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, двома орденами «Знак Пошани», медалями.

**115 років від дня народження
ГЛУЩЕНКА ІВАНА ЄВДОКИМОВИЧА
(1907–1987)**

*Фахівець у галузі генетики і селекції рослин,
доктор біологічних наук, професор, академік ВАСГНІЛ*

Народився 28 липня 1907 р. у м. Лисянка Звенигородського повіту Київської губернії (нині смт Черкаської області). Закінчив Харківський агроекономічний (1930) і Харківський сільськогосподарський інститут (1936). Протягом 1939–1965 рр. працював у Інституті генетики АН СРСР завідувачем лабораторії генетики рослин, ученим секретарем Президії АН СРСР. Із 1965 р. – у системі ВАСГНІЛ: завідувач лабораторії експериментальної біології сільськогосподарських рослин Ґрунтового інституту; завідувач лабораторії біології розвитку рослин Всесоюзного інституту прикладної молекулярної біології та генетики; старший науковий співробітник-консультант лабораторії біології розвитку сільськогосподарських рослин ВНДІ сільськогосподарської біотехнології.

Академік І.Є. Глущенко вивчав питання дальньої близькоспорідненого розведення рослин-перехреснозапильників, вегетативної гібридизації пасльонових, умов зберігання і культури картоплі верхівками, генетичної різноякісності тканин у рослин. Автор низки сортів озимої (Іген 3) і ярої пшениці. Двічі лауреат Сталінської премії (1943, 1950), премії імені О. Баха АН СРСР (1951), нагороджений золотою медаллю імені І. Мічуріна ВАСГНІЛ (1955). У Лисянці його іменем названо одну з вулиць.

**115 років від дня народження
ІЛІНСЬКОГО ОЛЕКСАНДРА АНАТОЛІЙОВИЧА
(1907–1996)**

*Учений-плодоовочівник, доктор
сільськогосподарських наук, професор*

Народився 27 листопада 1907 р. у м. Нижній Новгород. Закінчив Кубанський сільськогосподарський інститут за спеціальністю «агроном» (1932). Працював на Дагестанській дослідній станції садівництва науковим співробітником (1932–1938), викладачем у Дагестанському сільськогосподарському інституті (1938–1942), завідувачем відділу

плодівництва на Кримській дослідній станції плодовоовочівництва Краснодарського краю (1944–1947), доцентом у Кубанському сільськогосподарському інституті (1947–1956), доцентом у Донському сільськогосподарському інституті (1956–1961), професором кафедри технології сільськогосподарських продуктів та плодовоовочівництва у ХСПІ імені В.В. Докучаєва (1962–1968), завідувачем тієї ж кафедри (1968–1988) і професором-консультантом (1988–1991).

О.А. Іллінський захистивши дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук, отримав у 1963 р. звання професора. Займався селекцією суниці, є автором 12 сортів. Розробив нову технологію окулірування плодових рослин із застосуванням ножа конструкції О.А. Іллінського. Автор основ формування і обрізування крони плодового дерева за типом харківської пальмети і лопатевої.

У 1968–1987 рр. учений сформував наукову школу з плодівництва. Він підготував 15 кандидатів і одного доктора наук. Опублікував понад 250 наукових праць, мав шість авторських свідоцтв на винаходи. Нагороджений орденами «Вітчизняної війни I ступеня», «Знак пошани», вісьмома медалями, лауреат Республіканської премії імені Л.В. Смиренка (1987).

**115 років від дня народження
РОДІГІНА МИХАЙЛА МИКОЛАЙОВИЧА
(1907–1977)**

Доктор біологічних наук, професор

Народився у 1907 р. У 1930 р. – завідувач відділу фітопатології Інституту сільського господарства Південного Сходу (м. Саратов), із 1931 р. – завідувач кафедри фітопатології Саратовського сільськогосподарського інституту. Протягом 1961–1977 рр. – завідувач кафедри фітопатології ХСПІ імені В.В. Докучаєва. У 1936 р. М.М. Родігін за сукупністю наукових праць було присвоєно вчений ступінь кандидата сільськогосподарських наук без захисту дисертації. У 1946 р. він захистив докторську дисертацію на тему «Антракноз тыквенных растений» з подальшим присудженням наукового ступеня доктора біологічних наук і ученого звання професора.

Професор М.М. Родігін описав 19 нових видів патогенних грибів на різних рослинах. Його наукові досягнення увійшли до навчальних посібників з фітопатології, а також у зарубіжну літературу. Видав підручник «Общая фитопатология», який є базовим для підготовки спеціалістів вищих навчальних закладів зі спеціальності «захист рослин». Учений заснував новий науковий напрям – «Внутрішня терапія і імунізація рослин як захід підвищення їх стійкості до інфекційних хвороб». Підсумком його багаторічної діяльності є

книги – «Флора паразитных грибов Юго-Востока СССР», «Обзор домашних грибов в Башкирской АССР».

У 1931–1961 рр. учений працював завідувачем створеної ним кафедри мікології та фітопатології Башкірського, а потім Саратовського сільськогосподарських інститутів, обіймав посади декана, проректора з навчальної і наукової роботи агрономічного та лісогосподарського факультетів. Підготував трьох докторів наук і більше 40 кандидатів наук, опублікував понад 170 наукових робіт. У 1956 р. був відряджений у Китайську Народну Республіку на педагогічну роботу, де він читав лекції із захисту рослин викладачам, науковим співробітникам та студентам сільськогосподарських ВНЗ. Його лекції з імунітету рослин були опубліковані в Пекінській сільськогосподарській академії китайською мовою.

За досягнення у педагогічній та науковій роботі професор М.М. Родігін був нагороджений орденом «Знак Почета», медаллю «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.», Грамотою Президиума Верховного Совета Башкирской АССР, медаллю «Китайско-Советской дружбы».

**110 років від дня народження
БОЙКА ПЕТРА ТИМОФІЙОВИЧА
(1912–?)**

Випускник агрономічного факультету ХСГІ ім. В.В. Докучаєва (1958), Герой Соціалістичної Праці

Народився 18 липня 1912 р. у с. Зибіно Борисівського району Курської області у сім'ї селянина-бідняка. Навчався у Богодухівській інтегральній сільськогосподарській школі (1925–1927), у Богодухівському сільськогосподарському технікумі (1927–1931). Після закінчення технікуму працював у Горішківському радгоспі Томашпільського району Вінницької області. У 1933 р. перейшов на роботу дільничним агрономом Харківської МТС, де і працював до призову у Червону Армію (1934–1935), а після демобілізації був направлений на посаду старшого агронома Скелевської МТС Н.-Георгієвського району Кіровоградської області.

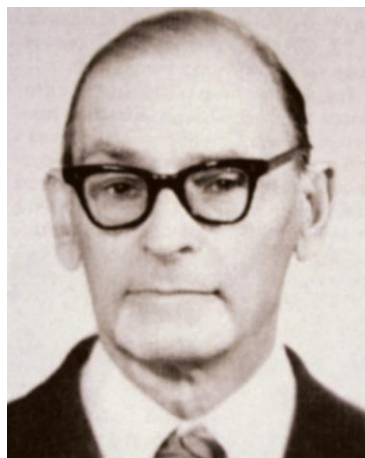
У 1937 р. був переведений старшим агрономом Коновської МТС, а з 1938 р. П.Т. Бойко – старший агроном Зінківської МТС Полтавської області.

Учасник війни. Після демобілізації повернувся до Зінківської МТС, де працював старшим агрономом, а з 1947 р. – директором.

Протягом 1951–1958 рр. навчався на агрономічному факультеті ХСГІ імені В.В. Докучаєва. За значні досягнення у вирощуванні високих урожаїв сільськогосподарських культур Петру Тимофійовичу Бойку присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці із врученням йому ордена Леніна і медалі «Золота

Зірка». Також нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора і багатьма медалями.

**110 років від дня народження
ВАСИЛЬЄВА ВАДИМА ПЕТРОВИЧА
(1912–2003)**

*Доктор біологічних наук, професор, академік
НАН України, заслужений діяч науки, лауреат
Державної премії України в галузі науки і техніки*

Закінчив факультет захисту рослин Харківського сільськогосподарського інституту (1935). Протягом 1941–1975 рр. працював в Українському НДІ плідівництва на посаді старшого наукового співробітника. У 1947–1953 рр. – завідувач відділу захисту рослин НДІ плідівництва; із 1953 до 1979 рр. – директор Українського НДІ захисту рослин (нині – Інститут захисту рослин УААН), одночасно з 1958 р. – професор Української сільськогосподарської академії. Із 1998 р. – старший науковий співробітник-консультант ІЗР.

Понад 60 років Вадим Петрович присвятив розвитку вітчизняної науки із захисту рослин. Він усебічно обґрунтував основи інтегрованого захисту сільськогосподарських рослин від шкідливих організмів, накреслив шляхи оптимізації імунологічного, агротехнічного, біологічного та хімічного методів. Сучасні проблеми захисту рослин виклав у 200-х наукових працях. Опублікував 10 монографій, вісім довідників, понад 10 брошур. У 1973–1975 рр. вийшла у світ у трьох томах за його редакцією унікальна монографія «Вредители сельскохозяйственных и лесных насаждений», перевидана в 1987–1988 рр.

Учений був прекрасним педагогом. Створив наукову школу з проблем захисту рослин. Серед його учнів дев'ять докторів наук та 50 кандидатів наук. У 1973 р. В.П. Васильєву Указом Президії Верховної Ради Української РСР присвоєно почесне звання заслуженого діяча науки УРСР. У 1976 р. присуджено Державну премію Української РСР в галузі науки і техніки. За вагомий внесок у розвиток вітчизняної науки він нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, двома орденами «Знак Пошани» та медалями. Американський біологічний інститут присвоїв йому почесний титул «Людина 1997 року». За ратні подвиги у Великій Вітчизняній війні Вадим Петрович нагороджений орденом Червоної Зірки, орденом Вітчизняної війни II ступеня, медалями «За бойові заслуги», «За оборону Кавказу», «За оборону Києва», «За перемогу над Німеччиною».

**105 років від дня народження
ПОЛЯНСЬКОГО ДМИТРА СТЕПАНОВИЧА
(1917–2001)**

Міністр сільського господарства СРСР (1973–1976), випускник агрономічного факультету ХСГІ (1939–1940)

Народився 25 жовтня 1917 р. у м. Слов'яносербську Луганської області в селянській родині. Трудову діяльність розпочав у 1932 р. робітником радгоспу. Після закінчення агрономічного факультету Харківського сільськогосподарського інституту (1939–1940) працював завідувачем відділу селянської молоді Харківського обкому ЛКСМ України. У 1940 р. служив у лавах Радянської Армії.

Після закінчення ВПШ при ЦК ВКП(б) з 1942 р. працював на партійній роботі в Алтайському краї, у 1949–1958 рр. – Криму, Оренбурзі та Краснодарському краї. У 1958 р. Д.С. Полянський – Голова Ради Міністрів РРФСР. Із 1962 р. – заступник Голови Ради Міністрів СРСР. У 1973–1976 рр. – міністр сільського господарства СРСР.

З його ім'ям пов'язані значні перетворення у сільському господарстві держави. У цей час організовувалися великі господарства, у яких розвивалися різні напрями виробництва сільськогосподарської продукції, запроваджувалися ефективні форми і механізми господарювання, економічного та фінансового стимулювання як діяльності колгоспів і радгоспів, так і праці колгоспників та робітників радгоспів. Дмитро Степанович був делегатом XIX–XXIV з'їздів КПРС. Неодноразово обирався членом ЦК КПРС, президіуму ЦК КПРС, із 1966 р. – членом Політбюро ЦК КПРС. Депутат Верховної Ради СРСР IV–IX скликань. Протягом 1976–1982 рр. працював на дипломатичній роботі, був послом у Японії та Норвегії. За видатні заслуги нагороджений чотирма орденами Леніна і багатьма медалями.

105 років від часу організації профспілки університету (1917)

Первинна профспілкова організація ХХАУ ім. В.В. Докучаєва – одна з найстаріших профспілкових організацій України. Її було створено у 1917 р. Згідно зі ст. 16 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» первинна профспілкова організація в січні 1981 р. пройшла легалізацію (реєстрацію) в органах юстиції й одержала статус юридичної особи.

Правовим актом, що регулює трудові й соціально-економічні відносини між адміністрацією, в особі ректора, і трудовим колективом, в особі профкому, якому ці повноваження надано конференцією трудового колективу університету на основі взаємного погодження інтересів сторін, є Колективний договір. У разі необхідності кожний член профспілки має змогу звернутися із заявою до профспілкового комітету про надання йому матеріальної допомоги на різні потреби у зв'язку зі скрутним матеріальним становищем. Питання санаторно-курортного лікування й оздоровлення співробітників і студентів покладено на комісію із соціального страхування, до складу якої входять представники профспілкової організації. Очолює цю комісію голова профспілкового комітету університету.

**100 років від дня народження
ГОНЧАР МИХАЙЛА ТИМОФІЙОВИЧА
(1922–2015)**

*Професор, заслужений працівник вищої школи
України*

Народився 2 січня 1922 р. у с. Ріпки Богодухівського району Харківської області в селянській родині. У 1940 р. закінчив Вільшанську школу Дергачівського району Харківської області. Після закінчення Харківського військового авіаційного училища воював стрільцем і штурманом ланки бомбардувальників, штурманом 3-го Польського військово-авіаційного полку, 7-го Польського бомбардувального авіаполку. Через інвалідність у званні старшого лейтенанта звільнений у запас в листопаді 1946 р.

У 1951 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут імені В.В. Докучаєва, отримав диплом із відзнакою за спеціальністю «лісомеліорація». Навчався в аспірантурі під керівництвом професора С.С. П'ятницького. У листопаді 1954 р. захистив кандидатську дисертацію. У квітні 1958 р. отримав учене звання доцента кафедри загального лісівництва. Із жовтня 1958 р. за наказом Міністерства вищої освіти СРСР його призначено проректором навчальної частини ХСГІ імені В.В. Докучаєва.

Із 1960 р. М.Т. Гончар – директор (згодом ректор) Львівського СГІ, який він успішно очолював до 1988 р. Доклав багато зусиль до розбудови нових навчальних корпусів, формування соціально-побутової інфраструктури, організації наукової і методичної роботи. Учене звання професора присвоєно у 1974 р.

Під керівництвом ученого захищено 10 кандидатських дисертацій, протягом 1970–1980 рр. він був головою президії Львівської обласної ради

товариства охорони природи, членом президії Львівської обласної організації товариства «Знання».

У науковій діяльності особливе місце займали проблеми екології і охорони навколишнього середовища, збереження родючості ґрунтів, раціонального використання природних ресурсів. Оpubлікував близько 140 наукових, науково-популярних та навчально-методичних праць. Нагороджений орденом Червоної Зірки, медалями «За відвагу» і «За перемогу над Німеччиною», нагородами – «Срібний Хрест» і «За свободу і незалежність Польщі». У 1981 р. Михайлу Тимофійовичу присвоєно звання «Заслужений працівник вищої школи УРСР». Він був кавалером семи орденів, нагороджений «Почесним знаком» (1961, 1966), трудовою відзнакою «Знак Пошани» (2001), знаком «Відмінник аграрної освіти і науки».

**100 років від дня народження
ЛОХМАТОВА МИКОЛИ АНТОНОВИЧА
(1922–2010)**

Доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився у 1922 р. у с. Уди Золочівського району Харківської області. 29 червня 1941 р. закінчив 10 класів і 1 липня 1941 р. пішов на фронт, був тричі поранений. Лісову вищу освіту одержав у ХСПІ імені В.В. Докучаєва (1946–1950). У 1950–1953 рр. навчався в аспірантурі під керівництвом професора С.С. П'ятницького. Протягом 1953–1955 рр. після успішного захисту кандидатської дисертації Микола Антонович працював у Володимирській АЛДС; 1955–1957 рр. – головою колгоспу «Ленінська іскра» у Миколаївській області; 1957–1960 рр. – завідувачем відділу степового лісорозведення, старшим науковим співробітником Деркульської ЛДС; 1961–2000 рр. – старшим і провідним науковим співробітником відділу боротьби з ерозією ґрунтів УкрНДЦЛГА, із листопада 2001 р. – професором кафедри лісових культур і меліорацій ХНАУ імені В.В. Докучаєва.

Протягом довгих років трудової діяльності М.А. Лохматов вивчав степові і лісостепові ліси України, опублікував понад 100 наукових робіт, видав ряд рекомендацій, настанов, інструкцій та правил. Микола Антонович був керівником, консультантом, опонентом багатьох аспірантів і здобувачів наукових ступенів, членом спецради із захисту кандидатських дисертацій. Фундаментальною працею стала монографія «Развитие и возобновление степных лесных насаждений» (1999), яка визначає шляхи глибокого пізнання природи степових насаджень і стверджує перспективу їх створення. Багато інших його наукових праць, присвячених степовим лісовим насадженням, є базовою основою меліоративного перетворення природи Степу.

Професора М.А. Лохматова нагороджено орденами «Отечественной войны I степени», «За мужність» III ступеня; медалями «За отвагу», «За боевые заслуги», «За Победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.». У післявоєнні часи серед нагород – медаль «Ветеран труда», відзнака Державного Комітету лісового господарства України, «Відмінник лісового господарства України», Почесна грамота Харківської обласної держадміністрації та Харківської обласної ради.

**100 років від дня народження
МИЛОГО ВОЛОДИМИРА ВОЛОДИМИРОВИЧА
(1922–1996)**

Доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився 14 листопада 1922 р. у м. Ізюмі Харківської області в родині службовця, учасник Великої Вітчизняної війни. У 1939 р. вступив до спеціальної артилерійської школи № 14 м. Харкова, а в 1942 р. був направлений у Рязанське артилерійське училище (ст. Тамар Алма-Атинської області Казахстану). У роки війни був начальником розвідки дивізіону двічі Червонопрапорної Гатчинської артилерійської бригади.

У 1945 р. вступив на перший курс Ташкентського сільськогосподарського інституту, а згодом був переведений до Харківського сільськогосподарського інституту імені В.В. Докучаєва, який закінчив у 1950 р. за спеціальністю «вчений агроном-насінник». Працював агрономом-насінником у навчально-дослідному господарстві «Комуніст» Харківського СГІ. Протягом 1950–1953 рр. навчався в аспірантурі при кафедрі рослинництва ХСГІ, яку успішно закінчив і захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук.

Учений займався вивченням способів обробітку ґрунту і їх впливом на агрофізичні показники родючості та забур'яненість посівів сільськогосподарських культур. Під його керівництвом вирішувалися важливі проблеми шкодочинності бур'янистих рослин, розроблялися ефективні прийоми їх контролювання та ін. Ці дослідження покладено в основу дисертації на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук на тему «Агротехнічні та хімічні методи боротьби з бур'янами в ланці зерно-бурякової сівозміни Східного Лісостепу УРСР», яку він захистив у 1975 р. У 1976 р. йому було присвоєно звання професора кафедри землеробства.

Науковець багато уваги приділяв педагогічній діяльності, яку він розпочав у 1953 р., працюючи асистентом, а з 1958 р. – доцентом кафедри землеробства Харківського СГІ. Протягом 1960–1974 рр. Володимир Володимирович – декан факультету агрохімії та ґрунтознавства. Був завідувачем кафедри землеробства (1974–1989), працював на посаді професора

цієї ж кафедри (1989–1996). Читав курс лекцій «Землеробство» студентам факультетів захисту рослин та агрономічного. Лекції були досить популярними в студентському середовищі завдяки зрілості та лаконічності викладання. Про це свідчать його вихованці, які зберігають вдячні спогади про свого наставника.

В.В. Милий підготував одного доктора та 16 кандидатів сільськогосподарських наук. Опублікував понад 120 наукових праць, у тому числі дві монографії. Одержав п'ять авторських свідоцтв на винаходи. Трудові і бойові заслуги професора В.В. Милого відзначені урядовими нагородами: орденом Червоної Зірки, двома орденами Вітчизняної війни I та II ступенів, 18-ма медалями, знаком «Винахідник СРСР».

**100 років від дня народження
ОСТАПЕНКА БОРИСА ФЕДОРОВИЧА
(1922–2006)**

*Доктор сільськогосподарських наук, професор,
академік Лісівничої академії наук України, відомий
вчений у галузі лісівництва і агролісомеліорації*

Народився 14 березня 1922 р. у с. Зибіно Борисівського району Белгородської області в селянській родині. Учасник війни, був тричі поранений, нагороджений двома орденами Вітчизняної війни 2-го ступеня, орденом Червоної Зірки, медаллю «За відвагу» та іншими нагородами.

Закінчив Харківський сільськогосподарський інститут за спеціальністю «агролісомеліорація» (1950). У 1953 р. захистив кандидатську дисертацію і обійняв посаду асистента кафедри агролісомеліорації. Працював завідувачем аспірантури, помічником декана по роботі з іноземними студентами, у 60-ті рр. – доцентом, із 1969 до 1982 рр. – проректором з наукової роботи Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва.

У 1967 р. Борис Федорович захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук на тему «Типологія лесов северного склона Большого Кавказа». Звання професора присвоєно у 1970 р.

Із 1971 р. працював завідувачем кафедри лісівництва і агролісомеліорації Харківського СГІ. У 1995 р. його обрано академіком Лісівничої академії наук України.

Основні наукові дослідження Б.Ф. Остапенка стосуються широкого кола питань лісівництва, особливо лісової типології. Понад 200 опублікованих наукових праць, зокрема 12 монографій з лісознавства, визначили автора як відомого вченого-лісотиполога, активного послідовника засновників української школи лісової типології Алексеєва–Погребняка–Воробйова. Підготував 30 кандидатів наук. Очолював спеціалізовану раду із захисту кандидатських дисертацій при агроуніверситеті, багаторазово виступав

опонентом під час захисту докторських та кандидатських дисертацій у спеціалізованих радах різних ВНЗ.

Професор Б.Ф. Остапенко – ветеран і патріот університету, безпосередній організатор створення дендропарку, парку ветеранів, рекреаційної зони агроуніверситету. При кафедрі лісівництва за його ініціативи створено музей охорони природи. Він багато зробив для відновлення в агроуніверситеті підготовки фахівців зі спеціальності «лісове господарство», читав курси: «Лісівництво», «Агрорісомеліорація», «Озеленення» агрономам, економістам, землевпорядникам. Підготував і видав самостійно та у співавторстві 14 навчальних посібників.

Науковець завжди зберігав вірність принципам української лісотипологічної школи. Своєрідним заповітом студентам-лісівникам слід вважати опубліковані лекції і навчальні посібники, особливо з лісової типології. У 2015 р. кафедрі лісівництва ХНАУ, яку очолював Борис Федорович Остапенко, присвоєно його ім'я.

**95 років від дня народження
ЛАСТОВИЧ ГАННИ САВІВНИ
(1927–1993)**

Учена в галузі селекції, Заслужений агроном УРСР

Народилася 23 лютого 1927 р. у с. Рубанівка Валківського району Харківської області в селянській сім'ї. Після закінчення Валківської середньої школи (1947) вступила до Харківського сільськогосподарського інституту імені В.В. Докучаєва на селекційне відділення агрономічного факультету. У 1971 р. захистила дисертацію на тему «Создание исходного материала по селекции озимой пшеницы на Ивановской опытно-селекционной станции» і їй було присвоєно науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук.

Г.С. Ластович розроблено 11 високоврожайних, із цінними хлібопекарськими якостями, сортів озимої пшениці (Охтирчанка, Іванівська 6, 8, 60, 12, 14, 15, 16, 16а, Еритроспермум 21) та один сорт ярої пшениці (Ярославна).

Найкращим здобутком для Ганни Савівни був сорт пшениці Охтирчанка, який у 1974 р. районовано у п'яти областях України, у Росії та в інших республіках колишнього СРСР. Найвищої врожайності цього сорту було досягнуто в Полтавській області в 1976 р. – 90,8 ц/га, що на 9,5 ц/га перевищило районований стандартний сорт. Площі посіву, зайняті сортами Г.С. Ластович – Охтирчанка, Іванівська 60 та Іванівська 12, у 70–80-х рр. становили понад 1 млн га, їх висівали також у Німеччині, Чехословаччині, Болгарії та Польщі.

Ганна Савівна автор 77 наукових праць, серед яких «Морфологические и цитологические особенности форм пшеницы с цитоплазматической мужской стерильностью», «Создание исходного материала по пшенице путем изменения яровых форм в озимые», «Селекция озимой пшеницы на Ивановской опытно-селекционной станции».

За бездоганну багаторічну працю та великі досягнення в селекції пшениць Г.С. Ластович у 1977 р. присвоєно почесне звання Заслуженого агронома УРСР, нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора, багатьма медалями. Неодноразово вона була учасником ВДНГ СРСР і УРСР, за що нагороджена медалями та відзначена дипломами.

**95 років від дня народження
ЛИСЕНКА ЄВГЕНА ПЕТРОВИЧА
(нар. 1927 р.)**

*Заслужений працівник сільського господарства
України, Герой Соціалістичної Праці*

Народився 17 липня 1927 р. у с. Краснопілля Краснопільського району Сумської області у сім'ї службовця. У 1945 р. вступив на агрономічний факультет Харківського сільськогосподарського інституту. Після закінчення інституту працював на посаді агронома Правдинського елітно-насінневого радгоспу Сумської області. Із 1954 р. його переводять на посаду головного агронома елітно-насінневого радгоспу імені 9 січня (с. Озірне) Білоцерківського району Київської області. У 1961 р. Євгена Петровича призначають головним агрономом Пархомівського елітно-насінневого радгоспу Краснокутського району Харківської області, із 1965 р. за наказом Міністерства сільського господарства СРСР Є.П. Лисенка призначено директором цього ж господарства. Очолюване ним елітно-насінневе господарство досягло високих і сталих урожаїв насінневих культур, неодноразово ставало переможцем в Україні і СРСР з виробничих показників.

У 1990 р. за самовіддану працю Є.П. Лисенку присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці. Він нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора (1968), орденом Леніна (1971) і Жовтневої Революції (1976), медаллю «За доблестный труд» (1970). У 1984 р. йому присвоєно звання «Заслужений працівник сільського господарства України». Є.П. Лисенко обирався депутатом Пархомівської селищної ради і Харківської обласної ради, членом бюро Краснокутського райкому Компартії України.

**95 років від дня народження
ЛУКІНОВА ІВАНА ІЛАРІОНОВИЧА
(1927–2004)**

Член президії Національної академії наук України, директор Інституту економіки НАНУ, широко відомий у багатьох країнах академік, учений світового рівня. Найвидатніший економіст-аграрник колишнього СРСР і України другої половини ХХ та початку ХХІ ст.

Народився 5 жовтня 1927 р. у с. Попівці Корочанського району Белгородської області. У 1951 р. закінчив з відзнакою економічний факультет Харківського сільськогосподарського інституту імені В.В. Докучаєва і отримав рекомендацію для вступу до аспірантури в Інституті економіки АН УРСР, де кілька місяців до вступних іспитів працював на посадах референта і молодшого наукового співробітника. Курс аспірантської підготовки (1951–1954) проходив під науковим керівництвом видатного вченого-аграрника, академіка АН УРСР П.М. Першина. У 1954 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Перспективи розвитку плідівництва і виноградарства в колгоспах півдня Української РСР (на прикладі колгоспів Баштанського та Снігурівського районів Миколаївської області)» і продовжував працювати в Інституті економіки АН УРСР молодшим науковим співробітником (1954–1956).

Протягом 1956–1967 рр. Іван Іларіонович керує сектором економіки і науки сільськогосподарського відділу в апараті ЦК Компартії України. Одночасно він продовжує фундаментальні наукові дослідження і узагальнює їх результати в монографії «Ціноутворення та рентабельність виробництва сільськогосподарських продуктів». У 1964 р. у відділенні суспільних наук АН УРСР він успішно захистив докторську дисертацію з цієї проблематики. У 1968 р. йому присвоєно вчене звання професора. У 1967 р. І.І. Лукінова призначено директором Українського науково-дослідного інституту економіки та організації сільського господарства (УНДІЕОСГ) імені О.Г. Шліхтера, який він очолював до 1976 р. Протягом 1976–2003 рр. – директор Інституту економіки НАН України, із 2003 р. – почесний директор Інституту економіки, із 2004 р. – Об'єднаного інституту економіки України. Під його керівництвом учені Інституту економіки УРСР разом із науковцями інших установ створили цикл праць під назвою «Проблеми сучасного розвитку соціалістичної економіки» (у 10 т.). Одночасно в 1976–2004 рр. – він член Президії НАНУ; у 1979–1993 рр. – віце-президент НАНУ, голова секції суспільних наук; у 1976–1980 рр. і в 1993–1998 рр. – академік-секретар відділення економіки НАНУ. Із 2004 р. – радник Президента НАН України.

**95 років від дня народження
НАУМОВА GERMANA ФЕДОРОВИЧА
(1927–1997)**

Відомий учений, професор, академік Міжнародної академії наук вищої школи, вихователь молодих науковців, учень академіка В.Я. Юр'єва, ректор ХДАУ ім. В.В. Докучаєва (1969–1993)

Народився 9 листопада 1927 р. у м. Муромі Володимирської області. Закінчив з відзнакою Харківський сільськогосподарський інститут за спеціальністю ученого агронома-селекціонера (1950). Після навчання в аспірантурі ХСПІ в 1954 р. під керівництвом академіка В.Я. Юр'єва успішно захистив дисертацію, здобувши вчений ступінь кандидата сільськогосподарських наук. У 1958–1959 рр. стажувався в Англії на Ротамдетській дослідній станції та в Кембриджському інституті селекції рослин, вільно володів кількома мовами.

Уся трудова діяльність Г.Ф. Наумова пов'язана з Харківським сільськогосподарським інститутом імені В.В. Докучаєва, у якому він пройшов шлях від асистента кафедри рослинництва до професора, завідувача кафедри генетики, селекції та насінництва. У 1964 р. Германа Федоровича призначено проректором з наукової роботи, а з жовтня 1969 р. учений очолив інститут і майже чверть століття (до 1993 р.) працював ректором. Завдяки його зусиллям було запроваджено нову спеціальність «селекція та генетика сільськогосподарських культур». За роки ректорства Г.Ф. Наумова була збудована нова навчально-виробнича база університету в передмісті Харкова, університетське містечко. Особисто підготував 12 кандидатів наук, зокрема і для зарубіжних країн.

За значні заслуги професору Г.Ф. Наумову в 1994 р. присвоєно почесне звання академіка Міжнародної академії наук вищої школи. Ним опубліковано 220 наукових праць, одержано 15 авторських свідоцтв і патентів. Він відомий перш за все як провідний дослідник у галузі алелопатії, азотфіксації. Зробив значний внесок у розробку теоретичних і практичних питань алелопатичних відносин проростаючого насіння, симбіотичної і асоціативної азотфіксації в ризосфері сільськогосподарських культур.

Професор Г.Ф. Наумов протягом багатьох років був головою Харківського обласного товариства «Знання», членом правління товариства «Знання» України, членом бюро Північно-східного центру Академії наук України; його було обрано віце-президентом міжнародної Асоціації сільськогосподарських ВНЗ «Агровуз», членом ради Будинку вчених м. Харкова. Був нагороджений двома орденами Трудового Червоного Прапора (1971, 1974), орденом «Знак Пошани», медаллю «За трудову доблесть».

**95 років від дня народження
ЦИБУЛЬКА ВОЛОДИМИРА СЕРГІЙОВИЧА
(1927–2003)**

Відомий учений рослинник-фізіолог, доктор біологічних наук, професор

Народився 17 березня 1927 р. у с. Рідкодубі Валківського району Харківської області в селянській родині. Закінчив Валківську середню школу.

Протягом 1944–1947 рр. В.С. Цибулько – курсант Харківського артилерійського училища. У 1952 р. закінчив агрономічний факультет Харківського сільськогосподарського інституту імені В.В. Докучаєва і працював дільничим агрономом МТС на Рівненщині. У 1952–1955 рр. – аспірант Інституту генетики і селекції АН УРСР.

У 1956 р. він успішно захищає кандидатську дисертацію на тему «Глубина залегання узла кущення озимої пшениці в залежності від сорту і умов вирощування» і повертається до Харківського СГІ. Спочатку працює асистентом кафедри рослинництва, потім доцентом, а з 1975 р. – професором і завідувачем цієї кафедри. Упродовж 1959–1973 рр. Володимир Сергійович – декан агрономічного факультету. Саме тоді найповніше розкрилися здібності вдумливого педагога і наставника студентської молоді.

Йому були притаманні державний підхід до будь-якої справи, активна життєва позиція. Основний напрямок його наукових досліджень – фізіолого-біологічні аспекти росту і розвитку рослин сільськогосподарських культур. Ученим розкрито метаболічні закономірності змін темпів індивідуального розвитку рослин, що має важливе значення для керування тривалістю вегетації рослин та їх скоростиглість. Систематизувавши результати досліджень, В.С. Цибулько у 1973 р. захистив докторську дисертацію на тему «Трофические закономерности индивидуального развития растений».

В інституті рослинництва імені В.Я. Юр'єва УААН В.С. Цибулько працював із 1980 до 1995 рр. Був на посаді заступника директора і завідувача відділу розвитку насінневої та кормової продуктивності, а згодом – провідний науковий співробітник відділу генетики і селекції цього ж інституту, член редколегії міжвідомчого наукового збірника «Селекція і насінництво». Ним опубліковано понад 240 наукових праць, одержано сім свідоцтв і патентів на винаходи, підготовлено 19 кандидатів наук. Ним сформована наукова школа рослинників-фізіологів. Професору В.С. Цибульку присвоєно звання заслуженого працівника сільського господарства УРСР (1987), його нагороджено медалями «За трудову доблесть», «За трудову відзнаку».

**95 років від дня народження
ШИШКІНА ОЛЕКСАНДРА СЕРГІЙОВИЧА
(1927–1993)**

Учений-лісівник, кандидат сільськогосподарських наук

Народився 5 жовтня 1927 р. у м. Харкові. Закінчив Чугуєво-Бабчанський лісовий технікум з присвоєнням кваліфікації «технік-лісівник» (1947). У цьому ж році зарахований на перший курс Харківського сільськогосподарського інституту. У 1948 р., у зв'язку з реорганізацією факультету, був переведений у Ленінградську лісотехнічну академію, лісогосподарський факультет якої закінчив у 1952 р. з присвоєнням кваліфікації «інженер лісового господарства».

Протягом 1952–1955 рр. Олександр Сергійович працював начальником Баландинської виробничої дільниці у Саратовській області. Після закриття лісозахисної станції повернувся у Харків і працював старшим інженером в «Агроліспроекті». Із 1956 р. розпочав роботу в Скрипаївському навчально-дослідному лісгоспі – лісничим Скрипаївського лісництва, а з 1959 р. – директором Скрипаївського лісгоспу ХСГІ імені В.В. Докучаєва.

Після навчання у аспірантурі під керівництвом професора С.С. П'ятницького і Б.Ф. Остапенка успішно захистив кандидатську дисертацію на тему «Исследование естественного возобновления в дубово-сосновых суборях и дубравах Левобережной Лесостепи УССР» (1972). За безпосередньої участі і всебічної підтримки О.М. Шишкіна у Скрипаївському навчально-дослідному лісгоспі проведено велику науково-дослідну роботу під керівництвом професора С.С. П'ятницького з питань природного відновлення і способів лісовідновних рубок у соснових і дубових насадженнях навчально-дослідного лісгоспу, внутрішньовидової мінливості дубу звичайного, біології цвітіння і плодоношення сосни звичайної, визначення оптимальної площі живлення сосни у свіжому субору, класифікації лісорослинних умов борової тераси р. Сіверський Донець і нагірної діброви у межах лісгоспу, штучного лісовідновлення у нагірній діброві. Основні результати наукових досліджень висвітлено в наукових працях ХСХІ імені В.В. Докучаєва, а свідченням його успішної виробничої і громадської діяльності є численні нагороди від лісової галузі і керівництва ХСХІ.

Протягом багатьох років наполегливої праці О.С. Шишкіна на посаді директора Скрипаївського навчально-дослідного лісгоспу мав високі показники з виробничої, навчально-дослідної роботи і капітального будівництва, з облаштування соціально-побутових умов. Студенти і викладачі мали можливість відпочивати під час канікул в оздоровчому таборі «Берізка», який

утримувався силами навчально-дослідного лісгоспу і особистими зусиллями його директора.

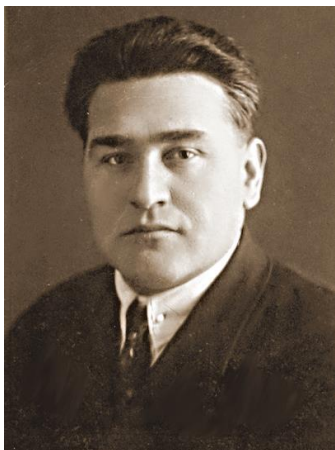
90 років тому посаду директора Харківського інституту зернового господарства (1932) обійняв **ЗАПАРА ПЕТРО ІВАНОВИЧ** (роки життя невідомо).

П.І. Запара за соціальним походженням селянин. На початку 1920-х рр. навчався на робфаці ХСГІ, закінчив організаційний факультет ХСГІ. У 1929 р. був призначений деканом робфаку. У 1928–1929 рр. входив до складу правління інституту. Одночасно навчався в аспірантурі на кафедрі ґрунтознавства, але дисертації не захистив.

У 1932 р. П.І. Запару призначено директором інституту. У цей час в інституті сталися серйозні структурні зміни. У 1930 р. відбулося його розукрупнення, але практика показала хибність цього заходу і з 1932 р. стали створювати і приєднувати до інституту нові факультети: агроекономічний, захисту рослин (1933), заочне відділення.

Незважаючи на об'єктивні труднощі, Петру Івановичу вдалося втримати високий рівень інституту порівняно з іншими сільськогосподарськими закладами країни. Директор ініціював постійний пошук нових форм підвищення якості навчання студентів. У 1932 р. були переглянуті навчальні програми: знову вводилися залікові сесії, встановлювався порядок підготовки і захисту дипломних робіт і проектів, а також вступні іспити для абітурієнтів; відбувся перший випуск інженерно-економічного факультету.

На посаді директора Харківського інституту зернового господарства П.І. Запара перебував кілька місяців 1932 р. Пізніше він був репресований. Інших даних знайти не вдалося.

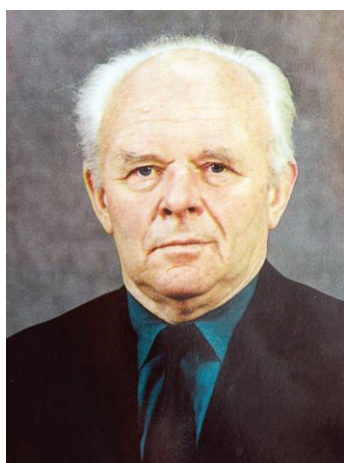
90 років тому посаду директора Харківського інституту зернового господарства (1932–1934) обійняв **БАРАБАШ МИКОЛА АНДРІЙОВИЧ** (1895–1937).

Народився 1895 р. у с. Михайлівка (нині Кіровоградської області). Був учасником Першої світової і, можливо, громадянської війни. На фронтах втратив руку. Навчався на робфаці ХСГІ, у 1924–1929 рр. закінчив організаційний факультет Харківського сільськогосподарського інституту.

Миколі Андрійовичу довелося виконувати

обов'язки директора інституту в досить складних умовах реорганізації закладу після розукрупнення в 1930 р. За його директорства в інституті розгортав свою роботу факультет заочної освіти, факультет захисту рослин. Щоб ввести навчальний процес у нормальне русло, потрібно було поповнити заклад кваліфікованими викладачами, розробити навчальні програми для новостворених факультетів, організувати наукову і навчально-методичну роботу.

Учений перебував на посаді директора інституту до 1934 р. Пізніше він був репресований. В архіві Президента Російської Федерації є коротка довідка про те, що Микола Андрійович був засуджений воєнною колегією Верховного Суду СРСР за першою категорією і розстріляний 31 липня 1937 р.

**90 років від дня народження
БУДЬОННОГО ЮРІЯ ВАСИЛЬОВИЧА
(1932–2006)**

*Провідний учений в галузях землеробства і
рослинництва, професор*

Народився 1 жовтня 1932 р. у с. Чорний Олех Суджанського району Курської області. У 1957 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут імені В.В. Докучаєва за фахом «агрономія». Трудовий шлях розпочав головним агрономом колгоспу «40 років Жовтня» Беловського району Курської області. Упродовж 1960–1963 рр. навчався в аспірантурі УНДІРСіГ імені В.Я. Юр'єва.

У 1964 р. Юрій Васильович захистив кандидатську дисертацію. Із 1963 р. займає посаду молодшого, із 1966 р. – старшого наукового співробітника відділу рослинництва УНДІРСіГ імені В.Я. Юр'єва. Протягом 1976–1989 рр. – завідувач відділу землеробства УНДІРСіГ імені В.Я. Юр'єва. У 1988 р. захистив докторську дисертацію. У 1989 р. за конкурсом його обрано завідувачем кафедри землеробства Харківського державного аграрного університету імені В.В. Докучаєва, у 1993 р. член-кореспондентом УААН, у 1993–1994 рр. – членом експертної ради ВАК України.

Професор Ю.В. Будонний – один із провідних учених України в галузях землеробства і рослинництва. Ним розроблено та науково обґрунтовано систему польових сівозмін, диференційовано ґрунтозахисну ресурсозберігальну систему обробітку ґрунту в польових сівозмінах Лісостепу України. Розроблено та впроваджено інтенсивні технології вирощування озимої пшениці, озимих амфідиплоїдів, кукурудзи, соняшнику; раціональну систему застосування добрив у сівозмінах; гребеневу технологію вирощування кукурудзи, сої та ін. У

співавторстві розроблено концепцію розвитку землеробства у Харківській області на період 1998–2005 рр.

Ученим опубліковано понад 250 наукових праць, зокрема 11 монографій і 97 науково-методичних посібників. Він брав активну участь у підготовці фахівців сільського господарства та наукових кадрів вищої кваліфікації. Член двох спецрад із захисту докторських і кандидатських дисертацій. Нагороджений орденом «Знак Пошани» та чотирма медалями ВДНГ СРСР і України.

**90 років від дня народження
ЛЕВИЦЬКОГО ІВАНА ЮРІЙОВИЧА
(1932–2013)**

*Заслужений діяч науки і техніки України,
картограф, доктор географічних наук, професор,
дійсний член Академії педагогічних і соціальних наук,
Української екологічної академії наук, Російської
академії природничих наук*

Народився у 1932 р. у с. Селець Народицького району Житомирської області. Закінчив факультет інженерів землевпорядкування Харківського СГІ імені В.В. Докучаєва (1955). У 1957 р. вступає до аспірантури цього ж вишу.

У 1964 р. І.Ю. Левицький захистив кандидатську дисертацію на тему «Сільськогосподарське картографування територій виробничих колгоспно-радгоспних управлінь Полісся УРСР». Науковий ступінь доктора географічних наук отримав у 1973 р., захистивши дисертацію на тему «Наукові основ комплексного сільськогосподарського картографування Української РСР».

У Харківському сільськогосподарському інституті імені В.В. Докучаєва І.Ю. Левицький пройшов усі щаблі вищої школи: від асистента до професора, завідувача кафедри геодезії і картографії. У 1979 р. вченого запрошують на посаду професора кафедри фізичної географії та картографії Харківського державного університету, а ще через десять років його обирають завідувачем цієї кафедри, з якою пов'язана вся його подальша науково-педагогічна діяльність.

Учений став фундатором Харківської наукової картографічної школи. Іван Юрійович розробив теорію комплексного сільськогосподарського картографування, зокрема зміст, принципи проектування і методику складання сільськогосподарських карт і атласів. Зробив значний внесок у становлення наукових основ природоохоронного картографування. Під його керівництвом розроблено типи картографічних творів, зокрема атласи сільськогосподарських і лісогосподарських підприємств, районні атласи земельних ресурсів, республіканські атласи земельного кадастру, серії карт сучасного і

перспективного використання, охорони та поліпшення земель адміністративного району, області, республіки. Він був ініціатором і організатором соціологічних досліджень у картографії. За його проектом і керівництвом у 1993 р. створено перший атлас Харківщини, виданий українською та російською мовами. Більшість із цих карт і атласів не мають аналогів у нашій країні і за кордоном.

Професор І.Ю. Левицький – автор і співавтор близько 400 наукових і методичних праць, зокрема п'яти монографій, підручника, шести навчальних посібників, типових програм з чотирьох дисциплін. Був науковим редактором багатьох наукових збірників і навчальних видань. Підготував трьох докторів та 12 кандидатів наук.

І.Ю. Левицького нагороджено орденом «Знак Пошани», срібною медаллю ВДНГ СРСР, знаками «Почесний геодезист», «За відмінні успіхи в галузі вищої освіти» (двічі), «Відмінник геодезії та картографії», «Відмінник соціалістичного сільського господарства», «Відмінник освіти України» (двічі), російським орденом-хрестом «За заслуги», медалями «За заслуги у справі відродження науки й економіки Росії», «За досягнення в біології та сільському господарстві». Відзначений почесними грамотами Головного управління геодезії і картографії СРСР; Головного управління геодезії, картографії і кадастру України; Міністерства освіти України; Міністерства екології та природних ресурсів України; ВЦРПС; ЦК профспілки працівників освіти, вищої школи і наукових установ; ЦК профспілки працівників освіти і науки України; Кабінету Міністрів України.

**90 років від дня народження
НАЗАРЕНКА ІВАНА ІВАНОВИЧА
(1932–2007)**

Відомий в Україні вчений в галузі ґрунтознавства та меліорації ґрунтів, доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився 2 лютого 1932 р. у с. Колядинці Липоводолинського району Сумської області. Закінчив Харківський сільськогосподарський інститут імені В.В. Докучаєва (1956) за спеціальністю вченого агронома.

Працював старшим техніком, молодшим науковим співробітником Українського НДІ ґрунтознавства (1956–1959), асистентом, доцентом, професором кафедри землеробства Харківського сільськогосподарського інституту (1959–1985), завідувачем кафедри загального землеробства Кам'янець-Подільського СГІ (1985–1988). Із 1988 р. – завідувач кафедри ґрунтознавства та агрохімії Чернівецького державного університету. У 1964 р. захистив кандидатську дисертацію за спеціальністю «агроґрунтознавство», а в

1981 р. – докторську за спеціальністю «агрофізика і агрогрунтознавство». У 1965 р. йому присвоєно вчене звання доцента, у 1985 р. – професора.

За 44 роки наукової діяльності І.І. Назаренко з'ясував особливості генезису бурувато-підзолистих глейових ґрунтів Передкарпаття і їхні еволюції під впливом використання. процесі дослідження він установив закономірності культурного ґрунтоутворного процесу в них і на цій основі теоретично обґрунтував фітогеохімічну концепцію підвищення родючості ґрунтів і розробив практичний метод їхнього окультурювання. Важливими його досягненнями є обґрунтування науково-практичного напрямку енергоощадної системи обробітку чорнозему під картоплю й озиму пшеницю з використанням знарядь з активними робочими органами, установлення залежності вмісту важких металів (свинцю, кадмію, міді, нікелю, хрому, цинку) від еродованості і властивостей ґрунтів Західного Лісостепу України та створення регресивних моделей для прогнозування вмісту їх у ґрунтах. За результатами досліджень опублікував 154 наукові праці.

Під керівництвом ученого підготовлено 17 кандидатів наук. Іван Іванович брав участь у координації досліджень, був членом наукової ради АН СРСР з проблем ґрунтознавства та меліорації ґрунтів (1982–1991), членом кількох спеціалізованих рад із захисту докторських та кандидатських дисертацій за спеціальностями «агрогрунтознавство» та «загальне землеробство» при Кам'янець-Подільському сільськогосподарському інституті, «агрофізика та агрогрунтознавство» при Українському інституті інженерів водного господарства (м. Рівне).

**90 років від дня народження
ПОСОХОВА ПАНТЕЛЕЯ ПЕТРОВИЧА
(1932–1976)**

Учений-лісівник, доктор сільськогосподарських наук

Народився 12 серпня 1932 р. у с. Старий Хутір Валуйського району Белгородської області. У 1954 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут імені В.В. Докучаєва. Навчався в аспірантурі при Українському науково-дослідному інституті лісового господарства і агролісомеліорації, де і працював до 1973 р. У 1959 р. П.П. Посохов захистив кандидатську дисертацію, у 1972 р. – дисертацію на здобуття вченого ступеня доктора сільськогосподарських наук.

Більше двох десятиліть учений проводив дослідження в гірських лісах Криму і Кавказу, у степовій зоні України та інших регіонах. Із 1973 р. почав науково-педагогічну роботу у Воронежському лісотехнічному інституті на посаді завідувача кафедри загального лісівництва.

Наукова діяльність П.П. Посохова охоплювала питання ботаніки і кліматології, ґрунтознавства і лісівництва. Він публікував свої оригінальні статті в «Доповідах Академії наук УРСР» (1958), в журналах «Вісник сільськогосподарської науки» (1959), «Ботанический журнал» (1961, 1963), «Український ботанічний журнал» (1965), «Лесное хозяйство» (1962, 1968), «Лесной журнал» (1962, 1969), в наукових працях ХСП імені В.В. Докучаєва.

Роботи П.П. Посохова, виконані під керівництвом професора Д.В. Воробйова, відрізнялися широтою наукових узагальнень, деякі з них монографічного плану, в багатьох розглядалися методичні питання. Всього опубліковано близько 70 наукових робіт.

Науковець розробив класифікації і склав лісівничо-екологічні характеристики типів умов місцезростання і типів лісу Криму, Північно-Західного і Східного Кавказу, Західного і Східного Закавказзя. Для типологічної класифікації лісів і їх екологічного порівняння він застосовував класифікаційні одиниці лісової типології: тип умов місцезростання (едафотоп), тип лісорослинних умов (екотоп), тип лісу, тип деревостану, рослинну асоціацію. Учений установлював та обґрунтовував лісотипологічні аналоги, вивчав склад деревостанів, їх структуру і продуктивність у поширених типах лісу. Ним складені ескізи таблиць ходу росту насаджень з дуба скельного, буку у семи типах лісу.

**90 років від дня народження
РАБИНОВИЧ СВІТЛАНИ ВІТАЛІЇВНИ
(нар. 1932 р.)**

Доктор сільськогосподарських наук

Народилася 1 жовтня 1932р. у м. Харкові. Після закінчення ХСП імені В.В. Докучаєва за фахом «агроном-селекціонер-насінник» (1954), свій трудовий шлях розпочала на Миргородській сортостанції Полтавської області. Протягом 1955–1957 рр. працює у відділі кормовиробництва Інституту тваринництва Лісостепу та Полісся України. Із 1957 р. обіймала посади старшого лаборанта, молодшого, старшого наукового співробітника, завідувача сектором рослинних ресурсів, головного наукового співробітника Національного центру генетичних ресурсів рослин України Інституту рослинництва імені В.Я. Юр'єва УААН.

У 1965 р. захистила кандидатську дисертацію, а в 1975 р. – докторську. Основний напрям діяльності – збір, вивчення, збереження та впровадження у селекційний процес генетичних ресурсів озимої пшениці, жита, тритикале. Наукова діяльність під керівництвом професора Л.М. Делоне (1956), стала основою для створення Національної колекції (генбанку) цих культур у 90-ті роки. Вивчено разом із співробітниками за комплексом господарсько-цінних

властивостей світовий генофонд озимої пшениці – понад 20 000 сортів і форм в умовах Північно-Східної України. Здійснено історичний аналіз використання у світовій селекції озимої пшениці генетичного матеріалу жита у вигляді хромосомних транслокацій, заміщень, доповнень. На підставі вивчення генофонду та аналізу родоводів розроблено стратегію підбору вихідного матеріалу для селекції озимої пшениці у різних напрямках та для різних регіонів. Проведено ґрунтовні дослідження в галузі історії розвитку біологічної та сільськогосподарської науки України.

Професор С.В. Рабинович брала активну участь у численних нарадах регіонального та міжнародного рівня з питань селекції та генетичних ресурсів озимої пшениці, жита і тритикале. Упродовж 1981–1995 рр. була членом координаційної ради з селекції озимої пшениці ВАСГНІЛ.

Нею опубліковано понад 150 наукових праць, серед яких відомі праці: «Селекционная ценность отечественных сортов озимой пшеницы 70-х годов», «Современные сорта пшеницы и их родословные», «Использование районированных сортов в качестве исходного материала для селекции озимой мягкой пшеницы», «Мировая коллекция как исходный материал для селекции озимой пшеницы», «Стійкість проти вилягання зразків озимої пшениці із світової колекції в умовах Східного Лісостепу УРСР». Науковицю нагороджено медалями ВДНГ УРСР, «Ветеран праці», почесними грамотами інституту.

90 років від часу заснування факультету захисту рослин (1932)

8 вересня 1932 р. засновано перший в Україні факультет захисту рослин. Його фундаторами були Т.Д. Страхов, О.О. Мігулін і В.Г. Аверін. Першим деканом став відомий учений і педагог, член-кореспондент Академії наук України, почесний академік ВАСГНІЛ, заслужений діяч науки України, доктор біологічних наук, професор Т.Д. Страхов (1932–1951). Він багато часу приділяв організації та вдосконаленню навчально-виховного процесу на факультеті. За роки своєї багаторічної і плідної науково-педагогічної діяльності підготував сотні фахівців із захисту рослин та науковців. Був організатором Українського інституту захисту рослин (1930), факультету захисту рослин (1930) і кафедри фітопатології Харківського сільськогосподарського інституту (1924), відділів фітопатології в Українському інституті прикладної ботаніки (1928), УкрНДІ захисту рослин (1930), Інституті біології Харківського університету імені В.Н. Каразіна (1944), Інституті генетики і селекції АН України.

Професор Т.Д. Страхов – один із перших організаторів справи захисту рослин в Україні. За його ініціативою в 1920–1925 рр. створено мережу спостережних фітопатологічних пунктів. Він один з авторів уперше створеної системи протисажкових заходів, інструкцій щодо обліків захворювань польових, городніх і садових культур. Запропонував метод ранньої діагностики ступеня стійкості сортів проти сажкових хвороб. Розробив десорбційно-газовий

метод боротьби із сажковими хворобами зернових культур та оригінальні навчальні курси «Загальна фітопатологія і мікологія і вчення про імунітет» і «Боротьба з хворобами сільськогосподарських культур».

У різні роки факультет очолювали і проводили багатогранну роботу з його становлення, а в подальшому і розвитку доцент Г.Д. Дахнюк (1951–1967), професор Й.Т. Покозій (1967–1970), доцент Х.Х. Рамакаєв (1970–1992), професор В.П. Туренко (1992–2008), доцент Г.В. Малина (2008–2011), доцент С.В. Скоромний (2011–2014). Із 2014 р. факультет очолює кандидат сільськогосподарських наук, доцент І.В. Забродіна.

У 1925 р. під керівництвом В.Г. Аверіна і О.О. Мігуліна вперше в Україні у Балаклійському районі Харківської області проведено виробниче випробування і впровадження у сільськогосподарське виробництво авіаційного засобу боротьби з італійською сараною, якої налічувалося 250 екземплярів на 1 м². Було оброблено 1,5 тис. десятин, або 70 % заселеної площі. У 1925 р. під його керівництвом у Балаклійському районі Харківської області вперше застосовано авіаційний хімообріток угідь проти італійської сарани. У 1931–1932 рр. В.Г. Аверін і О.О. Мігулін брали активну участь у створенні першого в Україні факультету захисту рослин в ХСГІ імені В.В. Докучаєва.

У 1926 р. під керівництвом О.О. Мігуліна вперше в Україні створено службу сигналізації і прогнозів появи та поширення шкідників, методи якої були згодом розповсюджені на території колишнього СРСР. Професори О.О. Мігулін і В.Г. Аверін уперше випробували в 1924 р. авіахімічний спосіб захисту сільськогосподарських рослин від сарани італійської.

На факультеті сформовані наукові школи: В.Н. Аверіна – «Порівняльно-екологічний підхід при дослідженнях динаміки популяцій»; Т.Д. Страхова – «Проблеми імунітету рослин до шкідливих організмів і розробка сучасних екологічно орієнтованих систем захисту сільськогосподарських культур»; О.О. Мігуліна – «Проблеми динаміки популяцій шкідливих організмів»; Ф.П. Мацкова – «Позакореневе живлення рослин»; Б.М. Литвинова «Екологічно орієнтована система захисту плодкових насаджень від шкідників»; Є.М. Білецького – «Проблема багаторічного прогнозування масових розмножень шкідливих комах». Розвиток наукових шкіл триває і нині. Їхні досягнення відомі не тільки в Україні, але й за її межами в інших країнах світу.

До найвизначніших наукових досягнень факультету, впроваджених у виробництво в останні десятиліття, належать: розробка алгоритмів і методів багаторічного прогнозу масового розмноження шкідливих організмів, які використовуються в країнах СНД, Китаї, Конго, Нігерії, країнах Близького Сходу (Є.М. Білецький); розробка безпестицидної технології захисту овочевих культур від шкідливих організмів у закритому ґрунті, яка має світове значення (Ф.М. Марютін, М.О. Білик); розробка прийомів вирощування та захисту насінневої люцерни при екологічно орієнтованій системі землеробства «No-Till» у Центральному Степу України (В.П. Туренко, М.О. Філатов, С.В. Чоні); розробка способів боротьби з домінуючими шкідниками на посівах ярих олійних капустяних культур (М.Д. Євтушенко, С.В. Станкевич, В.В. Вільна).

У 1999 р. на факультеті створено перший в Україні науково-дослідний інститут фітосанітарного моніторингу. За часи існування факультету здобули вищу освіту більше 7 000 фахівців із захисту рослин, серед них близько 360 громадян із понад 60 зарубіжних країн (Афганістану, Йорданії, Ірану, Беніну, Болгарії, Ефіопії, Китаю, Конго, Куби, Малі, Угорщини, Чехії, Словаччини та ін.).

Викладачами факультету видані три фундаментальні підручники: «Сільськогосподарська ентомологія», «Фітофармакологія» та «Імунітет рослин», за якими навчаються здобувачі вищих навчальних аграрних закладів України.

На факультеті видаються три фахових журнали «Вісник ХНАУ, серія «Фітопатологія та ентомологія», «Вісник ХНАУ, серія Біологія», «Вісті Харківського ентомологічного товариства».

85 років тому посаду директора Харківського сільськогосподарського інституту (1937–1944) обійняв **ДМИТРЕНКО ПАВЛО ТИМОФІЙОВИЧ** (1904–?)

Народився 14 січня 1904 р. у с. Ставище Київської губернії в селянській сім'ї. Навчався у Ставищенській сільськогосподарській профшколі (1921–1923), по закінченні якої працював лісничим. У 1924–1925 рр. П.Т. Дмитренко був інструктором окрземлеуправління м. Білої Церкви. У 1925 р. навчався на тримісячних курсах пропагандистів у Києві. Із 1926 р. обіймав посаду завідувача відділом політпросвіти РКЛСМУ в Узині Київської губернії. У 1925 р. працював секретарем райкому в с. Великополовецьке Узинського повіту. Протягом 1928–1930 рр. П.Т. Дмитренко навчався у Білоцерківському сільськогосподарському інституті. У 1932 р. закінчив Київський агроінженерний інститут цукрової промисловості за спеціальністю агроном-інженер. Працював директором цукрорадгоспу у м. Ольховець Київської області. У 1932–1933 рр. відбував строкову службу в артилерійському полку 24-ї стрілецької дивізії в м. Вінниці.

У 1936–1937 рр. Павло Тимофійович був секретарем парткому Харківського сільськогосподарського інституту. У 1937 р. закінчив аспірантуру УкрНДІ економіки сільського господарства у м. Харкові і з 21 листопада того ж року очолив Харківський сільськогосподарський інститут. У квітні 1941 р. Павло Тимофійович отримав орден Трудового Червоного Прапора, яким було нагороджено заклад. Інститут евакуювали до Узбекистану, а після повернення з евакуації до м. Харкова 21 червня 1944 р. П.Т. Дмитренко був звільнений з посади директора за власним бажанням.

**85 років від дня народження
БІЛОУСЬКА ВОЛОДИМИРА СЕМЕНОВИЧА
(нар. 1937 р.)**

*Кандидат економічних наук, професор
університету*

У 1957 р. із відзнакою закінчив Полтавський сільськогосподарський технікум плодоовочівництва і був зарахований студентом на економічний факультет Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва. У 1958 р. студентом працював трактористом під час збирання врожаю на цілинних землях Октябрського району Північно-Казахстанської області, за що був нагороджений знаком ЦК ВЛКСМ «За освоєння цілинних земель і залежаних земель» і грамотою ЦК ВЛКСМ Казахстану. Після закінчення університету у 1962 р. В.С. Білоусько пройшов шлях від асистента до професора.

Протягом 1986–1990 рр. очолював кафедру бухгалтерського обліку і фінансів. Займаючи посади заступника декана, проректора факультету заочної освіти багато зробив для становлення і розвитку структури заочної освіти. Опублікував понад 10 навчальних посібників, серед яких «Теорія бухгалтерського обліку» вийшов під грифом Міністерства освіти і Міністерства аграрної політики України. Володимир Семенович удостоєний звання «Відмінник освіти України» і трудової нагороди «Знак пошани».

**85 років від дня народження
БОНДАРЕНКА ЛЕОНІДА ВІКТОРОВИЧА
(1937–2013)**

*Учений-селекціонер, директор Інституту
рослинництва імені В.Я. Юр'єва УАН (1992–2000)*

Народився 21 серпня 1937 р. у с. Межиріч Лебединського району Сумської області. У 1964 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут ім. В.В. Докучаєва за фахом «агрономія». Упродовж 1964–1967 рр. працює агрономом-насінником учгоспу «Комуніст» цього ж інституту. У 1967–1970 рр. навчається в аспірантурі УНДІРСіГ імені В.Я. Юр'єва. Після її закінчення його призначено молодшим науковим співробітником лабораторії селекції озимого жита інституту. Із 1974 р. обіймає

посаду старшого наукового співробітника, а з 1978 р. – завідувача відділу селекції.

Протягом 1985–1992 рр. Л.В. Бондаренко працює на посаді ученого секретаря Інституту рослинництва імені В.Я. Юр'єва, у 1992–2000 рр. – очолює Інститут рослинництва імені В.Я. Юр'єва УААН.

Його наукова діяльність пов'язана з селекцією та генетикою озимого жита (1970–1980), соняшнику (1981–1988), кукурудзи (1988–1995), з насінництвом і насіннезнавством (із 1996 р.). Кандидатську дисертацію з селекції гібридів соняшнику захистив у 1972 р. Має вчене звання старшого наукового співробітника. Він є автором більше 100 наукових праць, серед яких: два авторських свідоцтва на сорти озимого жита – Харківське 78 і Кормов 51; п'ять – на гібриди соняшнику – Харківський 49, Світоч, Зустріч, Погляд, Красень, Сівер.

На долю Леоніда Вікторовича випали найважчі часи існування інституту. Обмеженість державного фінансування, упорядкування штату, реорганізація відділів і лабораторій, неординарні заходи з боку держави потребували моральних зусиль і геніальності в збереженні основних наукових підрозділів, матеріально-технічної та експериментальної баз.

Л.В. Бондаренка нагороджено срібною, двома бронзовими медалями ВДНГ СРСР та дипломом Головного комітету ВДНГ УРСР, відзнаками УААН, почесними грамотами інституту.

**85 років від дня народження
ВИРОВЦЯ В'ЯЧЕСЛАВА ГАВРИЛОВИЧА
(1937–2021)**

*Агроном, учений-селекціонер у галузі коноплярства,
доктор сільськогосподарських наук, професор, автор
високоволокнистих, безнаркотичних сортів конопель*

Народився 5 березня 1937 р. у с. Іскрисківщина Білопільського району Сумської області в багатодітній селянській сім'ї. Закінчив Іскрисківський сільськогосподарський технікум імені Г.І. Петровського, здобувши диплом з відзнакою молодшого агронома-рільника (1956). Протягом 1959–1964 рр. В.Г. Вировець – студент відділення селекції і насінництва агрономічного факультету Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва. Роки навчання в інституті сформували його як дослідника.

Із 1964 р. В'ячеслав Гаврилович працює у Всесоюзному науково-дослідному інституті луб'яних культур у відділі селекції конопель, куди його запросили професори Г.І. Сенченко та Г.Й. Аринштейн. Результатом дослідної роботи із селекції стали підготовка і захист у 1971 р. дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата сільськогосподарських наук на тему «Вивчення

продуктивності різних репродукцій насіння конопель» у Всесоюзному науково-дослідному інституті рослинництва імені академіка М.І. Вавилова.

Із 1973 р. учений розробляє новий у світовій практиці напрям селекції, пов'язаний зі зниженням вмісту каннабіоїдних сполук. Для цього були проведені методичні розробки, одержано новий вихідний матеріал, на основі чого виведено і районовано з 1980 р. перші сорти однодомних конопель із зниженим вмістом тетрагідроканнабінолу ЮСО-14, ЮСО-16 і Дніпровські однодомні 6. Наступним етапом його науково-дослідних робіт у цьому напрямі стало створення нового покоління сортів з фактично повною відсутністю каннабіоїдних сполук, зокрема таких, як Глухівські 33 та Глухівські 46.

Важливою творчою віхою у житті В.Г. Вировця стало узагальнення його селекційної роботи і підготовка на її основі та успішний захист у 2002 р. докторської дисертації в Інституті цукрових буряків УААН (м. Київ) на тему: «Створення високопродуктивних сортів конопель, які не володіють наркотичною властивістю». На рахунку вченого понад 90 опублікованих наукових праць і 13 винаходів, захищених авторськими свідоцтвами, серед яких відомі статті: «Повышение содержания волокна в стеблях – основной фактор увеличения продуктивности конопли», «Сорта конопли без наркотической активности», «Создание сортов конопли, не обладающей наркотической активностью», «Коноплі без наркотиків».

За виведення і впровадження у виробництво нових сортів конопель В.Г. Вировець нагороджений медаллю «За трудову доблесть», грамотою Президії Верховної Ради України, золотими, срібними та бронзовими медалями ВДНГ СРСР.

**85 років від дня народження
ГОЛІКА ВІКТОРА СТЕПАНОВИЧА
(1937–2009)**

Відомий учений-селекціонер ярої пшениці, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік УААН

Народився 30 вересня 1967 р. у м. Харкові в сім'ї робітника. Закінчив агрономічний факультет Харківського сільськогосподарського інституту імені В.В. Докучаєва за спеціальністю «учений агроном» і працював у радгоспі «Известия» Запорізької області, потім агрономом із насінництва в радгоспі «20 років Жовтня» Сахновщинського району Харківської області, навчався в аспірантурі Харківського сільськогосподарського інституту за фахом «селекція і насінництво».

Із 1967 р. В.С. Голік працює в Інституті рослинництва імені В.Я. Юр'єва на посаді молодшого наукового співробітника лабораторії селекції зернових

колосових, із 1969 р. – старшим науковим співробітником цієї лабораторії, із 1973 р. – завідувачем лабораторії селекції ярої пшениці.

У 1967 р. Віктор Степанович захистив кандидатську дисертацію на тему «Мінливість сортів озимої пшениці в залежності від умов вирощування», а в 1987 р. – докторську дисертацію на тему «Методи і результати створення сортів ярої пшениці інтенсивного типу».

За результатами досліджень ученим опубліковано понад 150 наукових праць, зокрема чотири монографії із селекції твердої ярої пшениці. Він має дві раціоналізаторські пропозиції. Під його керівництвом і за безпосередньої участі було створено і передано на державне сортовипробування 26 сортів ярої м'якої та твердої пшениць, з яких 17 занесено до державних реєстрів сортів України і Росії.

Наукову діяльність В.С. Голік поєднував з педагогічною роботою. За його науковим керівництвом п'ять аспірантів підготували і успішно захистили кандидатські дисертації. Результати наукової діяльності вченого знайшли відображення у монографіях: «Селекция Tritikum durum Desf», «Род Aegilos L. Как генетический ресурс селекции». Із 1993 р. професор був головою ученої спеціалізованої ради із захисту докторських та кандидатських дисертацій, головним редактором міжвідомчого тематичного наукового збірника «Селекция і насінництво», членом відділення рослинництва УААН, субкоординатором з проблеми селекції ярої пшениці в Україні, членом секції селекції ярої пшениці Російської академії сільськогосподарських наук, секції «Сільське господарство» Комітету з державних премій України. Із 1993 р. – член-кореспондент УААН, а в 1995 р. обраний дійсним членом УААН.

Селекційні розробки академіка В.С. Голіка відзначено золотою та срібною медалями ВДНГ України та відзнаками УААН.

**85 років від дня народження
ДІДЕНКА МИКОЛИ ІВАНОВИЧА
(нар. 1937 р.)**

Кандидат сільськогосподарських наук

Народився 23 листопада 1937 р. у с. Малинівка Чугуївського району Харківської області. Закінчив Чугуєво-Бабчанський лісовий технікум (1957) і Воронежський лісотехнічний інститут (1966). Із 1960 до 1980 рр. М.І. Діденко працював у Скрипаївському лісгоспі, обіймаючи посади – старшого майстра цеху переробки деревини, начальника цеху переробки деревини, лісничого Мохначанського лісництва, лісничого Скрипаївського лісництва. Із 1980 до 1983 рр. – лісничий Рубіжанського лісництва Вовчанського лісгоспу. Із 1983 до 2013 рр. – директор ДП «Вовчанське лісове господарство». У 1977 р. під керівництвом

Б.Ф. Остапенка захистив кандидатську дисертацію на тему «Лесовосстановление в свежих дубравах южной Левобережной Лесостепи УССР».

М.І. Діденко 53 роки працював у лісовому господарстві, із них 30 років – на посаді директора Державного підприємства «Вовчанське лісове господарство». Під його керівництвом Вовчанський лісгосп став найпотужнішим підприємством за обсягами промислового і лісгосподарського виробництва на Харківщині. Під його керівництвом у лісгоспі, одному із перших серед підприємств галузі, почали вирощувати посадковий матеріал із закритою кореневою системою, що дало змогу вирощувати лісові культури не тільки весною, а й протягом всього вегетаційного періоду.

Колектив ДП «Вовчанське лісове господарство», який багато років очолював М.І. Діденко, за успішне виконання виробничих показників, впровадження нових прогресивних технологій у 2001 р. нагороджений Почесною грамотою Державного комітету лісового господарства України та медаллю «10 років незалежності України», у 2008 р. – Почесною грамотою Харківської обласної державної адміністрації. Неодноразово за підсумками виробничих завдань між лісгоспами Харківського обласного управління лісового та мисливського господарства займав перші місця. Микола Іванович має державні нагороди: «Ветеран праці» (1984), почесні звання «Заслужений працівник сільського господарства» (1998), «Почесний громадянин Вовчанського району» (2002); почесні знаки «20 років “За бездоганну службу в державній лісовій охороні України”», «40 років “За бездоганну службу в державній лісовій охороні України”».

**85-річчя від дня народження
ДОБРЯКА ДМИТРА СЕМЕНОВИЧА
(нар. 1937 р.)**

*Доктор економічних наук, член-кореспондент
УААН, професор*

Народився у 1937 р. у с. Довжок Зіньківського району Полтавської області. Після закінчення факультету інженерів землевпорядкування Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва (1961) працював у проектних і наукових організаціях з містобудування, землеустрою, у Державному інституті земельних ресурсів. Із 1991 р. – заступник директора Інституту УААН з наукової роботи, з 1996 р. – виконавчий директор. У 2003–2006 рр. – директор Державного підприємства «Головний науково-дослідний та проектний інститут землеустрою» Держкомзему України.

Професор Д.С. Добряк є засновником наукової школи з удосконалення землевпорядного проектування в умовах інтенсифікації сільськогосподарського виробництва та підвищення антропогенного навантаження на земельні ресурси. Він сформував модель екологічно безпечної організації території сільськогосподарських підприємств у зоні впливу Чорнобильської катастрофи.

Опублікував понад 400 наукових праць, серед яких: «Теоретичні засади сталого розвитку землекористування у сільському господарстві», «Економічний оборот землі в Україні: теорія, методологія і практика», «Автоматизація проектування в землеустрої: еколого-економічна та соціальна ефективність», зокрема 35 монографій, три навчальних посібники. Є головним редактором фахового журналу «Землеустрій і кадастр». Із 2003 р. очолює спеціалізовану вчену раду в НУБіП природокористування з проблем економіки природокористування і охорони навколишнього середовища.

За безпосередньої участі Дмитра Семеновича підготовлено ряд законопроектів України, зокрема «Про плату за землю», «Про охорону земель», «Про розмежування земель державної і комунальної власності», «Про землеустрій», проектів постанов Верховної Ради України «Про земельну реформу», «Про прискорення земельної реформи та приватизацію земель», «Про порядок ведення державного земельного кадастру» та ін.

Професор Д.С. Добряк – почесний землевпорядник України, нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня, медаллю «До 1500-річчя Києва», срібною медаллю ВДНГ СРСР за особистий внесок у відродження духовності, національної науки і культури. За рішенням експертної ради міжнародної іміджевої програми «Лідери XXI століття» відзначений нагородою «Свята Софія», рішенням Науково-експертної ради Асамблеї ділових кіл за високу національну гідність та активну участь у розбудові Української держави удостоєний почесного звання «Лицар Вітчизни», золотого іменного диплома, лицарської іменної шаблі та нагрудного знака «Легіонер».

**85 років від дня народження
ЕРМАНТРАУТА ЕДУАРДА РУДОЛЬФОВИЧА
(нар. 1937 р.)**

Учений-агроном, доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився 16 лютого 1937 р. у с. Олексіївка Олексіївського району Харківської області в сім'ї сільського вчителя. Після закінчення Харківського сільськогосподарського інституту імені В.В. Докучаєва

(1959) працював головним агрономом колгоспу «Шлях до комунізму» Олексіївського району Харківської області (1959–1963). Навчався в аспірантурі при кафедрі рослинництва ХСГІ (1963–1966).

У 1967 р. Едуард Рудольфович захистив кандидатську дисертацію й отримав ступінь кандидата сільськогосподарських наук. Його вчителями були такі відомі вчені, як академіки О.Н. Соколовський, М.М. Кулешов, професори Г.В. Пилипець, О.М. Можейко. Працював завідувачем відділу кормовиробництва Івано-Франківської (1966–1968) і заступником директора з наукової роботи Тернопільської обласної державної сільськогосподарської дослідної станції (1969). У 1969 р. Е.Р. Ермантраута за конкурсом обрано старшим викладачем кафедри загального землеробства Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту, де він працював на посадах доцента (1974–1994), професора і завідувача кафедри кормовиробництва (1994–1995).

У 1994 р. учений захистив докторську дисертацію й отримав ступінь доктора сільськогосподарських наук, а через рік – звання професора. Із 1995 р. і понині він працює завідувачем лабораторії математичних методів досліджень Інституту цукрових буряків УААН і за сумісництвом – професором кафедри загального землеробства Національного аграрного університету.

Професор Е.Р. Ермантраут плідно працює в галузі методики дослідної справи. Ним видано методичні розробки для планування експерименту, ведення електронних обліків і спостережень, аналізу та інтерпретації результатів наукових досліджень у селекції та рослинництві, розроблено сучасні прикладні програми складання оптимальної структури експерименту і статистичного аналізу результатів досліджень для персонального комп'ютера. Наукову і навчальну роботу проводить у співдружності зі спеціалістами вітчизняних та іноземних установ, провідних закордонних фірм. Він є членом докторських спеціалізованих рад при Національному аграрному університеті та Інституті цукрових буряків НААН України. Підготував трьох кандидатів сільськогосподарських наук і продовжує роботу з аспірантами і здобувачами.

**85 років від дня народження
СЛЬНІКОВА МИКОЛИ ІВАНОВИЧА
(нар. 1937 р.)**

Учений-селекціонер

Народився 20 травня 1937 р. у с. Білиця Біловського району Курської області. Випускник агрономічного факультету ХСГІ імені В.В. Докучаєва. Із 1968 р. почав працювати молодшим науковим співробітником відділу насінництва в Українському

НДІРСіГ імені В.Я. Юр'єва ВАСГНІЛ. У 1970–1973 рр. навчався в аспірантурі за фахом «селекція та насінництво».

Після закінчення аспірантури М.І. Єльніков обіймає посаду старшого наукового співробітника відділу селекції озимої пшениці, а з 1984 р. – завідувача цього відділу.

Науковець проводив дослідження теоретичних основ селекції та створення нових короткостеблових сортів озимої пшениці. У результаті цих досліджень встановлено низку важливих закономірностей успадкування цінних господарських ознак при внутрішньовидовій та віддаленій гібридизації. Обґрунтував, що генетично зумовлене зменшення висоти рослин при схрещуванні з короткостебловими сортами не знижує їхньої продуктивності; розробив принцип добору батьківських форм для схрещування і оцінок на зимостійкість на основі варіабельності й інтенсивності білкових компонентів у структурі спектрів гліадину, а також новий комбінований метод запилення рослин озимої пшениці, який дає змогу значно скоротити витрати праці і збільшити обсяг схрещувань.

Методами гібридизації і мутагенезу ученим створено якісно нові високоврожайні сорти озимої пшениці: Напівкарлик 3, Харківська 2, Харківська 90, Харківська 92, Харківська 96, Астет, Альянс, Харус, Розкішна, Харківська 105, Василина, що занесені до Реєстру сортів рослин України. Він автор і співавтор відомих праць «Методы создания короткостебельных озимых пшениц», «Селекция интенсивных сортов озимой пшеницы на ранневесеннее отрастание и скороспелость», «Селекция современных сортов озимой пшеницы на зимостойкость». У 1997 р. М.І. Єльнікову за розробку методів селекції, створення нових напівкарликових сортів озимої пшениці і впровадження їх у виробництво присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки. Його нагороджено п'ятьма медалями ВДНГ СРСР та УРСР.

**85 років від дня народження
ЗАДОРОЖНОГО ЛЕОНІДА ІВАНОВИЧА
(нар. 1937 р.)**

Почесний громадянин Харківського району

Народився 31 березня 1937 р. у с. Деріївці Онуфріївського району Кіровоградської області в селянській родині. Навчався на економічному факультеті Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва. У 1964 р. одержав направлення на роботу в Харківський район агрономом-економістом у дослідне господарство «Елітне» Українського науково-дослідного інституту рослинництва, селекції і генетики імені В.Я. Юр'єва.

Протягом 1967–1970 рр. Л.І. Задорожний працював викладачем партійної школи при Харківському обкомі партії, із 1971 до 1979 рр. – заступником завідувача сільськогосподарським відділом КПУ. На цих посадах пройшов школу організаційної роботи, передового досвіду, ділових контактів з керівниками колгоспів і радгоспів.

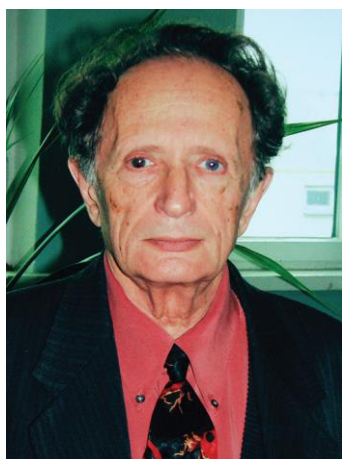
У 1979 р. Леоніда Івановича обрано головою виконавчого комітету Харківської районної ради народних депутатів. Традиційно в економічній структурі Харківського району провідне місце займав агропромисловий комплекс – працювало більше 20 промислових і 30 сільськогосподарських підприємств. Але виключно важлива роль відводилася сільському господарству. За господарствами Харківського району було закріплено 112 тис. га землі, і не було такого місця в районі, де б не побував голова. Беззмінно до 1998 р. він керував Харківським районом, і рідко його можна було застати в кабінеті. Зв'язок з народом, відповідальність, вимогливість до себе і підлеглих – виключні риси його характеру.

Не втрачав Леонід Іванович зв'язку і з Харківським аграрним університетом. Формуючи плани сільськогосподарського виробництва, соціально-економічного розвитку району, він завжди консультивався з провідними вченими-економістами професорами В.П. Мартьяновим, М.Ф. Соловйовим, які допомагали йому в цій роботі.

Л.І. Задорожного нагороджено бронзовою медаллю ВДНГ СРСР, двома орденами «Знак Пошани», медалями, подяками і почесними грамотами. До цього часу він не втрачає зв'язку з Харківським районом, з його думкою рахуються, запрошують на всі свята і урочисті події. Леонід Іванович почесний громадянин Харківського району, якому, за його словами, він віддав не тільки роки, а й серце.

**85 років від дня народження
ЗЛОТІНА ОЛЕКСАНДРА ЗІНОВІЙОВИЧА
(1937–2016)**

*Доктор біологічних наук, професор, академік
МАНЕБ*

Народився 28 серпня 1937 р. У 1966 р. успішно захистив кандидатську дисертацію і в 1967 р. був зарахований на посаду старшого наукового співробітника Інституту шовківництва. У 1973 р. його було призначено на посаду завідувача відділу цього інституту. У 1982 р. у Всесоюзному інституті захисту рослин (м. Ленінград) захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора біологічних наук. Із 1986 р. почав працювати на посаді професора кафедри зоології Харківського державного педагогічного

університету ім. Г.С. Сковороди, із 1994 р. – завідувач цієї кафедри і керівник сектора біології педуніверситету.

Професор О.З. Злотін – один із основоположників технічної ентомології. Він сформулював теоретичні основи цього напрямку наук, написав перше керівництво з технічної ентомології, що не має аналогів у світовій літературі, першу монографію з селекції й контролю якості культур комах, створив школу технічних ентомологів в Україні, визнану у світі. Уперше у світовій практиці блискуче вирішив низку практичних завдань шовківництва і технічної ентомології, запропонував нові прийоми відбору селекційного матеріалу, оптимізації застосування біостимуляторів, контролю якості культур комах, розробив методи біоіндикації стану довкілля.

Під керівництвом Олександра Зиновійовича захищено п'ять докторських і 26 кандидатських дисертацій. Він є автором і співавтором 490 наукових робіт, серед них 60 книг (монографії, підручники і навчальні посібники, словники, довідники, науково-популярні видання), має 70 авторських свідоцтв на винаходи і патенти. У 1995–2000 р. був головою спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій за спеціальністю «ентомологія». О.З. Злотін був членом правління Українського ентомологічного товариства та його почесний член. Він входив до редакційно-видавничої ради Американського біографічного інституту, також був членом редакційних колегій фахових видань – «Вісті Харківського ентомологічного товариства», «Біологія та валеологія», «Екологія індустріального Донбасу», «Український ентомологічний журнал», «Вісник ХНАУ», серія «Фітопатологія та ентомологія» і «Біологія» та ін., почесний професор Шенсійського інституту шовківництва Китаю, Інституту шовківництва України, Харківської зооветеринарної академії.

Науковець відмічений Міжнародним Кембриджським університетом як видатна людина ХХ століття (2006), удостоєний звання «Харків'янин року» (2006), нагороджений великою золотою медаллю «За сприяння світовому прогресу» Американським біографічним інститутом.

**85 років від дня народження
КАНІВЦЯ ВІКТОРА ІВАНОВИЧА
(нар. 1937 р.)**

Відомий учений-грунтознавець, доктор сільськогосподарських наук, професор, дійсний член (академік) Української екологічної академії наук

Народився 18 липня 1937 р. у с. Золочеві на Харківщині. Закінчив факультет агрохімії і ґрунтознавства Харківського сільськогосподарського

інституту ім. В.В. Докучаєва. Працював інженером-грунтознавцем у Харківській філії Укрземпроекту. Із 1963 р. – на науковій роботі.

Закінчив аспірантуру в Інституті ґрунтознавства і агрохімії ім. О.Н. Соколовського. Протягом 1967–1974 рр. – старший науковий співробітник цього інституту. У 1974–1981 рр. – заступник директора з наукової роботи Інституту сільськогосподарської мікробіології. У 1981–1997 рр. – завідувач лабораторії ґрунтової мікробіології цього інституту, із 1998 р. – головний науковий співробітник. У 1987 р. Віктор Іванович захистив докторську дисертацію з проблем ґрунтоутворювальних процесів на тему «Буроземоутворення і глеєутворення в ґрунтах регіону Українських Карпат». Його наукові роботи охоплюють широке коло питань із проблеми генезису ґрунтів, їхньої класифікації і підвищення родючості, оптимізації вивчення мікробіологічних процесів у ґрунтах, створення бактеріальних засобів підвищення врожайності сільськогосподарських культур.

Науковець розробив нове вчення про генетичну природу ґрунтів Карпатського регіону, їх формування під впливом буроземного і глеєлювіального процесів, а не дернового і підзолистого, як вважали раніше. Учений дослідив мікробіологічні фактори ґрунстостомлення, розробив його біодіагностику, деякі засоби обмеження цього негативного явища в землеробстві. Для Полісся і перехідної зони від Полісся до Лісостепу показав високу ефективність застосування ризоторфіну під горох, вику, еспарцет, сою, люцерну. Визначив дози і особливості застосування малих доз азотних туків під бобові культури в Україні (з урахуванням родючості ґрунту та кліматичної зони).

На основі нових штамів азотобактера під керівництвом В.І. Канівця розроблено ефективний біопрепарат для овочевих культур і кормових буряків – БПА. Вивчено закономірності мінералізації та гуміфікації органічних речовин у ґрунтах, що дає змогу оптимізувати в сівозміні строки і місця внесення органічних добрив. Нині Віктор Іванович працює над створенням мікробіологічних методів і бактеріальних засобів поліпшення фосфорного живлення рослин. Під його керівництвом отримано низку штамів бактерій, які активно розчиняють мінеральні фосфати, створено два нових види фосфобактерину – поліміксобактерин і альбобактерин. Розроблено індустріальну (заводську) технологію бактеризації насіння цукрових буряків, яка поєднується з обробкою насіння захисно-стимулювальними речовинами.

**85 років від дня народження
КОВАЛЕНКА ЮРІЯ СЕРГІЙОВИЧА
(1937–2009)**

Учений агроном-економіст, професор

Народився 8 жовтня 1937 р. у м. Полтаві в родині службовців. Навчався на економічному факультеті Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва за спеціальністю «економіка і організація сільського господарства» і отримав кваліфікацію «вчений агроном-економіст» (1954–1959). Протягом 1959–1965 рр. працював на посадах нормувальника, агронома-економіста, старшого економіста радгоспу Південківського цукрокомбінату Тростянецького району Сумської області.

Із 1965 до 1968 рр. навчався в аспірантурі при Українській сільськогосподарській академії. Кандидатську дисертацію на тему «Рентабельність виробництва продуктів тваринництва в бурякорадгоспах і шляхи її підвищення» захистив у 1968 р.

Працював на посадах наукового та науково-педагогічного працівника: в Харківському сільськогосподарському інституті – асистент кафедри статистики та аналізу; Українському НДІ економіки та організації сільського господарства – молодший науковий співробітник, старший науковий співробітник; Київському інституті народного господарства – старший викладач, доцент. Учене звання старшого наукового співробітника за спеціальністю «економіка, організація і планування сільського господарства» отримав у 1976 р., доцента кафедри економіки і організації сільського господарства – у 1987 р. Працював в Інституті аграрної економіки (1969–1976, 1993–2009).

У 1991 р. Юрій Сергійович на кафедрі економіки і організації сільського господарства КІНГ захистив докторську дисертацію на тему «Економічний механізм госпрозрахункового регулювання доходів радгоспів і їх підрозділів (історичний аналіз, методологія і методика удосконалення)».

Основний напрям досліджень Ю.С. Коваленка – важелі та організаційно-економічні механізми управління виробничо-збутовою діяльністю сільськогосподарських підприємств. Найбільш вагомі результати – пропозиції щодо організації та управління аграрним ринком, регулювання дохідності аграрних підприємств на основі системної матричної моделі та нормативно-відтворювальної собівартості, витратно-ціновий аналіз, методи й моделі, інструментарій і пілотні пакети прикладних програм з внутрішньогосподарського управління витратами та собівартістю сільськогосподарської продукції, механізми органічного узгодження внутрішньогосподарських та зовнішніх ринкових мотиваторів. Учений

одноосібно та в співавторстві опублікував близько 200 наукових праць, зокрема монографії, підручники, брошури, статті в наукових виданнях, схвалені органами господарського управління АПК методичні рекомендації. Підготував п'ять кандидатів економічних наук.

**85 років від дня народження
КОВАЛИКА АНАТОЛІЯ ЙОСИПОВИЧА
(1937–1989)**

Кандидат біологічних наук, доцент

Народився 1937 р. у с. Калюжине Кегичівського району Харківської області. У 1964 р. з відзнакою закінчив факультет захисту рослин Харківського СГІ ім. В.В. Докучаєва. Протягом 1964–1969 рр. – завідувач аспірантури, секретар комітету ЛКСМУ ХСХІ. У 1969 р.

А.Й. Ковалик захистив кандидатську дисертацію на тему «Закономірности динамики численности жуков-щелкунов и их личинок и меры борьбы с ними в овощном севообороте учебно-опытного хозяйства “Коммунист”». Із 1969 до 1974 рр. – директор Української дослідної станції шовківництва. Із 1974 до 1979 рр. – голова виконкому Харківської районної ради народних депутатів. Упродовж 1979–1987 рр. – доцент кафедри зоології та ентомології ХСГІ імені В.В. Докучаєва. Із 1987 до 1989 рр. – генеральний директор Українського науково-виробничого об'єднання «Укрплемгрена». У 1989 р. захистив докторську дисертацію на тему «Етнофауна польових сівозмін Лівобережної України і шляхи оптимізації захисних заходів». Опублікував понад 40 наукових праць.

Анатолій Йосипович нагороджений медаллю «За доблесний труд» (1970), орденом Трудового Червоного Прапора (1976), срібною медаллю ВДНГ ССРСР (1976).

**85 років від дня народження
КРАСНІКОВА СТАНІСЛАВА АНДРІЙОВИЧА
(1937–1998)**

Народився в 1937 р. у с. Микоянівці Курської області в родині службовця радгоспу. У 1941 р. сім'я переїхала до с. Добра Воля Белгородської області. Із 1948 р. родина проживала в Харківській області і працювала в радгоспі «Красный партизан» Харківського тресту овоче-молочних радгоспів.

Із 1955 р. С.А. Красніков працював токарем на Харківському електротяговому заводі. У 1956–1958 рр. служив на Північному флоті. У 1958–1963 рр. Станіслав Андрійович навчався на факультеті агрохімії і ґрунтознавства Харківського сільськогосподарського інституту імені В.В. Докучаєва.

Після закінчення інституту у 1963–1972 рр. працював агрохіміком Куп'янського управління сільського господарства, начальником Дворічанського районного управління сільського господарства. У 1973–1989 рр. – керівник відділу виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції Харківського обласного управління сільського господарства. У 1989 р. – голова Харківського об'єднання агрохімічного обслуговування сільського господарства «Облсільгоспхімія». У 1990 р. – перший заступник голови Управління сільського господарства виконкому Харківської обласної ради народних депутатів. Протягом 1991–1992 рр. – голова Ради агропромислових формувань Харківської області, у 1992–1998 рр. – виконавчий директор Головного Управління з виробництва насіння кукурудзи в Харківській області.

За досягнуті успіхи у праці С.А. Краснікова нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора, двома орденами «Знак Пошани», багатьма медалями, грамотами.

**85 років від дня народження
ЛОБОДИ МИКОЛИ ВАСИЛЬОВИЧА
(нар. 1937 р.)**

*Заслужений працівник сільського господарства
України*

Народився 9 грудня 1937 р. у с. Пристайлово Лебединського району Сумської області. Батьки працювали хліборобами, а в роки війни захищали Україну від німецько-фашистських загарбників. На «відмінно» закінчив семирічну школу, Маловисторопський сільськогосподарський технікум на Сумщині, потім Харківський сільськогосподарський інститут імені В.В. Докучаєва, а в зрілому віці – Московську академію суспільних наук.

Трудову діяльність М.В. Лобода розпочав у 1961 р. економістом радгоспу, потім працював економістом районного, обласного управління, заступником начальника і начальником обласного управління сільського господарства Донецької області. У 1980–1991 рр. був заступником завідувача аграрного відділу ЦК Компартії України, очолював державну агрохімічну службу України. У 1996 р. разом з колективом однодумців створив акціонерне товариство «Агрохімцентр», яке очолював довгий час.

Микола Васильович 50 років трудової діяльності присвятив підвищенню продуктивності та збереженню родючості землі, постійній турботі про добробут тих, хто її обробляє і проживає в селі. Його глибокі переконання і девізи: «Чесно і добросовісно трудитися», «Поважати і любити людей», «Не зраджувати товариство», «Робити все красиво».

Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора, «Знак Пошани», п'ятьма медалями, почесними грамотами Президії Верховної Ради УРСР і Кабінету Міністрів України.

**85 років від дня народження
МАКЕДОНСЬКОГО АНАТОЛІЯ ВАСИЛЬОВИЧА
(нар. 1937 р.)**

Кандидат економічних наук, професор

Народився 25 травня 1937 р. у с. Нова Водолага Нововодолазького району Харківської області. У 1960 р. закінчив економічний факультет Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва за спеціальністю «вчений агроном-економіст». У 1960–1963 рр. працював на посадах економіста-плановика та інженера з технічного нормування і оплати праці в радгоспі «Вознесенський» Вознесенського району Миколаївської області. Як кращого ватажка молоді радгоспу і висококваліфікованого фахівця адміністрація Вознесенського району рекомендувала А.В. Македонського в числі 400 молодих спеціалістів сільського господарства СРСР для поїздки в Республіку Куба для допомоги в розвитку і становленні сільського господарства цієї країни. У 1963 р. вступив до аспірантури ХСГІ ім. В.В. Докучаєва за спеціальністю «економіка та організація сільськогосподарського виробництва». У травні цього ж року був направлений в Республіку Куба для роботи за контрактом. Як консультант з питань економіки та організації сільського господарства виконував роботу з наукового обґрунтування створення радгоспів і колгоспів, поглибленню спеціалізації виробництва з метою забезпечення великих потужних цукрових заводів цукросировиною, а також з питань організації нормування оплати праці. За плідну роботу був нагороджений дипломом уряду Куби, а після повернення на Батьківщину його прізвище було занесене в історію ЦК ВЛКСМ СРСР.

Після закінчення роботи за контрактом Анатолій Васильович продовжив навчання в аспірантурі. Під керівництвом заслуженого діяча науки України, доктора економічних наук, професора К.Г. Телешека підготував і в 1968 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Питання економіки і організації вівчарства в колгоспах Сумської області». Працював на економічному факультеті на посадах асистента, доцента, професора. У 1970 р.

А.В. Македонському присвоєно вчене звання доцента, а в 1992 р. – професора кафедри організації сільськогосподарського виробництва. Виконував обов'язки завідувача цієї кафедри.

Науковий напрям діяльності стосується питань економіки та організації сільськогосподарського виробництва, зокрема організації оплати праці, госпрозрахунку, поліпшення технології виробництва продукції рослинництва і тваринництва. У 1980–2010 рр. виконував обов'язки вченого секретаря спеціалізованої вченої ради у ХНАУ ім. В.В. Докучаєва із захисту кандидатських дисертацій. Підготував 19 кандидатів економічних наук. Здійснював наукове керівництво аспірантами і здобувачами. Опублікував більше 170 наукових праць. Має такі нагороди і відзнаки: «Diploma de Merito» уряду Республіки Куба (1964); почесну грамоту ЦК ВЛКСМ СРСР «За добросовісний и самоотверженный труд по оказанию практической помощи в развитии социалистического сельского хозяйства Республики Куба»; знак «Победитель социалистического соревнования 1976 года» (1977), медаль «Ветеран труда» (1987), знак «Ударник одиннадцатой пятилетки» (1985), «Відмінник аграрної освіти та науки» III ступеня (2006), похвальні грамоти обласних і районних організацій, ректорату і профкому університету.

**85 років від дня народження
МОСУНОВА ГЕНАДІЯ ФЕДОРОВИЧА
(нар. 1937 р.)**

Народився 11 лютого 1937 р. У 1964 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут ім. В.В. Докучаєва. Із серпня цього ж року зарахований до штату Рівненської зональної агрохімлабораторії. У 1965 р. прийнятий на роботу у Донецьку зональну агрохімічну лабораторію на посаду агрохіміка-інструктора. Із 1966 р. – керівник групи з відбору ґрунтових зразків, із 1970 р. – керівник групи районних агрохіміків, із 1974 р. – завідувач відділу агрохімічних досліджень, а з 1980 до 2000 рр. працював директором зональної лабораторії. З ним, як з висококваліфікованим і досвідченим спеціалістом, рахувалися не лише в області, а й на республіканському рівні. Неодноразово його запрошували на конференції до Москви (1966, 1974, 1984).

Під керівництвом Г.Ф. Мосунова лабораторія працювала протягом 20 років. У цей період багато уваги приділялося пропаганді способів раціонального використання органічних та мінеральних добрив, агрохімічному обслуговуванню господарств області. Ученим розроблено ряд методичних рекомендацій щодо ефективного використання добрив. Упроваджуються у виробництво нові методи розрахунку норм добрив на проектний врожай. Геннадій Федорович бере участь у проведенні обласних семінарів, публікується

в наукових виданнях і пресі. Колеги по роботі і сьогодні згадують його як коректного в поведінці з співробітниками, уважного, скромного в побуті, чуйного до людей. Він завжди користувався повагою та авторитетом серед колективу, який очолював.

За багаторічну сумлінну працю, високий професіоналізм, вагомий внесок у розвиток агропромислового комплексу області Г.Ф. Мосунов неодноразово нагороджувався почесними грамотами Міністерства аграрної політики, Головного управління агропромислового розвитку області, «Центрдержродючості».

**85 років від дня народження
ОГІЙЧУКА МИКОЛИ ФЕОДОСІЙОВИЧА
(нар. 1937 р.)**

Кандидат економічних наук, професор

Народився у 1937 р. З відзнакою закінчив Київський фінансово-економічний інститут за спеціальністю економіста-бухгалтера (1959). В ХНАУ ім. В.В. Докучаєва працює з 1961 р.: асистентом, старшим викладачем, доцентом, професором, заступником декана, деканом. Із 1990 р. – завідувач кафедри бухгалтерського обліку і фінансів, а з 1997 до 2021 рр. очолював створену на базі цього підрозділу кафедру бухгалтерського обліку і аудиту.

Основний напрям дослідження професора М.Ф. Огійчука – розробка шляхів удосконалення бухгалтерського обліку, впровадження його прогресивних форм і методів у сільське виробництво, організація контрольно-ревізійної та фінансової роботи. Учений очолює наукову школу, що заснував С.Д. Бутко і розвивав О.Ф. Галкін Підготував дев'ять кандидатів економічних наук. Був учасником багатьох міжнародних конференцій з питань удосконалення бухгалтерського обліку і фінансів. Проходив стажування в Угорщині, Німеччині та США (Вашингтонський університет). Тривалий час був членом ради із захисту дисертацій, головою територіального відділення Методичної ради з питань бухгалтерського обліку при Мінагрополітиці, а також Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України. Є членом редколегії журналів «Облік і фінанси», «Бухгалтерія у сільському господарстві» і професійного «Вісника ХНАУ ім. В.В. Докучаєва».

У творчому здобутку Миколи Феодосійовича понад 180 наукових праць і навчально-методичних розробок з удосконалення бухгалтерському обліку, у тому числі 20 монографій, підручників, навчальних посібників. За результатами наукових досліджень, проведених під його керівництвом, ряд розробок було передано Міністерству аграрної політики та продовольства України. На їх

основі підготовлено нормативні документи міністерства, які є обов'язковими для усіх сільськогосподарських підприємств України.

Особистий внесок М.Ф. Огійчука у справу удосконалення бухгалтерського обліку і аудиту оцінено нагородами: срібною медаллю ВДНГ СРСР, Почесною грамотою Президента України, знаками: «Відмінник освіти України», «Відмінник аграрної освіти і науки», трудовою відзнакою «Знак пошани». На обласному конкурсі «Кращі імена Харківщини» його було визнано кращим завідувачем кафедри. Рішенням Експертної Ради Асамблеї ділових кіл України вченому було присвоєно почесне звання «Ділова людина України». За активне сприяння методичному забезпеченню бухгалтерсько-фінансової діяльності галузі АПК його нагороджено грамотою Федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України із врученням золотого нагрудного знаку ФАБФ АПКУ та присвоєння звання члена Федерації.

**85 років від дня народження
ТИХОНЕНКА ДМИТРА ГРИГОРОВИЧА
(1937–2018)**

Відомий учений-грунтознавець, педагог і організатор вищої аграрної освіти України, доктор сільськогосподарських наук, професор, співголова наукової ради з проблем ґрунтознавства НААН України, академік УЕАН, академік МАНЕБ (м. Санкт-Петербург)

Народився 29 жовтня 1937 р. у с. Левківці Ізюмського району Харківської області в сім'ї селянина. У 1960 р. Дмитро Григорович закінчив факультет ґрунтознавства і агрохімії Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва й отримав кваліфікацію вченого агронома ґрунтознавця-агрохіміка. Виробничу та наукову діяльність розпочав в експедиції з великомасштабного обстеження ґрунтів України старшим техніком-ґрунтознавцем, інженером-ґрунтознавцем. Згодом на кафедрі ґрунтознавства Харківського СГІ пройшов шлях від асистента до професора, завідувача кафедри.

Протягом своєї діяльності Д.Г. Тихоненко цілеспрямовано збагачує власний науковий потенціал, створює наукові експедиції і бере в них участь, готує та виховує молодих спеціалістів. Працював деканом факультету агрохімії і ґрунтознавства Харківського НАУ (1972–1996), проректором з навчальної роботи (1996–2007), у 2007 р. виконував обов'язки ректора.

Вихованець Харківської школи ґрунтознавства, засновник еколого-біогеохімічної школи в ґрунтознавстві, учений підготував трьох докторів наук і 12 кандидатів наук, у тому числі п'ять докторів філософії для далекого зарубіжжя, понад 30 магістрів. Його перу належить більше 240 наукових праць, 18 підручників і посібників, автор і співавтор навчального плану зі

спеціальності «агрохімія і ґрунтознавство» та державних стандартів до нього (ОКХ, ОПП бакалаврів, спеціалістів, магістрів). Головний редактор фахового видання ВАК України – «Вісник ХНАУ», серія «Ґрунтознавство, агрохімія, землеробство, лісове господарство».

Дмитро Григорович – автор еколого-біогеохімічної класифікації ґрунтів, співавтор номенклатурного списку ґрунтів держави як основи для грошової та іншої оцінки землі, її бонітування під час земельно-кадастрових і землеоціночних робіт. Уперше в Україні розробив палеогеографічну схему еволюції ландшафтів і ґрунтів як їх віддзеркалення, території Полісся і Лісостепу України протягом голоцену четвертинного періоду кайнозою і обґрунтував сільсько- і лісогосподарську типологію земель арен південного заходу Східно-Європейської (Російської) рівнини. Академік Д.Г. Тихоненко нагороджений орденами «Знак Пошани», Петра Могили, «Слобожанської слави», трьома почесними грамотами Мінагрополітики України і почесною грамотою МСГ СРСР, почесними грамотами Харківської облдержадміністрації і Головного (обласного) управління сільського господарства, грамотою Верховної Ради України «За заслуги перед українським народом»; стипендіат Харківської обласної державної адміністрації для видатних учених ім. О.Н. Соколовського, увійшов до видання «Хто є хто в Україні» (2007).

**85 років від дня народження
СЯДРИСТОГО МИКОЛИ СЕРГІЙОВИЧА
(нар. 1937 р.)**

Відомий майстер мікромініатюр, Народний художник України

Народився 1937 р. у с. Колісниківці на Харківщині. Закінчив агрономічний факультет Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва. Після закінчення інституту був направлений на роботу на Закарпаття, де обійняв посаду головного агронома державної насінницької інспекції при обласному управлінні сільського господарства. Згодом працював інженером в інституті системи Академії наук України.

У цей час народжуються такі знакові роботи художника, як «підкована блоха», гілка троянди, уміщена у відполірованій до прозорості волосині; ноти «Полонезу» Огінського, виписані на стилізованому листочку «квітки прощання» – хризантеми, розміром 2х3 мм; портрет Шевченка (3х3 мм), виготовлений із тернової кісточки; знаменитий «Кобзар» з обкладинкою із безсмертника, портретом поета, відомою передмовою І. Франка й кількома поезіями – ця найменша у світі книжечка з легкістю проходить крізь вушко

голки; шахова дошка з розставленими на ній фігурками, уміщена на голівці голки; акварелі на зрізах зерен та ін.

Миколі Сядристу вдалося створити найменший у світі збірний виріб – маленький працюючий золотий замок (у 50 тис. разів менший за шпилькову голівку і має ключик). У кубічному міліметрі можна вмістити 50 тис. таких замків... Творчість цього майстра затвердила у світі появу нового слова – «мікромініатюра», якого раніше не було ні в енциклопедіях, ні у словниках. Мікромініатюри, які згодом стануть справою його життя і принесуть світову славу, почав виготовляти ще в студентські роки.

В одному зі своїх інтерв'ю Микола Сядристий пригадує, що першою його мікромініатюрою було привітання з Новим роком, написане на волосині. Уперше мікромініатюри Миколи Сергійовича світ побачив у 1967 р. Вони були виставлені в Канаді на найбільшій післявоєнній міжнародній виставці «Експо-67». Відтоді роботи майстра побували щонайменше у 50 країнах світу.

Сьогодні чимало робіт художника розміщено в Музеї М.С. Сядристого, який понад 30 років діє на території Києво-Печерського історико-культурного заповідника. Музеї його робіт діють у князівстві Андорра, в угорському місті Сентендре, де створено музеї видатних діячів культури цієї країни, експонати виставлені в Москві в Політехнічному музеї. Усі мініатюри майстер виконує тільки вручну за своєю неповторною для кожної роботи технологією. Його книга «Таємниці мікротехніки» витримала декілька видань і на Всесоюзному конкурсі (1970) на кращу науково-популярну книгу одержала Першу премію.

В одному з інтерв'ю майстер так говорить про секрети мистецтва мікроарту: «Треба мати певні пізнання і досвід у малюнку, композиції та пластиці. Необхідно знати бездоганно властивості всіх матеріалів, які доводиться використовувати в роботі, а також добре володіти своїм тілом, щоб виконувати між ударами серця особливо тонкі рухи руки, у якій знаходиться той чи інший інструмент».

Микола Сергійович – людина багатогранна. 16 років він займався підводним спортом, майстер спорту СРСР, абсолютний чемпіон України з підводного спорту. Знають його в Україні і як поета: «Таке на серці дивне почуття, мов тільки почалось усе моє життя: ще коники мовчать, замклі від роси, ще хриплі жайворонків перші голоси...».

85 років від часу заснування кафедри генетики, селекції та насінництва (1937)

Кафедра генетики, селекції та насінництва є провідною в підготовці фахівців із селекції та генетики в Україні. Вона має великий досвід роботи та значну історію розвитку. Курс генетики в Харківському сільськогосподарському інституті читався з 20-х рр. ХХ ст. Новий етап у викладанні генетики та селекції почався 1934 р. з приходом до інституту

професора Л.М. Делоне і створенням кафедри селекції та насінництва з основами генетики, яку він очолив.

У 1937 р. було організовано самостійну кафедру селекції та насінництва. Із 1937 до 1962 рр. завідувачем кафедри селекції та насінництва був один із засновників вітчизняної селекції, видатний учений, академік В.Я. Юр'єв. Ним було створено 21 сорт зернових культур, що займали площу 21 млн га. В.Я. Юр'єв багато зробив для підготовки висококваліфікованих кадрів агрономів із селекції та насінництва. Кафедра успішно готувала фахівців для всієї країни. Колективом авторів на чолі з академіком В.Я. Юр'євим був написаний перший у країні підручник «Загальна селекція та насінництво польових культур», який багато разів перевидавався російською, українською та іноземними мовами.

Викладачі та аспіранти кафедри під керівництвом В.Я. Юр'єва працювали над виконанням наукових тем, пов'язаних із розробкою нових методів селекції, створення і вивчення вихідного матеріалу зернових культур. Особливо слід відзначити фундаментальні дослідження з проблеми вилягання озимої пшениці, над якою працювала продовжувач справи В.Я. Юр'єва, доктор с.-г. наук, професор М.А. Іллінська-Центилович (очолювала кафедру у 1962–1972 рр.) і проблеми селекції цієї культури за анатомо-морфологічними ознаками, які виконувалися під керівництвом професора К.Г. Тетерятченка. Із 1972 р. кафедру селекції та насінництва очолив ректор інституту, академік Міжнародної академії наук вищої школи, професор Г.Ф. Наумов.

Перебуваючи на посаді завідувача кафедри, Г.Ф. Наумов багато уваги приділяв поліпшенню якості навчального процесу, його методичному забезпеченню, створенню сучасної матеріальної бази, практичній підготовці майбутніх спеціалістів. Під керівництвом Г.Ф. Наумова створено наукову школу з алелопатії, яка вирішує дуже важливі сучасні проблеми використання біологічно активних речовин рослинного походження в практиці сільського господарства, селекції та насінництві.

Протягом 1996–2010 рр. кафедру очолював професор М.В. Проскурнін. Під його керівництвом колектив кафедри продовжив і розвиває науково-практичні школи академіків В.Я. Юр'єва і Г.Ф. Наумова. Учений М.В. Проскурнін – автор чотирьох високоврожайних сортів ярого ячменю.

У 2010–2016 рр. кафедру очолював відомий учений-селекціонер, академік НААН України, професор В.В. Кириченко. Із 2017 р. кафедру очолює доктор с.-г. наук, професор Т.І. Гопцій.

Основними напрямками діяльності кафедри є підготовка вчених агрономів, селекціонерів, генетиків та насінників для науково-дослідних селекційних центрів країни, насінницьких господарств, системи державного випробування та охорони сортів рослин.

**80 років від дня народження
ГРІНЧЕНКА ТИМУРА ОЛЕКСАНДРОВИЧА
(нар. 1942 р.)**

*Ґрунтознавець, агрохімік, доктор
сільськогосподарських наук, професор, академік
Міжнародної академії наук екології та безпеки
життєдіяльності (МАНЕБ)*

Народився 22 жовтня 1942 р. у м. Катта-Курган Самаркандської області (Узбекистан). У 1963 р. закінчив факультет ґрунтознавства та агрохімії Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва. Тимур Олександрович працював молодшим, старшим, провідним науковим співробітником, завідувачем Закарпатського опорного пункту, завідувачем лабораторії вапнування кислих ґрунтів Українського науково-дослідного інституту ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського (1963–1990). Із 1989 р. – професор кафедри ботаніки, із 1992 р. – завідувач кафедри раціонального природокористування, із 2000 р. – завідувач кафедри ботаніки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Наукові інтереси вченого пов'язані з питанням окультурення та моделювання родючості ґрунтів, діагностики хімічних та фізико-хімічних процесів ґрунтів при їх окультуренні, з визначенням оптимальних параметрів рівня кислотності, вапнякового і калійного потенціалів, активності іонів кальцію, гідрогену та калію в головних типах ґрунтів Нечорнозем'я України, з розробкою науково-методичних основ вапнування кислих ґрунтів.

Т.О. Грінченко ввів нове поняття енергетичної щільності потенціальної калійної буферної здатності ґрунтів. Запропонував метод комплексної оцінки якості багатокомпонентних екосистем Землі з екологічних позицій за умов сучасних антропогенних навантажень як основу моніторингу природного середовища, в тому числі родючості ґрунтів (Полісся, Лісостепу, Степу України), а також комплексної оцінки якості поверхневих вод річок (на прикладі Сіверського Дінця, Уд, Лопані, Харків). Уперше в Україні розробив інтерактивну мультимедійну енциклопедію ґрунтів України з курсу «Загальне ґрунтознавство» – ІМЕ «Soil».

Рішенням президії Міжнародної академії наук екології та безпеки життєдіяльності Т.О. Грінченку присвоєно почесне звання «Заслуженный деятель науки» (2002), нагороджений «Звездой ученого», Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2004).

**80 років від дня народження
ЗУЗИ ВОЛОДИМИРА СЕРАФИМОВИЧА
(нар. 1942 р.)**

Доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився 6 березня 1942 р. у с. Хухра Охтирського району Сумської області. У 1964 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут ім. В.В. Докучаєва. Свій трудовий шлях Володимир Серафимович розпочав головним агрономом колгоспу імені Т. Шевченка Вовчанського району Харківської області. Протягом 1967–1969 рр. навчається в аспірантурі відділу рільництва УНДІРСіГ імені В.Я. Юр'єва. Протягом 1970–1980 рр. займає посади молодшого наукового співробітника Українського НДІ ґрунтознавства і агрохімії імені О.Н. Соколовського та старшого наукового співробітника Всесоюзного НДІ захисту ґрунтів від ерозії.

Із 1980 р. В.С. Зуза працює в Інституті рослинництва імені В.Я. Юр'єва на посадах старшого наукового співробітника, завідувача лабораторії, завідувача сектора, провідного наукового співробітника. Із 1996 р. поєднує наукову діяльність з викладацькою на посаді професора кафедри землеробства імені О.М. Можейка ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. У 2010 р. за конкурсом був обраний на посаду завідувача вищезгаданої кафедри і працював на цій посаді до 2015 р. У 1971 р. захистив кандидатську, а в 1995 р. – докторську дисертацію на тему «Наукові основи боротьби з бур'янами посівів польових культур в умовах Північно-Східної України».

Певний час Володимир Серафимович працював над питаннями захисту ґрунтів від ерозії та розробки технології вирощування сільськогосподарських культур. Але більшість його напрацювань присвячені проблемам контролювання бур'янів. Ученим вивчено особливості видового складу бур'янів в умовах Північно-Східної України і принципи класифікації сегетальної рослинності за її поширеністю. Встановлено специфіку забур'яненості посівів і ефективності гербіцидів при ґрунтозахисному землеробстві. Розроблено диференційовану систему агротехнічних і хімічних методів боротьби з бур'янами в посівах основних польових культур, кількісні методи в гербології, концепцію оцінки рівня забур'яненості і порогів шкодочинності бур'янів, принципи гербологічного моніторингу й прогнозування забур'яненості, толерантності культур до гербіцидів. Ним опубліковано 320 наукових праць. Учений входив до складу спеціалізованих вчених рад Інституту рослинництва імені В.Я. Юр'єва та Дніпропетровського державного аграрного університету.

Професора В.С. Зузу нагороджено відзнаками УААН і Міністерства аграрної політики України, почесними грамотами ІР імені В.Я. Юр'єва та ХНАУ імені В.В. Докучаєва.

**80 років від дня народження
ПАНТЕЛ'ЄВА ВАСИЛЯ КАРПОВИЧА
(1942–2006)**

Доктор біологічних наук, професор

Народився у 1942 р. Закінчив факультет захисту рослин Української сільськогосподарської академії (1966). Працював чотири роки головним агрономом. У 1970–1973 рр. був аспірантом лабораторії імунітету рослин Українського науково-дослідного інституту захисту рослин. У 1974 р. Василь Карпович успішно захистив кандидатську дисертацію на тему «Імунологічні особливості проявлення і успадкування реакції надчутливості пшениці до збудника бурої листкової іржі». Це була одна з перших наукових робіт в СРСР, присвячена вивченню генетики імунітету рослин на рівні ідентифікації генів стійкості.

Протягом 1976–1986 рр. В.К. Пантелєєв працював науковцем у лабораторії НДІЗР. Із 1986 до 2006 рр. його творча робота пов'язана з кафедрою фітопатології Харківського національного аграрного університету імені В.В. Докучаєва, де він працював на посадах доцента, професора.

Наукові дослідження В.К. Пантелєєва охоплювали широке коло питань щодо розробки науково-методичних основ створення стійких до хвороб сортів зернових колосових культур. Результати 25-річних наукових досліджень були узагальнені в докторській дисертації «Імунологічні основи створення стійких до *Russinia recondite* Rob. et Desm. f. sp. tritici Erikss сортів пшениці в Україні» (2002). Підготував чотирьох кандидатів наук, є співавтором п'яти навчальних підручників і посібників.

За період наукової і педагогічної діяльності ним опубліковано понад 100 наукових і навчально-методичних праць. Із 2002 р. В.К. Пантелєєв працював директором Науково-дослідного інституту фітосанітарного моніторингу ХНАУ. Із 2004 до 2006 рр. – заступник голови спеціалізованої вченої ради. Був членом редакційної колегії збірника наукових праць «Вісник Харківського НАУ імені В.В. Докучаєва», серія «Біологія». Нагороджений орденом «Знак Пошани» (1986), трудовою відзнакою «Відмінник аграрної освіти та науки» (2005).

**80 років від дня народження
ПОЛТАВСЬКОГО ЮРІЯ АНДРІЙОВИЧА
(1942–2007)**

Доктор економічних наук, професор

Народився 7 грудня 1942 р. у с. Селище Ічалківського району Мордовської АРСР. Після закінчення ХСПІ імені В.В. Докучаєва за спеціальністю «агроном-насінневод» (1964) і служби в лавах Радянської Армії, із 1966 р. працював агрономом у Харківському виробничо-аграрному об'єднанні цукрової промисловості. Без відриву від виробництва успішно захистив дисертацію й отримав учений ступень кандидата економічних наук (1974). Цього ж року Ю.А. Полтавський повернувся до своєї альма-матер: працював старшим викладачем, доцентом кафедри економіки підприємства, а з 2006 р. – завідувачем кафедри економічної теорії. У 2003 р. захистив докторську дисертацію на тему: «Вдосконалення механізму господарювання в сільськогосподарських підприємствах України». У 2006 р. вчений отримав диплом професора ХНАУ імені В.В. Докучаєва.

Палітра наукових інтересів професора Ю.А. Полтавського досить широка. Наукові публікації становлять 110 найменувань, у тому числі 21 стаття у фахових виданнях. Оpubліковано три монографії, з них одна одноосібна; чотири навчальних посібники, шість навчально-методичних розробок. Його наукові розробки прийняті до впровадження у 328 господарствах Харківської області і 234 господарствах Східного, Донецького і Придніпровського регіонів.

Учений неодноразово брав участь у семінарах начальників управлінь агропромислового розвитку райдержадміністрацій та керівників сільськогосподарських підприємств Харківської області з проблем механізму господарювання аграрних підприємств. Багаторічну плідну наукову та педагогічну діяльність Ю.А. Полтавського було відзначено «Знаком Пошани» та багатьма почесними грамотами, дипломами, преміями.

**75 років від дня народження
ЄВТУШЕНКА МИКОЛИ ДМИТРОВИЧА
(нар. 1947 р.)**

Кандидат біологічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, Заслужений працівник освіти України

Народився 20 грудня 1947 р. у с. Беєві Липоводолинського району Сумської області в селянській родині. У 1969–1974 рр. навчався на факультеті захисту рослин Харківського сільськогосподарського інституту імені В.В. Докучаєва і одержав диплом з відзнакою за фахом учений агроном із захисту рослин. Відтоді його біографія нерозривно пов'язана із цим вишем.

У 1986–1989 рр. працював у Пномпенському інституті сільського господарства (Камбоджа) завідувачем кафедри агрономії, деканом агрономічного і лісового факультету, підготував дев'ять магістрів і забезпечив перших два випуски національних кадрів.

Педагогічне сходження М.Д. Євтушенка розпочав з асистента, доцента кафедри зоології та ентомології, декана по роботі з іноземними студентами, помічника проректора з навчально-виховної роботи, проректора з навчальної роботи. У 1996–2007 рр. обіймав посаду ректора. Із 1 листопада 2017 р. М.Д. Євтушенка очолює кафедру зоології та ентомології ім. Б.М. Литвинова.

Останні 20 років наукової діяльності професора М.Д. Євтушенка пов'язані з дослідженнями історії вивчення комах яблуневих садів, аналізом зміни їх видового складу, трофічних зв'язків у консорції яблуні, особливостей екології і розповсюдження масових видів комах яблуневого саду, сезонної динаміки чисельності і сукцесійних змін в ентомокомплексі яблуневого саду. Паралельно протягом двох років під його керівництвом ведуться дослідження видового складу шкідників озимого та ярого ріпака.

Автор і співавтор понад 200 наукових і навчально-методичних праць (у тому числі в співавторстві), 3 підручників, 2 практикумів, 17 навчальних посібників, 5 монографій і 4 винаходів. Підручники «Сільськогосподарська ентомологія», «Фітофармакологія» та «Імунітет рослин» стали першими фундаментальними виданнями для аграрних навчальних закладів III–IV рівнів акредитації.

Почесний професор Фуджінського університету сільського господарства і лісівництва (Китай, 2006). Почесний ректор ХНАУ (2017), радник ректора. Був депутатом Роганської селищної ради, Харківської районної ради, Харківської обласної ради 5-го скликання. Нагороджений пам'ятною медаллю Верховної Ради України «Десять років незалежності України», трудовими відзнаками Мінагрополітики України «Знак Пошани», «Відмінник аграрної

освіти» II і III ступенів; неодноразово нагороджений почесними грамотами Міністерства сільського господарства СРСР та Мінагрополітики України, Почесною відзнакою голови Харківської облдержадміністрації «Слобожанська слава». Почесний громадянин Харківського району Харківської області та с. Беєве Липоводолинського району Сумської області. Почесний член ГО «Українське ентомологічне товариство» та «Українського товариства мисливців і рибалок».

**75 років від дня народження
КІСІЛЯ МИКОЛИ ІВАНОВИЧА
(нар. 1947 р.)**

Кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, заслужений економіст України, завідувач відділу інвестицій Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» (ННЦ «ІАЕ»)

Народився 13 вересня 1947 р. у с. Варварівці Близнюківського району Харківської області. Закінчив економічний факультет ХСГІ імені В.В. Докучаєва (1978), навчався в аспірантурі ННЦ «ІАЕ» (1975–1978). У 1997–1998 рр. закінчив курси Інституту Світового банку з проектного аналізу з програми «Викладачі для викладачів». У 1979 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Економічна ефективність виробництва яловичини».

Трудову діяльність М.І. Кісіль розпочав у 1970 р. старшим економістом колгоспу «Червоний господар» Кегичівського району Харківської області. Із 1975 р. – аспірант ННЦ «ІАЕ», молодший науковий співробітник, старший науковий співробітник, завідувач сектора, заступник завідувача відділу, завідувач відділу; викладацька і наукова робота у ряді вищих навчальних закладів і наукових установ за сумісництвом. Член вчених рад ННЦ «ІАЕ» та Інституту експертизи сортів рослин, робочих груп Мінагропроду України, Фонду державного майна України та НААН України.

Микола Іванович здійснив вагомий науковий внесок у формування інвестиційної політики держави в аграрній сфері, теорію, методологію і практику фундаментального аналізу ефективності інвестицій та інвестиційного менеджменту, нормативне, методичне й експертне забезпечення процесів приватизації агропромислових підприємств із змішаною формою власності. Брав активну участь у підготовці пакету нормативно-правових документів та рекомендацій з фінансової санації підприємств АПК і реорганізації колективних сільськогосподарських підприємств.

Учений розробив понад 50 законодавчо-нормативних актів держави, методичних і практичних документів, а також низку інвестиційних проектів, широко впроваджених у виробництво й державне управління. Він координатор

наукових досліджень у системі НААН України з проб леми інвестицій, викладач навчальних дисциплін «Інвестиційний менеджмент», «Управління фінансовою санацією підприємств» і «Управління якістю в корпорації».

Під керівництвом М.І. Кісіля захищено 17 кандидатських дисертацій. Автор понад 320 наукових праць, зокрема 15 монографій, 60 методик, рекомендацій, методичних рекомендацій, довідників, навчальних видань.

**75 років від дня народження
КРИВОРУЧКА АНАТОЛІЯ ТИХОНОВИЧА
(1947–2014)**

Кандидат сільськогосподарських наук, Герой України, заслужений працівник сільського господарства України

Народився 12 лютого 1947 р. у с. Базаліївка Чугуївського району Харківської області. Після закінчення Карачівського сільськогосподарського технікуму Харківської області в 1967 р. працював головним агрономом колгоспу імені Леніна Сахновщинського району. У 1967–1968 рр. служив у Радянській Армії, а після звільнення все своє життя поєднав із працею у сільському господарстві. У 1969–1977 рр. працював агрономом в колгоспі «Новий шлях» Борівського району Харківської області. У 1977 р. Анатолій Тихонович обраний головою колгоспу «Новий шлях». Із лютого 2000 р. – директор реформованого господарства СТОВ «Агрофірма «Новий шлях».

За направленням правління колгоспу «Новий шлях» протягом 1972–1977 рр. навчався в Харківському сільськогосподарському інституті ім. В.В. Докучаєва на заочному відділенні за спеціальністю «Агрономія», отримав диплом ученого агронома.

Анатолій Тихонович працював головою ради Союзу сільськогосподарських підприємств Харківської області, дійсний член Інженерної академії України (1996), почесний професор бізнесу (1997), академік Міжнародної інженерної академії (2002). Обирався депутатом Харківської обласної та Борівської районної рад. За визначні особисті заслуги перед Українською державою в розвитку сільського господарства, впровадження сучасних форм господарювання указом Президента України від 18 березня 2002 р.

А.Т. Криворучку присвоєно звання Героя України з врученням ордена Держави. Має звання «Заслужений працівник сільського господарства України», нагороджений орденом Преподобного Нестора Літописця та медаллю «2000 років Різдва Христового». Анатолій Тихонович був членом наглядової ради ХНАУ, частим гостем у колективі, зустрічався з викладачами та студентами, щедро ділився з ними своїм життєвим та виробничим досвідом.

Агрофірма «Новий шлях» є навчально-виробничою базою для практичної підготовки майбутніх фахівців агропромислового комплексу.

**75 років від дня народження
КУЛЄШОВА АНАТОЛІЯ ВОЛОДИМИРОВИЧА
(нар. 1947 р.)**

*Фахівець у галузі захисту рослин, професор ХНАУ
ім. В.В. Докучаєва*

Народився у 1947 р. У 1965 р. вступив на факультет захисту рослин Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва. У 1970 р. після закінчення інституту був направлений працювати за фахом у Єланецький район Миколаївської області начальником районної станції захисту рослин.

У 1971 р. після демобілізації із армії почав працювати у службі захисту рослин агрономом-фітопатологом Харківського пункту сигналізації і прогнозу, із 1973 р. призначений завідувачем цього пункту. Протягом 1979–1982 рр. очолював обласну лабораторію діагностики і прогнозів Харківської області. У 1982 р. прийнятий на посаду асистента кафедри фітопатології. У 1983 р. поступив до заочної аспірантури Інституту овочівництва і баштанництва НААНУ і розпочав дослідження на тему «Макроспориоз томата, розробка мер захисту от него в Восточной Лесостепи Украины» і в 1990 р. захистив кандидатську дисертацію. Із 1993 р. – доцент кафедри фітопатології. Основна спеціалізація як викладача пов'язана із дисциплінами «Прогноз шкідливих організмів» та «Фітосанітарний моніторинг».

А.В. Кулешовим опубліковано понад 130 наукових і науково-методичних праць, зокрема чотири практикуми і три навчальних посібника з грифом Мінагрополітики України.

У 2014 р. рішенням ученої ради ХНАУ ім. В.В. Докучаєва йому присвоєно звання професора університету. Виконував громадську роботу: член профбюро, голова профбюро факультету захисту рослин, член профкому ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, голова комісії по роботі з дітьми. Тривалий час очолював спортклуб університету.

За досягнуті успіхи під час роботи у службі захисту рослин А.В. Кулешова нагороджено відзнакою «Бронзова медаль ВДНГ», за результатами роботи в ХНАУ ім. В.В. Докучаєва – «Відмінник освіти» II ступеня, грамотами профкому й університету.

**75 років від дня народження
ЛИТВИНЕНКА МИКОЛИ АНТОНОВИЧА
(нар. 1947 р.)**

*Видатний учений, заслужений працівник
сільськогосподарського виробництва, академік НААН
України*

Народився 1 січня 1947 р. у с. Духовничому Сумської області.

Науково-дослідною роботою М.А. Литвиненко почав займатися під час навчання у Харківському сільськогосподарському інституті ім. В.В. Докучаєва, який закінчив у 1971 р. Наукова робота з написання кандидатської дисертації виконана в Селекційно-генетичному інституті (м. Одеса) і була пов'язана з вивченням мутаційної мінливості сортів та гібридів озимої м'якої пшениці під впливом хімічних мутагенів. У результаті було створено два сорти пшениці – Кормова 30 і Селена, а також напрацьовані оригінальні мутанти, що послуговували цінним вихідним матеріалом для подальшої селекційної роботи. У 1975 р. Микола Антонович успішно захистив дисертацію і отримав учений ступінь кандидата сільськогосподарських наук.

Після закінчення аспірантури (1974) М.А. Литвиненко працював над створенням сортів озимої м'якої пшениці інтенсивного типу для степової зони України. Із 1986 р. – завідувач відділу Селекційно-генетичного інституту, а з 1993 р. – заступник директора з наукової роботи. За цей період було створено продуктивні, зимостійкі і посухостійкі сорти пшениці, що вирощувалися на площі 1,0–1,5 млн га щороку.

Основним напрямом селекції озимої пшениці, на якому зосередився учений, є створення високопродуктивних сортів з високими показниками адаптивних властивостей. Він розробив теорію поетапної селекції на підвищення врожайності, якості зерна, адаптивного потенціалу сортів. Було використано різні генетичні джерела короткостеблості та інших ознак, розроблено морфо- і фізіологічні моделі сортів, створено ряд сортів озимої пшениці з поступовим удосконаленням комплексу господарсько-цінних і біологічно цінних ознак та властивостей. Найбільшого поширення в сільськогосподарському виробництві набули сорти Юннат одеський, Українка одеська, Федорівна, Фантазія одеська. Сорт Альбатрос одеський посідає перше місце за посівною площею, що лише в Україні досягає 1,5–2.0 млн га щороку.

Науковець М.А. Литвиненко розробив і запатентував три методи селекції, що дають змогу ефективніше виконувати селекційну роботу. Ним опубліковано понад 100 наукових праць. Із 2002 р. – академік НААН України.

Микола Антонович – лауреат Державної премії України (1997). За тісний зв'язок з виробництвом, створення і впровадження високопродуктивних сортів

озимої пшениці йому присвоєно звання заслуженого працівника сільськогосподарського виробництва України (1993).

**75 років від дня народження
ПОЛИВ'ЯНОГО АНАТОЛІЯ МИХАЙЛОВИЧА
(нар. 1947 р.)**

*Кандидат сільськогосподарських наук, професор
ХНАУ ім. В.В. Докучаєва*

Народився у 1947 р. у с. Залиман Балаклійського району Харківської області. Закінчив факультет захисту рослин ХСГІ ім. В.В. Докучаєва (1974). Із 1974 до 1980 рр. працював керівником відділу радгоспу «3-й вирішальний» Зміївського району Харківської області. Із 1980 р. працює в ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Обіймав посади завідувача практики у навчальному відділі ХНАУ, викладача кафедри фітопатології за сумісництвом, потім – доцента, професора університету. У 1989 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Захист ячменю від гельмінтоспориозних плямистостей в Лісостепу України».

Упродовж 2002–2015 рр. обіймав посаду декана факультету лісового господарства. Із червня 2015 р. – доцент кафедри лісових культур і меліорацій. Для лісової галузі України на факультеті лісового господарства за його участі було підготовлено більше 700 спеціалістів стаціонарної форми навчання та понад 600 – заочної форми навчання. Відновлено проходження практик студентами факультету лісового господарства у навчальному господарстві «Скрипайвське НДЛГ». Відкрито кафедру садово-паркового господарства. Факультет лісового господарства у 2015 р. успішно пройшов акредитацію Міністерства освіти і науки України.

Успішно працював на виборних посадах: депутатом районної ради Харківського району (1990–1998), депутатом Роганської селищної ради (2011–2015).

Учений є автором понад 40 наукових публікацій, методичних розробок. За активну професійну і громадську діяльність нагороджений трудовою відзнакою «Знак Пошани», багатьма почесними грамотами Міністерства аграрної політики України, грамотами адміністрації Харківської області та району, університету та профкому.

**70 років від дня народження
БОНДАРА ОЛЕКСАНДРА ІВАНОВИЧА
(нар. 1952 р.)**

Доктор сільськогосподарських наук, професор, член-кореспондент УААН

Народився 27 червня 1957 р. у м. Харкові. Закінчив з відзнакою Харківський сільськогосподарський інститут ім. В.В. Докучаєва за спеціальністю «агрохімія та ґрунтознавство». Трудову діяльність розпочав у 1979 р. в Українському науково-дослідному інституті ґрунтознавства і агрохімії (м. Харків). Працював завідувачем лабораторії, заступником директора Поліської філії УНДІГА.

Із 1996 р. обіймав такі керівні посади: директора Поліського регіонального науково-виробничого центру екологічного та аерокосмічного моніторингу «Полісся» (ДНВЦ «Полісся»), директора Волинського державного наукового і інформаційного центру НАНУ і Мінприроди України в Луцьку, в. о. директора Науково-технологічного центру «Таско-Екос». Із 2003 р. – ректор Державного екологічного інституту Мінприроди України (нині – Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління).

Наукова діяльність О.І. Бондара включає: дослідження закономірностей та пріоритетних напрямів сталого розвитку країни, питання охорони та раціонального використання природних ресурсів, розвитку формування регіональної системи моніторингу довкілля, упровадження екологічного менеджменту, екологічної стандартизації та сертифікації в Україні.

У 1986 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Особливості ґрунтоутворення і окультурення осушених ґрунтів мілководь Кременчуцького водосховища». У 1996 р. захистив докторську дисертацію на тему «Агроекологічні основи оцінки, охорони і управління продуктивністю гігроморфних ґрунтів Полісся України». 19 лютого 2004 р. ученому присвоєно вчене звання професора.

Олександр Іванович брав активну участь у розробці та впровадженні перспективних автоматизованих систем дистанційного зондування землі із застосуванням космічних технологій, був керівником понад 70 науково-дослідних тематик. За результатами наукових досліджень має дев'ять авторських свідоцтв та патентів, є автором близько 115 наукових праць, серед яких 16 підручників і навчальних посібників, методичні рекомендації та довідникові видання.

На посаді ректора О.І. Бондар започаткував розвиток нових напрямів діяльності навчального закладу відповідно до основних пріоритетів розвитку сучасної екологічної науки, завдань природоохоронної галузі та Мінприроди

України. У Державній екологічній академії створено: кафедру екологічного аудиту, Центр екологічної сертифікації, Центр індустріальної екології та чистих технологій, реорганізовано й відновлено роботу ТК 82 «Охорона навколишнього природного середовища України». Під його керівництвом здійснюються науково-дослідні роботи і розробка науково-методичного забезпечення навчального процесу, зокрема для дистанційних технологій, з актуальних питань природоохоронної галузі.

Олександр Іванович є ініціатором створення Центру військової екології Міноборони і технопарку «УкрІнфоТех»; засновником і науковим консультантом благодійного екологічного фонду «Екологічна Україна»; науковим консультантом з питань екологічної безпеки Міноборони України; членом Національної спілки журналістів України. На громадських засадах є головним редактором науково-популярного журналу «Екологічний вісник», головою наукової ради Всеукраїнської екологічної ліги.

У 2007 р. О.І. Бондара обрано членом-кореспондентом УААН Відділення землеробства, меліорації та механізації. Йому присвоєно звання заслуженого діяча науки і техніки України (2007). Нагороджений нагрудним знаком Міносвіти і науки України «Петро Могила» (2007), почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2011).

**70 років від дня народження
КАЛЮЖНОГО МИКОЛИ НИКИФОРОВИЧА
(нар. 1952 р.)**

*Державний службовець четвертого рангу, ек-
заступник голови Державного агентства земельних
ресурсів України*

Народився в 1952 р. у с. Калюжному Лебединського району Сумської області в сім'ї хліборобів. Після закінчення Лебединської середньої школи більше року працював у колгоспі. Вступив до Харківського сільськогосподарського інституту, який успішно закінчив у 1975 р. за спеціальністю «землевпорядкування».

Працював старшим інженером-землевпорядником у Донецькому філіалі інституту Укрземпроект. Після служби в армії з 1975 р. працював інженером, керівником групи, провідним спеціалістом. У 1991 р. очолив управління землевпорядкування та землеустрою Донецького міськвиконкому. Із лютого 1995 р. обіймав посаду начальника Донецького обласного управління земельних ресурсів. Із березня 2004 р. у різні роки Микола Никифорович працював начальником Департаменту Міністерства аграрної політики України, головою ради Асоціації «Земельна спілка України», першим заступником

голови Державного комітету України з земельних ресурсів, із грудня 2010 р. – заступником голови Державного агентства земельних ресурсів України.

М.Н. Калюжного нагороджено почесною грамотою Кабінету Міністрів України, йому присвоєно звання «Почесний землевпорядник України».

**70 років від дня народження
МАРКІНА ОЛЕКСАНДРА МИКОЛАЙОВИЧА
(нар. 1952 р.)**

*Директор Запорізького обласного державного
проектно-технологічного центру охорони родючості
грунтів і якості продукції*

Народився 11 березня 1952 р. у с. Подове Новотроїцького району Херсонської області. У 1979 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут ім.

В.В. Докучаєва за спеціальністю «агрохімія та ґрунтознавство» й отримав кваліфікацію вченого агронома.

Трудову діяльність Олександр Миколайович розпочав із 1971 р., працюючи на посаді ґрунтознавця оперативної групи Запорізької зональної агрохімічної лабораторії. У 1982 р. був переведений на посаду керівника групи районних агрохіміків. Із 1994 р. очолював відділ агрохімічних досліджень лабораторії. Із 1996 р. до сьогодні є директором Запорізького центру «Облдержродючість».

О.М. Маркін веде такі науково-дослідні програми: агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення; моніторинг ґрунтів і рослин у мережі спостережень на моніторингових ділянках; моніторинг поверхневих вод сільськогосподарського використання; розроблення проектно-кошторисної та технологічної документації з ефективного застосування агрохіміків; якість рослинницької продукції, у тому числі кормів і добрив.

**70 років від дня народження
МЕШКОВОЇ ВАЛЕНТИНИ ЛЬВІВНИ
(нар. 1952 р.)**

*Доктор сільськогосподарських наук, академік
Лісівничої академії наук України*

Народилася 7 жовтня 1952 р. у м. Харкові в родині медиків. Закінчила Харківський державний університет імені Горького з відзнакою за спеціальністю «зоологія»

(1974). Того ж року вступила до аспірантури в Український НДІ лісового господарства та агролісомеліорації імені Г.М. Висоцького (УкрНДІЛГА). У 1981 р. захистила дисертацію у ВІЗРі (Ленінград) і одержала науковий ступінь кандидата біологічних наук за спеціальністю «ентомологія». У 1987 р. одержала вчене звання старшого наукового співробітника.

Доктор сільськогосподарських наук з 2004 р. Дисертацію захистила у Національному аграрному університеті (Київ). Є академіком Лісівничої академії наук України з 2004 р. Після закінчення аспірантури працювала в УкрНДІЛГА на посадах молодшого (1978–1984), старшого (1984–1994), провідного (1994–2004) наукового співробітника, першого заступника директора з наукової роботи (2004–2010), завідувача лабораторії захисту лісу з 2010 р. і донині.

Із 2004 р. працює на посаді професора кафедри зоології та ентомології ім. Б.М. Литвинова ХНАУ ім. В.В. Докучаєва за сумісництвом. Викладає курси з дисциплін «Екологічне прогнозування», «Прогностичне моделювання», «Комп'ютерні технології в захисті рослин». Є заступником голови спеціалізованої вченої ради К 64.828.01 при Українському науково-дослідному інституті лісового господарства та агролісомеліорації імені Г.М. Висоцького.

Науковиця досліджує віруні епізоотії лісових комах. Вона запропонувала класифікацію комах за сезонним розвитком. Обґрунтувала фенологічну теорію динаміки чисельності. Побудувала схему стратегічного, тактичного й оперативного прогнозування масових розмножень. Досліджує вплив змін клімату і лісогосподарської діяльності на поширення осередків шкідників лісу, у тому числі на згарищах, поширення та шкідливість стовбурових кома

Розробки Валентини Львівни включено до нормативних документів лісової галузі, зокрема у «Рекомендації з ведення лісового господарства в умовах радіоактивного забруднення» (2008), «Настанови з ведення господарства в Нижньодніпровських лісах» (2008). Опублікувала 380 наукових праць, зокрема дві монографії, два навчальних посібники. Має один патент. Підготувала одинадцять кандидатів наук, Є керівником Східного відділення лісівничої академії наук України, головою редколегій видань «Вісті Харківського ентомологічного товариства» та «Лісівництво і агролісомеліорація», членом редколегій «Український ентомологічний журнал» та Вісник ХНАУ (Серія «Ентомологія та фітопатологія»), головою секції Лісознавство Харківського відділення МАН. Нагороджена іменним годинником Держкомітету лісового господарства України (2002), нагрудним знаком «Відмінник лісового господарства України» Держкомітету лісового господарства України (2007).

**70 років від дня народження
МОРГУНОВА ВОЛОДИМИРА ВАСИЛЬОВИЧА
(нар. 1952 р.)**

Фахівець у галузі ґрунтознавства

Народився 29 січня 1952 р. У 1974 р. закінчив з відзнакою Харківський сільськогосподарський інститут ім. В.В. Докучаєва і з березня цього ж року був зарахований до штату Донецької зональної агрохімлабораторії на посаду агронома-агрохіміка Тельманівського району. Із 1974 до 1975 рр. – служба у лавах Радянської Армії. У червні 1975 р. повернувся до підприємства на посаду керівника групи районних агрохіміків. У січні 1981 р. – завідувач відділу агрохімічного обстеження ґрунтів. Із 1985 р. – начальник відділу проектно-технологічної документації і охорони родючості. Із 2000 р. – головний інженер-ґрунтознавець, із серпня 2009 р. і до сьогодні – директор Донецького центру «Облдержродючість».

За час роботи В.В. Моргунов зарекомендував себе висококваліфікованим фахівцем, талановитим організатором, професіоналом своєї справи. Має великий досвід роботи у сфері збереження та відтворення родючості ґрунтів. Зробив вагомий внесок в укріплення агрохімічного обслуговування господарств області, у поліпшення забезпеченості сільськогосподарських товаровиробників області мінеральними добривами та високоефективного їх використання. Він безпосередньо брав участь у розробці регіональної та державної програм «Охорони родючості ґрунтів 2005–2015 рр.» та інших регіональних програм.

Володимир Васильович проводить значну роботу щодо зміцнення агрохімічної служби області, підняття її авторитету і значимості, розширення досліджень у сфері охорони родючості ґрунтів, високоефективного використання земельних ресурсів та науково обґрунтованого використання органічних і мінеральних добрив. Виступає з доповідями на районних, обласних семінарах і нарадах, по телебаченню з питань збереження та підвищення родючості ґрунтів області. Бере активну участь у науково-дослідних роботах. Опублікував більше 20 статей у наукових виданнях. За багаторічну сумлінну працю, високий професіоналізм, вагомий особистий внесок у розвиток агропромислового комплексу області В.В. Моргунов неодноразово нагороджувався грамотами обласного управління агропромислового розвитку, Центрдержродючості, Міністерства аграрної політики України.

**70 років від дня народження
РАКІТІНОЇ ОЛЬГИ МИХАЙЛІВНИ
(нар. 1952 р.)**

Фахівець у галузі економіки

У 1974 р. закінчила економічний факультет ХСГІ ім. В.В. Докучаєва. Трудову діяльність розпочала в статистичному управлінні Харківської області (нині Головне управління статистики у Харківській області – територіальний орган Державного комітету статистики України), де працювала спочатку економістом у відділі статистики сільського господарства, потім – старшим економістом. У 1979 р. її призначено начальником цього відділу, у 1986 р. – начальником відділу переписів та обстежень населення, а в 1994 р. – заступником начальника управління.

За керівництва О.М. Ракітіної очолюваний нею підрозділ здійснює поточне управління роботою відділів статистики сільського господарства та навколишнього середовища, населення, соціальних послуг, нефінансових послуг та управлінь (відділів, секторів) статистики у районах області.

Має державні нагороди: медаль «За трудову доблесть» – за успішну підготовку і проведення в області Всесоюзного перепису населення (1989), орден княгині Ольги III ступеня – за успішну підготовку і проведення в області першого Всесоюзного перепису населення (2001). Нагороджена почесною відзнакою голови Харківської обласної державної адміністрації «За рекордний урожай 2008 року».

**70 років від дня народження
СКРИЛЬНИКА ЄВГЕНА ВОЛОДИМИРОВИЧА
(нар. 1952 р.)**

Доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився 14 вересня 1952 р. у м. Новокузнецьку Кемеровської області (Росія). Закінчив у 1975 р. ґрунтово-агрохімічний факультет Харківського сільськогосподарського інституту імені В.В. Докучаєва. Із 1975 р. працює у Національному науковому центрі «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського» на посадах інженера різних категорій (1975–1981), молодшого наукового співробітника (1981–1988).

У 1985 р. Євген Володимирович захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю «агрохімія» на тему «Эффектив применения продуктов биологической переработки свиного навоза в Левобережной Лесостепи УССР», яка була виконана достроково під час навчання в аспірантурі.

Із 1988 р. Є.В. Скрильник – старший науковий співробітник. Із 1992 р. і до теперішнього часу – завідувач лабораторії органічних добрив і гумусу, яка атестована на проведення вимірювань протягом 2002–2013 рр. у сфері та поза сферою поширення державного метрологічного нагляду. У 2012 р. захистив докторську дисертацію на тему «Теоретичне та технологічне обґрунтування виробництва і застосування органічних та органо-мінеральних добрив» й отримав науковий ступінь доктора сільськогосподарських наук.

Наукова діяльність Євгена Володимировича присвячена розробленню наукових основ щодо оцінювання агрохімічної та енергетичної характеристик місцевої сировини різного походження і технології її переробки на органічні та органо-мінеральні добрива з підготовкою нормативно-технічної документації для проходження державної реєстрації у відповідних відомствах України, науково-технологічних підходів до застосування нових добрив для відтворення еколого-енергетичного стану ґрунтів. Учений вніс істотний вклад у вивчення закономірностей трансформації органічної речовини ґрунтів різного генезису під впливом сучасних агротехнологій і розробку методів управління трансформацією гумусового стану та енергопотенціалом ґрунтів за агрогенним впливом різної інтенсивності.

Передові технології у землеробстві та інші наукові досягнення, які розроблені під науковим керівництвом С.В. Скрильника, широко впроваджуються у сільськогосподарському виробництві, включені в рекомендації, програми, концепції, довідники, монографії і нормативно-технічну документацію (ДСТУ, технічні умови, технологічні регламенти). Він опублікував понад 190 наукових робіт, має 11 патентів. Активно проводить роботу з пропаганди наукових розробок (публікації, лекції, консультації, виставки).

Професор Є.В. Скрильник активно займається підготовкою пропозицій щодо удосконалення ґрунтоохоронного та екологічного законодавств, співпрацює з відповідними установами Міністерства аграрної політики та продовольства України, Міністерства охорони навколишнього природного середовища України. У науковій роботі підтримує тісні зв'язки з ученими Білорусі, Росії, Латвії, Азербайджану, Естонії, Італії. Подовжує активну науково-дослідну, педагогічну (науковий керівник аспірантів) і експертну діяльність.

**70 років від дня народження
СЛАУТИ ВІКТОРА АНДРІЙОВИЧА
(нар. 1952 р.)**

*Кандидат економічних наук, заслужений
працівник сільського господарства України*

Народився 2 січня 1952 р. у с. Закітному Краснолиманського району Донецької області. Закінчив агрономічний факультет ХСГІ ім. В.В. Докучаєва (1973). Після служби в Радянській Армії працював на відповідальних посадах, які вимагали максимальної самовіддачі, вимогливості до себе: головним агрономом колгоспу імені Жданова, головою правління колгоспу «Росія» Краснолиманського району Донецької області, другим секретарем Краснолиманського міськкому КПУ, головою виконкому райради у цьому ж районі. Із 1988 р. працював заступником, першим заступником голови агропромислового комітету Донецької області, першим заступником голови виконкому Донецької обласної ради народних депутатів, заступником голови Донецької обласної державної адміністрації. Із 1994 р. обіймав посаду генерального директора Донецького виробничого об'єднання «Елеваторзернопром».

У 2000 р. Віктор Андрійович захистив кандидатську дисертацію на тему «Економічні проблеми розвитку зернового господарства області: ефективність, сталість, циклічність (на матеріалах Донецької області)». Одна з головних ідей цього дослідження полягає у тому, що тенденції та напрями розвитку зернового господарства визначаються як закономірностями розвитку галузі у цілому, так і її регіональними особливостями. Указано напрями вирішення основних проблем зернового господарства стосовно умов Донецької області – значне підвищення рівня задоволення потреб у зерні, а також стійкості й ефективності його виробництва.

Із 2002 р. В.А. Слаута – народний депутат України; міністр аграрної політики України (2004), віце-прем'єр-міністр України (2007, 2010). Відзначений державними нагородами.

**70 років від дня народження
ТУРЕНКА ВОЛОДИМИРА ПЕТРОВИЧА
(нар. 1952 р.)**

*Доктор сільськогосподарських наук, професор,
член-кореспондент МАНЕБ*

Народився у 1952 р. У 1977 р. з відзнакою закінчив факультет захисту рослин ХСПІ ім. В.В. Докучаєва. Науковий напрям досліджень – «Розробка інтегрованої системи захисту насінневої люцени від інфекційних хвороб». З цієї теми у 2006 р. В.П. Туренко захистив докторську дисертацію. Є співавтором наукової розробки «Прийоми вирощування та захисту насінневої люцерни при екологічно орієнтованій системі землеробства «No-Till» у Центральному Степу України», яка затверджена Міністерством аграрної політики України і рекомендована для впровадження в Україні. Автор раціоналізаторського винаходу «Висіваючий диск для посіву насіння люцерни».

З наукової тематики захищено 127 дипломних та 31 магістерська робота. Підготовлено трьох кандидатів наук. В.П. Туренко є співавтором підручника «Фітофармакологія» і трьох навчальних посібників, виданих під грифом Мінагрополітики України. Має 162 науково-методичні праці, зокрема 119 наукових, з яких 43 – у фахових виданнях, 25 – навчально-методичного характеру.

Володимир Петрович зробив значний внесок у створення і розвиток наукової бази, наукових шкіл факультету, служби захисту рослин України. У 2000 р. під його керівництвом відкрито перший комп'ютерний клас на факультеті. Він є співавтором відкритого у 2009 р. напряму підготовки 6.090105 «захист рослин», освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» Міністерства освіти і науки України та галузевих стандартів ОПП і ОКХ.

Протягом 1992–2008 рр. працював деканом факультету захисту рослин ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Брав активну участь у створенні першого в Україні науково-дослідного інституту фітосанітарного моніторингу (1999), в якому вчені факультету впроваджують свої наукові розробки в навчальний процес та сільськогосподарське виробництво. У 2007 р. він був обраний ученою радою університету директором цього інституту, у 2008 р. – на посаду завідувача кафедри фітопатології.

Професор В.П. Туренко – голова спеціалізованої вченої ради К 64.803.02 на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальностями: 06.01.11 – «фітопатологія» і 06.01.03 – «агрогрунтознавство і агрофізика». Також він є головним редактором «Вісника Харківського національного аграрного університету імені В.В. Докучаєва», серії

«Фітопатологія та ентомологія». Із 2011 р. – член експертної ради із сільського господарства при Державній акредитаційній комісії України. Нагороджений трудовою відзнакою «Знак Пошани» та подякою Міністерства аграрної політики України (2005, 2006). Дипломант у номінації «Декан факультету» в конкурсі «Вища школа Харківщини – кращі імена» (2003).

**65 років від дня народження
ПОПОВА СЕРГІЯ ІВАНОВИЧА
(нар. 1957 р.)**

Доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився 25 січня 1957 р. у сел. Чутове Чутівського району Полтавської області. У 1983 р. закінчив агрономічний факультет Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва. Із 1983 до 1996 рр. працював в Українському науково-дослідному інституті рослинництва, селекції і генетики імені В.Я. Юр'єва старшим лаборантом, молодшим науковим співробітником лабораторії розвитку і насінневої продуктивності рослин. У лютому 1995 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Рост, развитие и семенная продуктивность гороха и сои в зависимости от действия регуляторов роста в условиях Восточной Лесостепи Украины». Протягом 1996–1998 рр. – старший науковий співробітник лабораторії насінництва і насіннезнавства; 1998–2004 рр. – завідувач лабораторії рослинництва. У 2001–2004 рр. – заступник директора з наукової роботи по забезпеченню агропромислового виробництва та заступник керівника Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області. У 2001 р. йому присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника, у 2008 р. – вчене звання доцента.

Із січня 2004 р. до березня 2005 р. – начальник головного управління сільського господарства і продовольства Харківської облдержадміністрації. У 2005–2011 рр. – доцент кафедри рослинництва Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Із 2011 р. – заступник директора з інноваційно-інвестиційного розвитку ІР імені В.Я. Юр'єва НААН; за сумісництвом – доцент кафедри рослинництва Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. У 2012–2014 рр. – директор ІР імені В.Я. Юр'єва НААН, із 2014 р. – заступник директора з наукової роботи з інноваційно-інвестиційного розвитку. У вересні 2013 р. в Інституті сільського господарства Степу (м. Дніпропетровськ) С.І. Попов захистив докторську дисертацію на тему «Агроекологічне обґрунтування технології вирощування пшениці м'якої озимої в зоні недостатнього та нестійкого зволоження» за спеціальністю 06.01.09 – рослинництво. Із 2014 р. за сумісництвом працює

професором кафедри рослинництва Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва.

У червні 2015 р. рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України йому присвоєно вчене звання професора. Основними напрямками наукової діяльності професора є рослинництво, адаптивний потенціал сільськогосподарських культур, розробка ресурсозберігаючих, екологічно безпечних технологій вирощування зернових, зернобобових, олійних і круп'яних культур; обґрунтування агробіологічних основ одержання високої врожайності та якості зерна пшениці озимої та ярої за різного рівня ресурсного забезпечення; інноваційні технології в рослинництві.

Учений автор 296 публікацій, із них 204 наукових і 92 навчально-методичного характеру, п'ять навчальних посібників, чотирьох патентів. Сергій Іванович є членом редакційної ради фахових наукових видань «Зерно і хліб» і «Вісник центру наукового забезпечення АПВ Харківської області», спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських і докторських дисертацій ІР імені В.Я. Юр'єва НААН. Нагороджений Почесними грамотами Харківської обласної держадміністрації, НААН України, Міністерства аграрної політики та продовольства України.

**65 років від дня народження
ГЕРМАН ЛЮДМИЛИ ВОЛОДИМИРІВНИ
(нар. 1957 р.)**

*Кандидат філологічних наук, професор
університету*

Народилася 11 березня 1957 р. у с. Хухра Охтирського району Сумської області. У 1979 р. закінчила факультет іноземних мов Харківського державного університету імені О.М. Горького (нині – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна).

Працює на кафедрі іноземних мов ХНАУ ім. В.В. Докучаєва з 1980 р. на посадах лаборанта, старшого лаборанта, викладача. Із 1986 до 1988 рр. навчалася в аспірантурі при Київському державному інституті іноземних мов (нині – Київський національний лінгвістичний університет). Успішно захистивши кандидатську дисертацію на тему «Новозеландські флористичні назви в ономазіологічному аспекті», повернулася до університету на посаду доцента. Викладає англійську та латинську мови. У 1991 р. отримала вчене звання доцента і очолила кафедру іноземних мов. Із 2016 р. очолює кафедру мовних дисциплін.

Л.В. Герман активно й успішно займається науковою роботою. Вона є автором 129 публікацій, із них 47 навчальних посібників і методичних вказівок і 82 наукові праці. Головний напрям її наукових інтересів – «Формування

новозеландської англомовної картини світу». Проводить заняття з іноземної мови для аспірантів і здобувачів, приймає кандидатські іспити. Серед методичних праць Людмили Володимирівни – шість з грифом МАП (з них дві видано одноосібно). Посібники з грифом МАП були представлені на експозиціях ХНАУ ім. В.В. Докучаєва на декількох міжнародних виставках (отримана подяка від МАП). Очолювала ДЕК у Запорізькому національному університеті (факультет іноземної філології) та виступала офіційним опонентом із захисту кандидатських дисертацій. У 2008 р. Л.В. Герман присвоєно звання професора університету, нагороджена трудовою відзнакою «Знак Пошани».

**60 років від дня народження
КАЛАШНІКОВОЇ ТЕТЯНИ ВІКТОРІВНИ
(нар. 1962 р.)**

доктор економічних наук, професор

Народилася 6 листопада 1962 р. у м. Готвальд Зміївського району Харківської області. У 1980–1984 рр. навчалася у Харківському сільськогосподарському інституті ім. В.В. Докучаєва, де здобула диплом з відзнакою економіста з бухгалтерського обліку у сільському господарстві. Із 1984 р. Тетяна Вікторівна працює у Харківському сільськогосподарському інституті ім. В.В. Докучаєва. У 2001 р. захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук на тему «Економічна динаміка та механізм відтворення в сільському господарстві». У 2003 р. присвоєно вчене звання доцента кафедри фінансів і кредиту. Після закінчення докторантури ХНАУ, у 2016 р. за результатами досліджень успішно захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук на тему «Теоретико-методологічні та практичні засади державної підтримки розвитку аграрного сектора України» в Миколаївському національному аграрному університеті. Із 2016 р. є професором кафедри фінансів Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва.

За результатами наукових досліджень у сфері державного регулювання та державної підтримки аграрного сектора, фінансово-кредитного забезпечення аграрних підприємств опубліковано понад 95 наукових праць, зокрема одна одноосібна і три колективні монографії, 37 статей в наукових фахових виданнях України, закордонні публікації в Російській Федерації, Польщі, США, Чехії, Болгарії. Практичне застосування наукових розробок підтверджено Департаментом економічного розвитку аграрного ринку Міністерства аграрної політики та продовольства України, Харківською та Сумською філіями НАК «Украгролізинг», Департаментом агропромислового розвитку Харківської облдержадміністрації. Науковиця є автором одного та співавтором двох

навчальних посібників, що мають Гриф МОН України та Міністерства аграрної політики та продовольства України.

У 2003–2008 рр. Тетяна Вікторівна була заступником декана факультету обліку і фінансів, членом ради факультету, членом методичної комісії факультету. Із 2012 р. є секретарем спеціалізованої вченої ради К 64.803.01 із захисту кандидатських дисертацій за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Професорка Т.В. Калашнікова є членом Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників; член федерації аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України. Нагороджена Почесною грамотою Міністерства аграрної політики України.

**55 років від дня народження
КОЛУПАЄВА ЮРІЯ ЄВГЕНОВИЧА
(нар. 1967 р.)**

Доктор біологічних наук, професор

Народився у 1967 р. Закінчив факультет агрохімії і ґрунтознавства Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва (1988). У 1992 р. в Інституті фізіології рослин Російської АН (Москва) захистив дисертацію «Стресіндуковані зміни активності інвезази і перетворення розчинних вуглеводів у злакових рослин: можливі причини та фізіологічна роль» на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук. У 2008 р. в Інституті фізіології рослин і генетики НАН України (Київ) захистив дисертацію «Фізіолого-біохімічні механізми формування адаптивних реакцій рослин: роль активних форм кисню та іонів кальцію» зі спеціальності 03.00.12 «фізіологія рослин» на здобуття наукового ступеня доктора біологічних наук.

Із 1989 р. і до тепер працює у Харківському національному аграрному університеті, де пройшов шлях від молодшого наукового співробітника до професора, завідувача кафедри.

Ю.Є. Колупаєв – спеціаліст у галузі фізіології стресу й адаптації рослин. Одним із перших в Україні почав дослідження ролі сигнальних посередників у формуванні адаптивних реакцій рослин. Сформулював концепцію взаємодії активних форм кисню та іонів кальцію як посередників у процесах запуску адаптивних реакцій рослин. Нині вчений з учнями досліджує функції оксиду азоту, жасминової кислоти і брасиностероїдів в адаптації рослин до дії абіотичних стресорів.

За ініціативи Юрія Євгеновича у Харківському національному аграрному університеті створено Міжкафедральну науково-дослідну лабораторію фізіології і біохімії стресу рослин, на кафедрі ботаніки і фізіології рослин відкрито аспірантуру і докторантуру зі спеціальності «фізіологія рослин».

Професор Ю.Є. Колупаєв – заступник головного редактора журналу «Вісник Харківського національного аграрного університету», серія «Біологія»; член спеціалізованої ученої ради Д 26.212.01 із захисту докторських і кандидатських дисертацій при Інституті фізіології рослин і генетики НАН України (Київ) та спеціалізованої ученої ради К 64.803.02 із захисту кандидатських дисертацій при ХНАУ імені В. В. Докучаєва.

Науковець автор близько 300 наукових і науково-методичних праць, зокрема двох монографій та понад 20 статей у зарубіжних (англомовних) журналах.

**50 років від дня народження
СИРОГО ІГОРА МИКОЛАЙОВИЧА
(нар. 1972 р.)**

Народився 8 жовтня 1972 р. у м. Харкові. У 1990–1995 рр. навчався на економічному факультеті Харківського державного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. На четвертому курсі пройшов програму навчання за обміном в Auburn University (США). У 1994–1995 рр. – заступник інвестиційного менеджера у компанії «Агропромінвест». У 1995–1997 рр. – менеджер з кредитів у Western NIS Enterprise Fund (Київ). У 1999 р. отримав ступінь магістра управління бізнесом (MBA) в Cornell University (США). Член Асоціації дипломованих бухгалтерів (ACCA), сертифікований фінансовий аналітик (CFA). У 1999–2002 рр. – старший консультант Price Water house Coopers (Київ). У 2002–2006 рр. – старший менеджер ЗАТ «System Capital Management» (Донецьк). У 2006–2013 рр. – генеральний директор ТОВ «МЕТІНВЕСТ ХОЛДІНГ» (Донецьк). Із 2013 р. і до сьогодні – виконавчий директор АТ «System Capital Management» (Донецьк).

Ігор Миколайович автор концепції розвитку гірничо-металургійного бізнесу СКМ, один із ініціаторів створення групи компаній «Метінвест». У 2013 р. посів шосте місце в рейтингу «25 найкращих CEO» за версією «Forbes» та п'яте місце в рейтингу «100 найкращих топ-менеджерів України» за версією «Інвестгазети».

Алфавітний покажчик ювілярів

Алов О.О.	9
Барабаш М.А.	37-38
Білоусько В.С.	46
Бойко П.Т.	24-25
Бондар О.І.	77-78
Бондаренко Л.В.	46-47
Будрін П.В.	5-6
Будьонний Ю.В.	38-39
Варшавський Б.Я.	20
Васильєв В.П.	25
Вировець В.Г.	47-48
Віленський Д.Г.	14-15
Герман Л.В.	87-88
Глінка К.Д.	7
Глущенко І.Є.	22
Голік В.С.	48-49
Гончар М.Т.	27-28
Грінченко Т.О.	67
Діденко М.І.	49-50
Дмитренко П.Т.	45
Добряк Д.С.	50-51
Ермантраут Е.Р.	51-52
Євтушенко М.Д.	71-72
Єльніков М.І.	52-53
Задорожний Л.І.	53-54
Запара П.І.	37
Здітовецький Й.-С.С.	4-5
Злотін О.З.	54-55

Зуза В.С.	68-69
Іллінська-Центилович М.А.	17
Іллінський О.А.	22-23
Калашнікова Т.В.	88-89
Калугін І.І.	8-9
Калюжний М.Н.	78-79
Канівець В.І.	55-56
Кісіль М.І.	72-73
Коваленко Ю.С.	57-58
Ковалик А.Й.	58
Колупаєв Ю.Є.	89-90
Красніков С.А.	58-59
Криворучко А.Т.	73-74
Кулешов А.В.	74
Ластович Г.С.	31-32
Левицький І.Ю.	39-40
Лисенко Є.П.	32
Литвиненко М.А.	75-76
Лобода М.В.	59-60
Лохматов М.А.	28-29
Лукінов І.І.	33
Македонський А.В.	60-61
Маркін О.М.	79
Мацков Ф.П.	15-16
Мешкова В.Л.	79-80
Милий В.В.	29-30
Можейко О.М.	21
Моргунов В.В.	81
Мосунов Г.Ф.	
Назаренко І.І.	40-41
Наумов Г.Ф.	34
Огійчук М.Ф.	62-63

Остапенко Б.Ф.	30-31
Пантелєєв В.К.	69
Петренко Я.І.	11-12
Полив'яний А.М.	76
Полтавський Ю.А.	70
Поляков М.К.	15
Полянський Д.С.	26
Попов С.І.	86-87
Посохов П.П.	41-42
Рабинович В.М.	18-19
Рабинович С.В.	42-43
Ракітіна О.М.	82
Родігін М.М.	23-24
Ролл Я.В.	13
Сирий І.М.	90
Скрильник Є.В.	82-83
Слаута В.А.	84
Соколов Б.П.	19
Сядристий М.С.	64-65
Тихоненко Д.Г.	63-64
Третьяков С.Ф.	10
Туренко В.П.	85-86
Цибулько В.С.	35
Шишкін О.С.	36-37

Хронологічний покажчик пам'ятних дат

1862 р.	160 років від часу заснування Політехнічного і землеробсько-лісного інституту в Ново-Олександрії	6
1882 р.	140 років від часу заснування кафедри загальної хімії	12
1882 р.	140 років від часу заснування кафедри тваринництва та безпеки життєдіяльності	12–13
1917 р.	105 років від часу організації профспілки університету	26-27
1932 р.	90 років від часу заснування факультету захисту рослин	43-45
1937 р.	85 років від часу заснування кафедри генетики, селекції та насінництва	65-66

Календар складено за виданнями:

1. Джерела аграрної освіти і науки / [О. В. Ульянченко, А. І. Кравцов, О. М. Голікова та ін.] ; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків, 2018. – 106, [2] с. : фото.

2. Докучаєвці / В. К. Пузік, А. І. Кравцов, О. М. Голікова [та ін.] ; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків, 2016. – 288 с. : іл., фото.

3. Історія Харківського національного аграрного університету імені В. В. Докучаєва / О. М. Голікова, А. І. Кравцов, Р. І. Киричок [та ін.] ; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків, 2011. – 544 с. : іл., фото.

4. Педагоги-вчені Харківського державного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва : біогр. довід. / упоряд. Р. І. Киричок. – Харків : Основа, 2001. – 136 с. : фото.

Укладачі:

Жидких Ірина Петрівна, головний бібліограф
Кандаурова Олена Дмитрівна, завідувач сектора рідкісних і цінних видань
Петриченко Тетяна Леонідівна, провідний бібліотекар

Редакція:

Редакція укладачів

Комп'ютерний набір:

Жидких І. П.
Петриченко Т. Л.

Верстка та макетування:

Жидких І. П.

